

10. OTURUM

OTURUM BAŞKANI : Muammer AKSOY
ÜYELER : Kazım BUDAK
Halil USLU



Sağlık Beslenme ve Eğitim (PANEL) TOB, TOS - DER, TÖB - DER, Osman Nuri KOCTÖRK
Halk (Yaygın) Eğitimi (PANEL) Halkevleri, KÖY-KOOP, Gözlem Yayınları, TÖB - DER

SAĞLIK, BESLENME VE EĞİTİM
(PANEL)

Ramazan GÜNGÖR
(TÜS - DER)

Değerli arkadaşlar, hepimizi TÜS-DER adına saygıyla selamlarım. Sağlık beslenme ve eğitim konusunda hazırladığım konuşma genelde hazırlanmıştır. Başlıca üç ana bölümü kapsamaktadır. Birinci bölümde sağlığın tanımını, ikinci bölümde bunun parçası olarak, sağlık, eğitim ve beslenmeyi, 3. bölümde ise yetersiz ve dengesiz beslenmenin yol açtığı sağlık sorunlarıyla, yeni tanımıyla beslenme, sağlık ve eğitim arasındaki değişikliği saptamaktadır.

Genel olarak sağlığın tanımını, Dünya Sağlık Örgütü aynen şu şekilde yapmaktadır : «Sağlık yalnız hastalık ve sakatlığın olmaması değil, aynı zamanda bedensel, ruhsal ve toplumsal yönden tam bir eğitim kurumudur». Bu tanımlamaya göre sağlıklı olmanın koşullarını şu şekilde sıralayabiliriz.

- 1 — Hasta ve sakat olmamak,
- 2 — Bedensel ve ruhsal yönden tam bir iyilik durumunda olmak,
- 3 —• Toplumsal yönden tam bir iyilik durumunda olmak,

Bu koşulların bir araya gelebilmesi' için toplumun bireylere bazı olanakları hazırlaması, eğer toplum bu olanakları hazırlamıyorsa, kişilerin sağlıklı olup olmamaları tamomen sosyal dürtüleri tarafından belirlenecektir. Bu gerçekleri gözönüne alan çağdaş devletlerin bir çoğu, halklarının sağlık sorunlarını çözebilmek için bazı görevleri üstlenmişlerdir. Devlet, yurttaşlarına karşı yüklediği görevleri yapabiliyorsa toplum ve kişiler sağlıklı olacak, yapamadığı ölçüde ise sağlıksız olacaklardır.

Devletin yüklediği bu görevler, anayasalarında da gösterilmek suretiyle devletleri birtakım sorumluluklar altına sokmuş bulunmaktadırlar. Bizim anayasamızda da sağlık, beslenme ve eğitime ilişkin görevler gösterilmektedir. Anayasamızın 3. bölümünde sosyal ve iktisadi haklarla ilgili önemi artacak, 36, 37, 41, 42, 44, 45, 49 ve 50. maddelerde gösterilmektedir. Biz konumuz gereği 49. maddeyi aynen okuyoruz : «Devlet herkesin beden ve ruh sağlığı konusunda, yaşayabilmesi ve iyi bakım görmesini sağlamakla ödevlidir.» Görülüyor ki anayasamız, hiç bir yanlış ve eksik anlamaya meydan bırakmayacak şekilde, vatandaşlarına karşı devletin sorumluluklarını ve ödevlerini ortaya koymuştur.

Öyle ise sağlıklı olma, beslenme ve eğitim hakkı, doğrudan kazanılmış anayasal haklardır. Bu hakların kullanılması için hiçbir kimseye, kuruma veya herhangi bir sınıfın yetkili olmaması, egemenliği söz konusudur. Özellikle 'bir bütünün parçası olarak sağlık eğitiminde beslenme onların eline bırakılmaması gerekir.

Bir toplumun sosyo-ekonomik gelişme düzeyi ile, o toplum içinde yaşayan kişilerin sağlık kurumları arasında yakın bir ilgi vardır. Hatta sağlık sosyo-ekonomik yapının bir parçası olarak ele alınır ve incelenirse en doğru yaklaşım sağlanmış olur. Nitekim bilim adamları bu gerçeği açık bir şekilde vurgulamışlardır. Bir kişinin veya toplumun sağlık düzeyini belirleyen, kişinin hastalanmasına neden olan, biyolojik ve fizik etkisini oluşturan veya bunların etkisini koşu Haya etkenler, sosyal ve ekonomik etkenlerdir. Görülüyorki, bir toplum sosyo-ekonomik yönden gelişmişse sağlık, eğitim ve beslenme gibi olanaklarını sağlama yönünden de gelişmiş, ileri bir toplumdur. Fakat sosyo-ekonomik yönden geri kalmışsa, sağlık hizmetlerini verme yönünden de geri kalmış bir toplumdur.

Bu gerçeği en iyi bir şekilde görebilmemiz için, gelişmiş ve geri kalmış ülkelerde, demokratik hayatın vurgular kadrosunda bazı aşamalar yapalım. Bu tabloda, birinci grupta 30 gelişmiş ülkeye ait alt ve üst değerleriyle, ikinci grupta 65 geri kalmış ülkeye ait alt sınır ve üst sınır değerleri karşılaştırılmaktadır. Bu karşılaştırmada birinci grupta bebek ölümleri, gelişmiş ülkelerde bebek ölümleri düşüktür. Binde 14 ila 50 arasındadır, 65 geri kalmış ülkede bebek ölümleri yüksektir, yani binde 50 ila 250 arasında değişmektedir. Bu tablo devam etmektedir, tümünü okumayacağım. Kentleşme, tarıma bağlılık, eğitim düzeyi, ekonomik düzey ve başlıca ölüm nedenlerinden oluşmaktadır.

Yalnız ekonomik düzeyle ilgili bir rakamı vermek durumundayım. Kişi başına GSMH Dolar olarak, 1. grupta 480 ila 3100 dolar iken, 2. grupta 65 geri kalmış ülkede 40 ve 400 dolardır. Bunun sonucu olarak da birinci grupta, yani gelişmiş ülkelere baktığımızda ölüm nedenleri olarak kalp ve damar hastalıklarının, akciğerlerin birinci sıraya çıktığı, 65 geri kalmış ülke grubunda ise, ölüm nedenleri olarak akciğer metoaktif hastalıklarını, tüberkülozu ve diğer paradit hastalıklarını görmekteyiz.

Rakamların ayrıntıları aklımda kalmadığı için bilmiyorum. Görülüyor ki, geri kalmış ülkeler grubunda bebek ölüm oranı ki, bu gelişmişliğin de bir kriteri olarak kabul edilmektedir. Bizde bebek ölüm oranı binde 253 tür. Ortalama rakamdır, bununda büyük kısmı kırsal kesime aittir. Bunun yanında okuma yazma bilmeyen nüfus yüzdesi yine çok yüksek, kişi başına

gelir ise çok düşüktür. Enfeksiyon hastalıkları ölüm sebebi olarak birinci sırada yer almaktadır. Yani hepimizin çok iyi bildiği verem, çocukluk çağlarında geçirilen kızamık sonucu olarak, zahture gibi, is'hal gibi basit hastalıkların, ölüme neden olabildiği halde, gelişmiş ülkelerde bu tür hastalıklar ölüm sebebi olmaktan çıkmış, veya son sıraya gelmiştir. Halbuki kanser gibi, kalp ve damar hastalıkları gibi hastalıklarda ise, ülkemizde çok az ölüm oranı görülmekte, son sıralarda gelmektedir. Geri kalmış ülkeler grubunda devlet bütçesinin yarıya yakın bir bölümü, milli savunma giderlerine ayrılmakta, sağlık, eğitim ve beslenme gibi paylara çok küçük mefolar ayrılmaktadır. Türkiye'de devlet kişi başına ortalama 31 liralık bir sağlık harcaması yapmaktadır. Halbuki ABD ve İsveç'te ise kişi başına 661 liralık bir sağlık harcaması yapılmaktadır.

Bunlara ülkemizin gelir dağılımında varolan eşitsizlikler de eklenirse, insanlarımızın sağlık harcamalarından ne ölçüde yararlanabildiği ve sağlık durumumuz ortaya çıkacaktır. Geri kalmış ülkelerde hekimlerin ve diğer sağlık personelinin yeterli sayıda olmadığını ve bunların dağılımındaki adaletsizliğin de insanların sağlık durumlarını etkilediğini belirtelim. Ülkemizde 20 bine yakın hekim bulunmaktadır. Fakat ne yazık ki bu 'hekimlerin % 69,3 ü, üç büyük ilde toplanmaktadır. Büyük illerde dünyadaki diğer ülkelerde olduğu gibi, 500 kişiye 400 kişiye bir hekim düştüğü halde, kırsal yörelerde bu oran maalesef 20 bin kişiye bir hekime kadar, hatta bazı illerimizde 30 bin kişiye bir hekime kadar çıkabilmektedir.

Ne yazık ki, ülkemiz koşullarına uygun bir sağlık politikası izlenemediği için bugüne kadar hekimlerimizin büyük bir kısmı ihtisas yapmayı tercih etmekte, ülkemizin gereği olan pratisyen hekimi, yetiştirmeye yönelmemesi sonucunda, bu durumda birleşince biraz önce maalesef ortaya koyduğumuz bebek ölüm oranı yüksek olmaktadır. Yetersiz ve dengesiz beslenmenin yoi açtığı sağlık sorunları: Bu konuda, özellikle son yıllarda yapılan, ve dünya sağlık teşkilatı uzmanlarından bir kuruluşun yaptığı araştırmayı kısaca özetlemek yerinde olacaktır.

Bu araştırmaya göre kötü beslenme, bebeklerde beyinin gelişmesinde bozukluklar ortaya çıkarmıştır. İşin acı tarafı beyinde meydana gelen bu hasar kalıcıdır ve sürekli. Üstelik ikinci yaştan sonra, çocuğa yeterli besin maddelerini versek bile, daha önce yetersiz beslendiği için meydana gelen bu hasarı düzeltmek mümkün olmamaktadır. Fareler üzerinde yapıları deneylerde, normal ve yetersiz beslenmiş olanlarda: Sinirler arası bozukluklar gibi, yeterince beslenmemiş olanların % 40 marazlığı görülmüştür. Ayrıca yetersiz beslenen farelerde irkilebilirlik fazlalığı, saldırganlığı ve diğerlerine göre de becerisiz olduğu gözlenmiştir.

İnsanlarda ise, özellikle öğrencilik yıllarında öğrencilerin öğrenme yeteneğinin çocukluk çağlarındaki beslenme ile ilgili tartışma konusu olmuş, eğer bebeklik çağında çocuk kötü beslenmiş ise, gelecekte tüm yaşamı boyunca öğrenme ve yeteneklerinin geri kalacağı ileri sürülmüştür. Bütün bunları özetlersek, yetersiz ve dengesiz beslenme zekâ geriliğinin ve olumsuzluğun basılıca nedenlerinden biridir. Bebeklerde yetersiz ve dengesiz beslenme sonucu 8 türlü hastalık ortaya çıkmaktadır.

B'irincisi kanın azlığına bağlı olarak meydana çıkan bir hastalıktır ki, buna marazgurt denilmektedir ve çocuk günden güne erimektedir. İkinci grupta ise, denilen kanının yeteri kadar az olmamaktadır, fakat protein yetersizdir. Çocuğumuzun gördüğü, şişman ve sağlıklı görülen çocukların özünde, yeterli proteini alamamaktan dolayı bu grup içinde mütalaa edilebileceğini belirtiriz. Aynı yaş gruplarında iyi ve kötü beslenme arasında yapılan bir karşılaştırmada, bebeklik yaşlarında kötü beslenenlerin boylarının daha küçük, zekâlarının daha düşük olduğu, daha genç ergenliğe ulaştığı ortaya konulmuştur.

Aslında burada sadece beslenme bozukluğu değil, diğer faktörlerin de gözönünde bulundurulması gerekir. Çünkü, insanlar için yeterli besin veren çevre, aynı zamanda düşük düzeyde entelektüellik gösteren bir çevredir. Onun içindir ki sağlık koşulları da hesaba katılarak geri kalmış ülkelerdeki çocukların zeka geriliğini sadece beslenmeye bağlamamak, o eğitim düzeyi ile ve sosyal çevre ile ilişkisini gözardı etmemek gerekir. Devlet Planlama Teşkilatı'nın bir modernleştirme araştırmasında, çocukların ihtiyacı olan ve mutlaka verilmesi gerekli olan, et ve benzeri proteinlerin verilemediği veya yalnızca yemek için verildiği ortaya konmuştur.

Gelişmiş ülkelerde çocuklar besin fazlalığından dolayı boğulurlarken, az gelişmiş ülkelerde bu ürünlerin verilmemesi sonucunda' sıraladığımız hastalıklar ve ölüm sonuçları ortaya çıkmaktadır. Bu çocukların da % 8 ile 20 arasında değişen raşitizm denilen kemik hastalığı, ayrıca % 40 oranına varan B vitamini ve demir eksikliğine bağlı anemin hastalıkları, kansızlık hastalığı görülmektedir. Yine sık rastlanan bir hastalık guatr hastalığıdır.

Ülkemiz koşullarında proteinli gıda maddelerini et, süt, yumurta gibi besin maddelerini, ancak gelir düzeyi yüksek olan kesimler yemektir. Bu gibi besin maddeleri pazarlarda serbestçe alınıp satılmaktadır. Parası olan dilediği kadar, et, süt, yumurta ve diğer proteinli besin maddelerini dilediği kadar alıp tüketebilir. Fakat halkımızın tümü için bu maddelerin tüketimi söz konusu olduğunda, ancak halkımız cebindeki parası kadar bu madde-

lerden, daha doğrusu bu maddelere ayırabildiği para kadar bu maddelerden tükenmektedir. Bunun sonucu olarakta halkımız % 80 oranında karbonhidratsız gıda maddeleri tüketmektedir.

Proteinli gıda maddelerinin ise, köylülerimiz için söz konusu olduğu zaman ancak bayramdan bayrama tüketildiği bu araştırmada ispat edilmiştir. Bunun sonucu olarak da elbetteki vücut direncinin düşüklüğü, enfeksiyon hastalıklarına" yakalanma sıklığı, ortalama olarak ömür düşük olmaktadır. Ayrıca vücudun erkenden yıpranması, iş kazalarının yüksek olması, kötü beslenmenin ve kötü eğitimin sonuçlarıdır. Gelir dağılımı ile beslenme ve sağlık arasındaki ilişkiyi ortaya koyan bir tablo da aylık gelir grubuna göre ekmek, balık süt ve mamullerinin gelir grubuna göre tüketildiği saptanmıştır. Fakat bunları sırayla okumuyorum sadece en az gruptan ekmek ve çavdarın tüketimi gelir düzeyi düşük gruptan % 25, en yüksek gruptan bu oran % 12'ye düşmüştür. Bu ise et, balık ve süt mamullerinde tersine dönmüştür.

Konuşmamı aslında daha detaylara inmeden bağlamak istiyorum. 20. y.y. sonlarında insanlığın en temel gereksinmesi olan beslenme, eğitim ve sağlık sorunlarının çözümlenemediği, bütün mesleki gelişmelere karşın beslenme, eğitim ve sağlık sorunlarının yine gündemde olduğunu görüyoruz. Halbuki, sulama, gübreleme, ilaçlama ve diğer tarım alanındaki ve sağlık alanındaki gelişmeler, insanlara daha fazla besin maddelerini üretme olanağını sağlamıştır.

Tıp alanındaki gelişmeler, enfeksiyon hastalıklarının kökünü kazınmasını yok edecek kadar ileriye gitmiştir. Nitekim gelişmiş ülkelerde az gelişmiş ülkelerdeki gibi, ölüm sebebi olan hastalıkların hiç görülmediğini veya çok az olarak görüldüğünü belirtmektedir. Görülüyor ki, dünya emperyalist sistemi içerisinde yeralan ve sömürülen ülkeler için bu sorunların bir sorun olarak ortaya çıkmasının temel nedeni, bu ülkelerdeki imkânların, emperyalist ülkeler tarafından sömürülmesi ve baskı altında tutulmasıdır.

Emperyalist sistemin az gelişmiş ülkelerin üretici güçlerinin önüne dikilip, az gelişmiş ülkelerdeki üretici güçleri tahrip etmektedir. Halbuki dünya sosyalist sistemi içinde, üretici güçlerin önündeki, gelişmesi yönündeki bütün engellerin kaldırılması, halk sağlığının, besin maddelerinin, eğitim anaç ve gereçlerinin sömürü aracı olmasından çıkartılması sonucunda, dünya sosyalist ülkelerinde, beslenme, sağlık ve eğitim sorunları ya büyük ölçüde çözümlenmişlerdir, yada çözümlenme yolunda ileri adımlar atılmıştır. Bütün ülkelerde yani bütün dünyada beslenme sağlık ve eğitim sorunlarının çözülebilmesi, dünya emperyalist sisteminin ortadan kaldırılmasıyla birlikte, savaşı ve sömürsüz bir dünyanın yaratılmasıyla gerçekleştirilebilir.

SAĞLIK, BESLENME VE EĞİTİM

Ğüner GÜLER
(TÖB-DER)

SINIFSAK ÖZÜ

1 — Üretim - tüketim arasındaki bağ ve kapitalizmde emekçi halkın tüketimi:

Üretim araçların özel mülkiyetine dayanan, ücretli kölelik düzeni kapitalizmde, tüketimin çifte niteliği vardır: Nesnel ve öznel. Tıpkı çocuk dünyaya gelinmenin, yaşam gücünün tüketimi olduğu gibi, üretimde bulunarak yeteneklerini geliştiren birey, aynı zamanda bu yeteneklerini harcamakta, üretim eylemi sırasında bunları tüketmektedir. Öte yandan kullanılan üretim araçları da tüketilmektedir. Bunlar yıpranmakta ve örneğin «yaıktın yaraması gibi» evrenin öğelerine dönüşerek dağılmaktadırlar. Aynı şeyi, doğal biçimini ve bileşimini korumayan ve tüketilene, ilkel madde için de söyleyebiliriz. Demek ki, üretim eyleminin kendisi de bütün uğraklarında «Moments», aynı zamanda bir tüketim eylemidir.

Üretim, dolaysız tüketimdir, tüketim de dolaysız üretimdir. Her biri dolaysız kendi karşıtına bürünür. Üretimin dolaysız tüketimle özdeş sayılması ve tüketimin üretimle dolaysız biçimde uyuşması, bu üretici - tüketim olarak adlandırılır.

Tıpkı doğadaki kimyasal öge ve tözlerin tüketimi, bitkinin üretimi olduğu gibi, tüketim de, aynı biçimde dolaysız üretimdir. Belli bir şeydir ki, örneğin tüketimin özel bir biçimi olan beslenmede, insan kendi vücudunu üretir. Ama bu, şu ya da bu tarzda herhangi bir yandan insanın üretimine katkıda bulunan bütün öteki tür tüketimler için doğrudur. Özcesi tüketici üretim.

Üretim olmadan tüketim olmaz, ama tüketim olmadan da üretim olmaz, çünkü o zaman üretim amaçsız olur. Tüketim, üretimi iki bakımdan üretir: a) Ürün, ancak tüketimle gerçekten üründür. Örneğin, bir giysi, ancak sırtta giyildiğinde giysi olur. b) Tüketim, yeni bir üretim gereksinmesini, dolaysıyla önkoşulu bulunduğu üretimin nedenini iç devindiricisini yaratır. Tüketimin bu ikili niteliğine karşın üretim; a) Tüketime maddesini sağlayarak, b) Tüketim tarzını belirleyerek, c) Tüketici d© ilkten basit Qlaarak nesnel biçiminde ürün gereksinmelerini yaratarak, tüketimi üretmektedir. Üretim demek ki tüketimin nesnesini, tüketim'in tarzını ve tüketim içgüdüsünü yaratmaktadır.

Bu karşılıklı nitelikler sonucu, tüketimle üretim arasındaki özdeşlik üç yönlü olarak somutlanır.

- a) Aracısız özdeşlik, üretim tüketimdir, tüketimde üretim.
- b) Bunların herbiri ötekinin aracı gibi görülmektedir. Biri ötekine aracılık etmektedir.
- c) Üretim sadece aracısız tüketim olmadığı gibi, tüketim de aracısız üretim değildir.

Yukarıdaki tümcelerden çıkaracağımız en önemli sonuç, üretimin tüketim tarzını belirlemesidir. Bu önemli sonuç doğrultusunda tüketimin özel bir biçimi olan beslenmeye geçmeden önce, kapitalist üretim ilişkilerinin tüm emekçi halkı gerçekten bireysel tüketimlerini, tüketim tarzlarını naşı' belirlediğini görelim.

Kapitalist üretim ilişkilerinde emekçinin tüketimi iki yönlüdür : Üretim sırasında emeği ile üretim araçlarını tüketir ve bunları yatırılan sermayeden daha değerli ürünlere çevirir. Bu üretici tüketimdir. Ve aynı zamanda da işgücünün onu satın alan kapitalist tarafından tüketilmesidir. Öte yandan işçi işgücü için kendisine ödenen parayı yaşama araçlarına çevirir. Bu onun bireysel tüketimidir. İşçinin üretken tüketimiyle bireysel tüketimi demek ki, tamamen birbirinden farklıdır. İlk önce işçi, sermayenin hareket ettirici gücü olarak iş görür ve kapitaliste aittir. İkincisinde kendisine aittir ve üretim etkinliklerinin dışında kendi zorunlu hayati işlevlerini yerine getirir. Birincisinin sonucu ile kapitalist yaşar, ikincisinininkiyle emekçi yaşar.

Tek bir kapitalisti ve tek bir emekçiyi değil, kapitalist sınıf ile emekçi sınıfının, tek bir üretim sürecini değil, bütünüyle kapitalist üretim sürecini güncel toplumsal boyutları içinde ele aldığımız zaman konu başka bir görünüş kazanır. Kapitalist, sermayesinin bir kısmını işgücüne çevirmekle tüm sermayesinin değerini artırır. Bir taşla iki kuş vurmaktadır. Yalnız emekçiden aldığından değil, emekçiye verdiğiinden de kâr sağlamaktadır. İşgücü karşılığında verilen sermaye zorunlu tüketim maddelerine dönüşmekte ve bunların tüketimi ile işçinin kasları, kemikleri, sinirleri ve beyni yeniden üretilmekte ve yeni işçiler üretilmektedir. İşçi sınıfının tamamen zorunlu sınırlar içinde kalan bireysel tüketimi, bu yüzden işgücü karşılığında sermayece verilen yaşama araçlarının tüketilmek üzere sermayenin emrine verilen taze işgücüne yine çevrilmesidir. Bu tüketim kapitalist için vazgeçilmez bir üretim aracı olan şeyin, yani emekçinin kendisinin üretimi ve yeniden üretimidir, işçinin bireysel tüketimi, ister işyerinde, ister dı-

şarda gezsın, üretim sürecinin bir kısmı olsun ya da olmasın, bu yüzden sermayenin ve yeniden üretiminin bir etmenini oluşturur.

Emekçi halkın yaşama devam etmesi ve yeniden üretilmesi sermayenin yeniden üretilmesinin her zaman için zorunlu bir koşuldur, Ama kapitalist bunun yerine getirilmesini, emekçinin yaşamda kalma ve üreme içgüdüsüne rahatça bırakabilir. Bütün kapitalistler emekçinin bireysel tüketimini elden geldiğince tamamen zorunlu olan maddelere indirgemeye büyük dikkat gösterirler.

Kapitalistler için emekçinin kendisini yeniden üretmeye yarayacak denli tüketimi üretken tüketimdir. Çünkü, bu onların servetini yaratan gücü üretmektedir. Emekçinin kendi keyfi için yaptığı tüketimi ise üretken olmayan tüketim olarak kabul etmektedirler.

Eğer çalıştırılmakta olan emekçilerin sömürülmesi, yoğunluğuna ya da genişliğime arttınlamıyorsa, ek işgüplerinin bulunması zorunludur. Bu nun için kapitalist üretim mekanizması daha önceden önlem alınmış, emekçi halkı ücrete bağlı bir sınıf haline getirmiş ve eline geçecek ücretin salt kendi yaşamını sürdürmesine değil, çoğalmasına yetecek kadar olmasını sağlamıştır. Kapitalist, cimri gibi kendi emeği ve sınırlı tüketimi ölçüsünde zenginleşmez, başkalarının işgücünü baskı altına alarak emdiği ve işçileri yaşamın zevklerinden yoksun bırakmaya zorladığı ölçüde zenginleşir.

Görüldüğü gibi, burjuvazi tüm emekçi halka, emeği ile geçinenlere kendisi açısından üretken olarak nitelendirdiği tüketimi için izin verdiği üretken- saymadığı diğer tüketimi ise •engellemek için <genel olarak tüketimi zorunlu maddelerle sınırlanması, kitlelerin açlığa terkedişmesini! ve doğal rnesini zorunlu maddelere indirgemektedir. Bu ise emekçi halk için açlık, ölüm, yoksulluik, normalin altında beslenme, tüm sağlıklı yaşama' araçlarından yoksunluk demektir. Tüm değerlerin meta gibi pazarlandığı bu düzende insanın yaşamsal gereksinimleri de ağır tehdit altındadır. Özcesi tüketim de, onun özel bir biçimi olan beslenme de, görelî (izafi) kavramlardır. Üretim ilişkilerinden üretim ilişkilerine değışen, sınıflı toplumlarda egemen sınıfların olağanüstü yararına işleyen bir mekanizmadır.

Örneğin, kapitalist üretim ilişkilerinde işleyen insan bilincinden bağımsız nesnel ekonomik yasaların ortaya çıkardığı koşullar, aynı zamanda tüketim tarzının, düzeyinin belirleyicisidir. Değışmeyen, sermayenin değışen sermayeye oranla sürekli artması, böylelikle, sermayenin değere göre bileşimi olan organik bileşiminin yükselmesi sonucu ortaya çıkan birikim

yasası kapitalizmin mutlak yasasıdır. Sermayede merkezleşme ve yoğunlaşma sonucu ortaya çıkan kapitalist birikim yasası, bir yandan da kırlarda mülksüzleştirdiği yığınların sanayi kentlerine akmasıyla birlikte bir nisbi artı nüfusu da ortaya çıkarır. Bu, kapitalizmin yedek sanayi proletaryasıdır. Yedek işgücü yığındır. Bu birikim, bir yandan da merkezleşmenin ve yoğunlaşmanın sonucu mutlak bir yoksullaşmayı da, sefaleti de beraberinde getirir. Bu sefaletse emekçi halkın, tüm çalışanların tüketiminin zorunlu sınırlar içinde tutmakta, emekçinin yaşamsal tüketimini, beslenürün olarak beslenmedeki yetersizliği, sağlıksız beslenmeyi doğurur. Bu beslenme yetersizliği aynı zamanda yan ürün olarak çeşitli hastalıklar beraberinde getirir. İleri kapitalist ülkelerde kişi başına düşen et ve tavuk tüketimi, 100 kg. olduğu halde ülkemizde sadece 15.1 kg. dır. Üç yanı denizlerle çevrili ülkemizde kişi başına düşen yıllık balık tüketimi ise, 2.5 kg. dır. Yılda bir kişinin ortalama olarak 59 yumurta yediği hesaplanmaktadır. Ve bunlar ortalama rakamlardır. Beslenme görelisi olduğu için burjuvazi bunun kat be kat üstünde bireysel tüketim yaparken bu emekçi halkta yok denecek düzeye iner. DPT'nin yıllık gıda öğeleri tüketimi indeksi bunu doğrular niteliktedir. Bu somut örnek üretim ilişkilerinin tüketim tarzını belirleyici olmasını kanıtlamaktadır. Yukarıdaki anlattıklarımızdan ortaya çıktığı gibi üretim ilişkilerine egemen olan ekonomik yasaların çeşitli yansımalar tüketimin belirleyicisi olmaktadır. Kapitalist birikimin, nispi artı nüfusun ürünü olan yoksulluk, kitlelerin satınalma gücünün en alt düzeye düşmesini beraberinde getirmiştir. Emperyalizme bağımlı geri kapitalist bir ülke olan Türkiyemizde de kapitalist birikim yasası sonucu, kırsal kesimde hızlanan mülksüzleşmenin de etkileriyle birlikte bugün üç milyona yakın işsiz nispi artı nüfus ortaya çıkmış, bu yasanın yansıması olarak oluşan sürekli enflasyon ve üretim anarşisi ise kitlelerin satınalma gücünün en alt düzeye düşmesine yol açmış, bu düşüklük tüketimde de normalin altında gelişime yol açmış ve dolayısıyla tüm tüketim biçimleri bu doğrultuda belirlenmiştir. Kitlelerin satınalma gücünün düşmesi gıda maddeleri tüketiminde ve sağlıklı bir beslenme için gerekli olan araçlarda zorunlu sınırlamalara yol açmış, bu ise sağlıksız beslenmeye ve onun yansıması olan çeşitli hastalıklara, ölüm oranının yüksekliğine, eğitimde yetersizliklere yol açmıştır.

Bu bilgiler ışığında Türkiye için bir değerlendirme yaptığımızda :

Genel olarak Türkiye nüfusunun aldığı gıdanın 3/4'ünü kır nüfusunun aldığı gıdanın aşağı yukarı 9/10'nu oluşturan tahıllardır. Bu üretim ise sürekli düşüş halindedir. Halkın beslenmesi ise salt tahıllara dayanmaktadır.

KİŞİ BAŞINA DÜŞEN YILLIK ORTALAMA TÜKETİM

Ürünler	1939	1948-1950	1951-1953	1954-1956	1957-1959	1960-1961	1965	1967	1972
Tahıllar	193	186	199	201	200	223	228	228	219
Buğday	—	133	159	144	183	177	180	186	186
Patates	6	18	28	29	40	38	32	33	35
Et	16	14	15	14	13	14	14	14	18
Süt	—	2	3	2	3	4	—	—	—
Sebzeler	24	24	26	27	27	30	—	—	—

Yukardaki tablo, tahıllarda görülen artış düzeyi ülkenin henüz yaşamak için gerekli asgari gereksinmelerinin karşılama düzeyinde olduğunu göstermektedir. Et, süt ve sebze tüketimi, olabilecek en düşük düzeydedir. Ve bunlardaki artma hiç denecek kadar azdır. Üstelik burjuvazinin satınalma gücündeki bir artışın daha fazla tüketime hatta israfına yol açtığı düşünülürse tüketim ortalamasının aynı düzeyde kalmasının bile halkın büyük çoğunluğunun tüketiminde gerçek bir düşme ifade ettiğini kolayca anlarız. Böylece beştenim© dengesi ciddi bir biçimde burjuvazi lehine ağır basmıştır.

TÜKETİMİN ÖZEL BİR BİÇİMİ BESLENME VE BESLENME — EĞİTİM İLİŞKİSİ

Tüketimin özel bir biçimi olan beslenme aynı zamanda yaşamın üretilme aracıdır. Besin ve beslenme gereksinmesi insanın biyolojik gereksinimlerinin en önemlisidir. Bu biyolojik gereksinmenin sağlıklı bir doğrultuya girmesi ise belirli önkoşulları beraberinde getirir. Beslenme işi ana rahmine düştüğümüz gün başlar ve son nefesimize kadar devam eder. Çeşitli yiyeceklerle alınan besin öğeleri canlının doğal işlevleri olan büyüme, gelişme, yıpranan dokuların onarımı, yeni dokuların yapımı ve hareket etmek için gerekli hammaddeleri oluştururlar.

Besin öğeleri yicelerde karbonhidrat, yağ, protein, vitamin ve maddensel maddeler denilen gruplarda toplanmıştır. Sağlıklı bir beslenme, kişilerin hayvansal- - proteinli maddeler ağırlıkta olmak üzere, dengeli bir biçimde tüm öğelerden almasını gerektirir.

Kişi sağlığının konumması için gerekli olan besinlerin en az miktarları günlük 150 gr. et ya da benzeri, 1/2 kg. süt, 300 gr. sebze - meyve ile yaklaşık 200 gr. tahıl veya tahıl ürünü ve yeterince yağ ve şeker olarak saptanmıştır. Bunun emekçi halk için ne denli sağlanabildiği üzerinde tartışılması bile gerekmeyen bir konudur.

Tüm beslenme hastalıkları ise protein eksikliğinden kaynaklanır. Bu ise eğitim sürecinde kişi yetersizliklerinin oluşmasında çok büyük bir etkidir. Eğitimin başarılı olabilmesi, beslenmeye sıkı sıkıya bağlıdır. Eğitimin başarılı olabilmesi için özellikle öğrencinin karnının doyurulmasına, bu işin gerçek gereksinimlerine uygun bir biçimde yürütülmesi önkoşulu yarıdır. Bir çocuğu eğitime hazırlamak ve eğitimi izleyen süreç içerisinde ondan yararlanabilmek için :

- a) — Rahim içi yaşam süresine©,
- b) — Süt verme çağında,

- c) — Okul öncesi çağda,
- d) — İlkokulda,
- e) — Ortaöğretim çağında,
- f) — Üniversite ve yükseköğrenim çağında,

gereği gibi beslenmesi, eğitimini tamamlayıp, üretici yaşama başladıktan sonra kendisinin've ailesinin beslenmesi için uyacağı kuralların kendisine öğretilmesi gerekiyor. Öğrenci, öğrenim süresince üretici olmayıp, tüketici durumunda bulunduğu için kendi beslenmesinden sorumlu değildir. Bu devre için öğrencinin gereği gibi beslenmesi sorunu başta devlet ve okul idareleri olmak üzere ailenin omuzlarına yüklenir.

Anayasamızın 52. maddesi yalnız öğrencilerin değil, bütün halkın gereği gibi beslenmesi için gerekli önlemleri almak sorumluluğunu devlete yüklemektedir. Bundan dolayı, ailenin güçsüz olduğu, emperyalizme bağımlı geri kapitalist ülkelerde burjuva devletin bu görevi yerine getirmesi için mücadele etmek «burjuva anlamda da olsa» demokrasi mücadelesinin sınırları içersindedir. Ve devletin bu ödevlerini yerine getirmesi için mücadele etmek tüm eğitim emekçilerinin acil talebidir. Bunu eğitim emekçileri acil talepler biçiminde somutlayacaktır. Çünkü eğitim emekçileri biliyorlar ki, bu sorunun nihai çözümü «İŞSİZLİĞİN SON BULDUĞU, ÇALIŞMAYANIN YEMEDİĞİ, ÇALIŞAN İNSANIN BİLİMSEL OLARAK ALMASI GEREKLİ TEMEL BESLEYİCİ MADDELERDEN HER YURTTAŞIN EKSİKSİZ YARARLANMASININ SAĞLANACAĞI — AÇLIĞIN VE EKSİK BESLENMENİN MADDİ KOŞULLARININ ORTADAN KALDIRILACAĞI— DEMOKRATİK HALK İKTİDARI» dır, «HALK DEMOKRASİsüdür. Ancak bu olgu, bu nihai amaç doğrultusunda mücadele veren tüm demokrasi güçlerinin bu konuda burjuva anlamında da olsa birtakım demokratik talepleri olmayacağı anlamına gelmez.

ÖNERİLER :

Beslenme düzenini daha da iyileştirmek için dolaylı ve dolaysız etkileri açısından :

1 — İşsizlik Sigortası'nın çıkartılarak çalışanların işsizlik koşulları altında açlığa mahkûm edilmesinin önlenmesi,

2 — «Aile beslenme tazminatı» verilmesi. Bunun çocuk sayısına göre net olarak günün fiyat indekslerine göre düzenlenmesi,

3 — Öğrencilere öğrenim süresi boyunca yine fiyat indekslerine göre düzenlenmiş aile beslenme tazminatı haricinde «beslenme bursu» verilmesi.

4 — Belirleyici olan maddi koşulların değişimi açısından;

a) Asgari geçim indirimi yasasının çıkarılması,

b) Dolaysız vergilerin ağırlığının azaltılması sonucu ücretlerin vergi yükünün hafifletilmesi.

c) Asgari ücretin fiyat artışlarına koşut olarak belirlenmesi,

5 — Okullarda beslenmenin bir ders olarak ele alınması, öğrencilerin bu konuda eğitilmesi,

6 — Besin kontrol işleri düzenlenmeli, yiyeceklerin satış fiyatlarının kontrol mekanizmasının kurulması sağlıklı işleminin sağlanması,

7 — Tahıl tüketimini kısıtlayıcı, buna karşı hayvansal besinlerin tüketimini arttırıcı önlemler alınması.

SAĞLIK BESLENME VE EĞİTİM

Osman Nuri KOÇTÜRK

Değerli arkadaşlarım, bence çok önemli olan, hayatımı verdiğim, bununla da yetinmeyerek kızımın da 'hayatını' bağlamasını istediğim ve bu alanda yetiştirdiğim bir konunun öğretmenler topluluğuna 10 yıl sonra bir kez daha ele geçirdiğim bu fırsatı kullanma bakımından, Demokratik Eğitim Kurultayı'nın en son konusu olarak, en sonunda, yemek zamanı yapmaya mecbur olduğum için gerçekten üzgünüm. Ancak bu bir hırs, bir savunma arzusu değil, bizim için son derece önemli olan bir konunun en sona atılışından kayna'klanmasıdır. Arkadaşlar, çağdaş bilim adamları, insanı biyolojik, sosyal, siyasal, ekonomik ve kültürel yanı basan bir yaratık, bir hayvan olarak tarif ediyor. Öncelikle şurasını dikkate alarak yaptığım bu tanım, biyolojik meselelerin hem toplum hayatında, hemde bu topluma biçim verecek öğretmenler olarak, öncelikle ele almanızı ve gereken önemle üzerine eğilmemizi gerektirir. Bunu senelerce anlattık, kabul edilmedi değil, edildi, fakat anlamadığım bir eğilim dolayısıyla bu geçen süre içinde yeniden çarpıtıldı ve bu çarpıtma bizim hatamız değil, bizim dışımızdaki güçlerin baskılarıyla muvaffak oldu. Arkadaşlar, insanı insan yapan biyolojik yanı değildir. Biyolojik yanımızla övünemeyiz. Fakat biyolojik yanımızın üzerimizdeki bir ağırlık olduğu inkâr edilemez. Ben olmayınca hiç birşey olmaz. Ne benim sosyal yanım vardır, ne siyasal düşüncem vardır, ne ekonomik düşüncem vardır, ne kültürel bir girişim yapabilirim. Ewela ben olmalıyım. Ben olabilmek için de içgüdüsel düzeyde, hiç birimizin hiç bir zaman inkâr edemeyeceği bazı ihtiyaçlarımızın giderilmesi lazımdır. Üretimin bu noktadan dikkatle izlenmesi lazımdır.

Yoksa biyolojik ihtiyaçları karşılanmamış, hiç değilse sağlıklı olmayan bir insanın sosyal, siyasal ve kültürel üretim yapabileceğini zannetmek, bütün gün onun üzerinde konuşmak, abesle-iştigal etmektir. Arkadaşlar bütün yüksek hayvanlarda gördüğümüz, sık sık inkâr etmemize rağmen, kendi kendimizi düşündüğümüz zaman ağırlığını teptiğimiz M önemi'i içgüdü'nün baskısı altındayız. Bunlardan birisi nefsimizi koruma, birisi de nefsimizi sürdürme içgüdü'südür. Bu iki içgüdü, hayvanlar aleminde doğadaki bütün hayvan sürülerinin devamını ve üretimini sürdürmesini sağlar.

insana gelince, insan sosyal bir yaratık olarak, güçlü aklını devreye sokmak suretiyle, bunları baskı altına almış kendine çeşitli biçimler vermiştir. Ancak nefsimizi korumak için gerekli olan, beslenme, barınma, ısınma, aydınlanma, gtyim, bakım, temizlik, eğitim, sağlık koruma, Vb. zorunlu ihtiyaçlardır. Gereğince karşılanmayınca, sakat bir insan olmaktan kurtulamayız. Bunun onun kadar önemli olan bir ikinciside neslini

sürdürme içgüdüdür ki, hepimiz etkisi altındayız, ve hepimiz bir kcdnla svliyizdir, kadınsak erkekle evliyizdir.

Süük olmadığımız için, kendi kendimizi ihtar edip yavru yapamayız. Bu ihtiyaç öncelikle buradan doğar, hayatın belirli çağlarında baskın bir haie gelir. Evleniriz çocuk yaparız. Şimdi arkadaşlar, Türkiye'de açık olarak görünen odur ki, emperyalizm, kapitalizm, bütün karşıt güçler, düşman güçler çok iyi bildikleri bir gerçeği, bizce başarıyla uygulamaktadırlar. Çocuklarımızı açtır arkadaşlar, biz de, hepimiz açız. Bunu açık açık söylüyoruz. Bizim bulunduğumuz duruma açlık getirmiştir. Bu ortamda zekâ değişmez, bu ortamda dolambaçlı sözlerle mesele anlaşılmaz, çocuklarımız sakat doğmaktadır, sakat çocuk üzerinde eğitim yapılmaz. Kaba çizgileriyle söylüyorum beni affedin, eskiden; işte geri zekâlı olur falan di-yorduk, fakat hakikaten çağın gerçeklerini anlayamayacak düzeye itilmiş-tir çocuklarımız.

Bilinerek itilmiştir, bizim ilgisizliğimiz yüzünden itilmiştir. Bugüne ka-dar yalnız insanla insanın arasını açan, menfaatlerini sürdüren emperyalizm ve kapitalizm şimdi doğa ile insan arasındaki ilişkiyi çok 'bilinçli şe-kilde sürdürmektedir. Türkiye bunun laboratuvarlarından biridir. Çukuro-ova'da kapitalist zihniyetin tutsağı olduğu kâr zihniyetini kamçılایarak, daha çok ürün alacaksınız diye halka dağıtılan, hatta zaman zaman devlet tarafından satın alınıp parasız dağıtılan tarım ilaçları, oradaki mîkro-'kloroyl öldürmüştür. Çukurova ve Ege'nin toprakları % 50 düşmüştür.

Bu düşünüş, o yörelerde daha çok geri zekâlı çooouk üretmemize sebep olacaktır. Kadınlar burada - bir panellerini izledim - çok güzel konulara de-ğünmektedirler. Fakat kadının en belirgin niteliği olan çocuk üretme orga-nına ambargo konmuştur. Kapitalist güçler tarafından onun bir tek sözü burda edilmemiştir. Türkiye'de doğum kontrolü tamamen ters anlaşılmış-tır.

Ben ünlü bir kadın örgütünün başkGnına sorduğum zaman, bu husus-ta ne düşünüyorsunuz diye, ki bu konuda faaliyetleri yoktur. Hatta ters yayın biçimindedirler, bana demiştir ki doğum kontroluna ben de taraftarım. Niçin hanımefendi dediğim zaman, ben 9 çocuکیu bir ailenin en .son çocu-ğuyum, çektiğimi ben bilirim demiştir. Arkadaşlar bu kişisel yargılarla ile-riye gidemeyiz. Bize daiha çok cocuık lazımdır. Bize iyi beslenmiş çooouklar lazımdır. Bunları yapmadan nereye gidiyoruz arkadaşlar, nereye gidiyoruz. İnsan, doğadaki gücü topluma aktaran v© ondan sosyal-siyasal, ekonomik ve kültürel güçler oluşturan bir araçtır.

Güneşten dünyaya akan enerji portükülleri, yalnız bitki yaprağına çarptığı zaman, foio-sentez, özümleme dediğimiz olaydan sonra besin

maddelerine dönüşür. Biz bu besin maddelerini uzviyetimize almaktaki, güneşin gücünü uzviyetimize transfer ederiz. Ondan sonra kafa gücü halinde topluma katkıda bulunuruz, kol gibi de üretim yaparız. Musluk buradan kısılmışsa neyle yaparsınız arkadaşlar? Kadınlarımız heyecanlanmışsa, topağlarımız kısırlaştırılmışsa, ziraatte birşey olmaz. Bu kaynak üzerinde durmadan, kendi bildiğimiz konular üzerinde laf cambazlığı yapmayalım.

Ben yeterli olmadığımı ve tunları da anlatamadığımı biliyorum. Ama ben bir kişiyi, 10 kişi olarak görmüyorum. Kapalı üniversitelerimizin istirahat halindeki profesörleri, bunları hepimize anlatmalıydılar. Bunların birçok yayınları, kitapları yapılmalı, şema olarak çizmen, kötü beslenmeden anlayış niteliğini yitirmiş gençlerimize kurşun gibi çakılmayıydı bunlar. Ama çok zaman kaybettik ve bunları bilmediğimiz için bilmememiz için çok çaba harcadılar ve hâlâ da harcıyorlar.

Sayın Başkan bu akşam Almanya'ya hareket ediyor. Almanya'daki çocukların eğitim sorunlarını konuşacaklar. İyi bir girişim, tutarlı bir girişim. Fakat Türkiye'deki çocuklarımız gibi Almanya'daki çocuklarımız da aç. Bu açlık meselesi önlenmeden, Türkiye'de tutarlı hiç bir iş yapamayız. Bu mesele arap saçına döndükten sonra, adamlar ettirmediler. Şimdi doğa ile aramızı açıyorlar. Ekoloji denilen bir bilim, ekonomiye nazaran daha çok ağırlık kazandı. Çevre kirlenmesi deyince, Ankara'nın dumanından başka hiç birşey aklımıza gelmiyor. Ekoloji deyince, burjuvazi bize «Kelayna» kuşlarını anlatıyor. «Kelayna» kuşlarının neslinin tükenmesi doğrultusunda orda birtakım alimler yapacağından söz ediyorlar ve yoksul halkımız benim arsamı mı alırlar, benim evimi mi alırlar, diye birbirine düşüyor.

Öğretmenlere yaz aylarında meşgul olmaları için uygun gördükleri işleylek yuvalarını saymaktır. Televizyonda ekoloji konusu, Huston'un denizaltı yaşamını bize ekranda göstermesi olarak anlatılıyor. Halbuki arkadaşlar, ekoloji, en çok dikkati çeken doğadaki gücün topluma transferi ve bunun için foto-sentez sahasının mümkün olduğu kadar genişletilmesi, toplumun ıslah hale getirilmesi, daha çok sosyal güç yaratılması bunların çarpıştırılması, gerçeğe yaklaşılması çağdaş bir toplumun yaratılması bunların çarpıştırılması, gerçeğe yaklaşılması, çağdaş bir toplumun yaratılması problemi vardır. Bundan kimse bahsetmiyor. Bahsetmemizi de istemiyorlar, yazarsak kitapları dahi basamıyorlar.

Arkadaşlar, davayı anlamamız lazım. Yine bu iş size düşüyor. Siz bu memleketin - gerçekten içinde çok yaşadığım için bilirim - en değerli çocuklarıdır. Siz meseleleri çok iyi anlarsınız, halka çok iyi anlatırsınız. Ben 10 senedir işçi sınıfı içinde çalışıyorum. İşçi sınıfı en az 336 lira alması gereken bir ortamda 40 lira, 60 lira asgari ücretle çalıştırılıyor.

Bunun nedeni şudur; 60 lira asgari ücretle uzviyetine transfer edebileceği güç kadar çalışır. Çünkü işçi de dengesiz beslenmektedir, yetersiz beslenmektedir. Fakat bunten işçiye bütün gerçekleriyle anlatmak için, 3 kişi, 5 kişi değil, bütün öğretmenlerin seferber olması gerekiyor. Ve siz formasyonunuz itibarıyla bunu en iyi anlatabilecek kitesiniz. İçinizde sayısız biyoloji öğretmeni var. Biyoloji öğretmenlerinin ekolojiyi de anlatması çok kolay. Bir seferberlik gerek arkadaşlar. Bu gündemin en son maddesine gece yarısına rastlayan ve konan bir konu değil. Arkadaşlarımı suçlamıyorum bunlar bizce her zaman olan şeyler. Bütün bunların sebebinin altında kötü beslenme yatıyor.

Kötü beslenme diye şartlanmak istemiyoruz. Son 10 yıl içinde çok şey öğrendik. Beslenme diye böyle tek bölüm üzerine yoğunlaştırmak istemiyorum konuyu. Arkadaşlar, güneşten aldığımız gerektiği kadar gün ışıklarıyla, doğanın bize gönderdiği enerji kadar, enerjiyi bu topluma male demiyoruz. Onun için cılız, onun için geri kalmışız. Eskişehir'deki çeşme gibi, 9 tanedir onun ağzı. Biliyorsunuz, 6 sini kapatmazsanız 3 ünden şişenizi dolduramazsınız

Ve biz, 8 çeşmenin ağzını kapatmadan öteki çeşmelerden su akıtıyoruz artık. Çeşmeler kapatılacağı zaman, işçi sınıfı, köylü kesimi, öğretmen kesimi kitleniyor. Ortadaki ağaların çeşmeleri horul horul akıyor. Buna engel olmalıyız. Bütün çeşmelerden bol su akmalı. Onlarınkini tıkayıp da bizimkini açacağız diye mücadeleye girilebilir. Dünyada böyle mücadeleler var. Japonlar bu çemberleri iki misli genişlettiler. Ve her pirinç oitkisinin yaprağı, iki misli genişleyince güneşten tesbft ettikleri ve bilahare sosyal, siyasal, ekonomik ve kültürel düzeyde dönüştü reWeceklefi enerji miktarı arttığı için, Japonya'ya bir Japonya kattık diyorlar.

Arkadaşlar bizim topraklarımız bol, varolanlar da tarım Maçlarıyla sisternili olarak kısırlaştırıyor. Kadintanımız (yani İbani mazur gönün hanı'ntar da var aramızda) kadintanımızm döl yataklarını yak ediyorlar. Anlamıyorlar kadınlarımız, anlatamadık, zaman bulamadık. Açın son kitabımı okuyun. Bakın, doğum kontrolü için ne diyor: «Doğum kontrolü giderek artan, ve ilerde demokratik çoğunluğa ulaşacak olan işçi sınıfı ile köylü kesimini budamak ve seyreltmek için geliştirilmiş bir emperyalist tuzağıdır». Fakat zaafılarımızı biliyorum. Arkadaşlar bunları anlamamız lazım. Bunları anlamamızın gerekliliğini bildiğim için, bundan aşağı yukarı 7-8 ay ewel muntazam yazılmış bir öneri ile, TÖB-OER Genel Başkanlığına gelelim. Genel Başkanla durumu arzettim. Yazımı verdimi ve ekoloji seferberliği açmamız gerekiyor arkadaşım dedim. Yani bunu yapmanız lazım. Biyoioji öğretmenlerini seferber etmeniz lazım. Artık doğa ile aramızı açıyorlar.

Güçsüz bir toplum olarak göçüp gideceğiz dedim. Yazılı olarak verdim. Arkadan bir kaç gün sonra, bunun için yazı yazma fırsatını vermelerini istedim ben de dergide. Bir arkadaşım telefon etti, onun ismini hatırlayamıyorum. Çok önemli işlerimiz var, mücadele yapıyoruz, bu konuyu gündeme alamıyacağız hocam dedi. Peki dedik kapattık. Fakat burada tekrarlıyorum, Yarın kararlaştırılmasını önereceğim. Kabul ederseniz kararlaştırılacak. Arkadaşlar çevre . sorunu demek Ankara'nın dumanı demek değildir. Kadınların pudrası demek değildir. Beyefendilerin zor nefes almaları demek değildir. Çevre sorunları bütün, tıpkı aysbergler, buzdağları gibi bunun görünen yönü, havanın kirlenmesi, şehrin kirlenmesi, çöp meselesidir. Görülmeyen yönü, emperyalizmin en korkunç silahlarından ibarettir. Suyun altındadır göremiyoruz.

Bunları görmenizi çok isterim ölmeden evvel. Tümünü görmenizi isterim. Ve herkes kendi meselesini önemli görüyor. Eğer şu kadar konuşmamda, ben de sizi ikna edebildiysem, bundan sonra çok yazı yazabileceğimi., çok çaba göstereceğimi, sayın BAYKURT'un zamanında olduğu gibi, bir otobüse binip her akşam bir yerde geceleyeceğimizi tahmin etmiyorum. Yaşlandık ama, genç kuşaklar bunu anlasınlar, okusunlar ve bilhassa biyoloji öğretmeni arkadaşlarımdan, hayat bilgisi arkadaşlarımdan, çevre sorununu derinliğine incelemelerini istirham ediyorum. Bunları anlayalım, yoksa güçsüzlük içinde hamam böceklerle gibi öldürecekler bizi. Bizde kadın da haklı, erkek de 'haklı, o böyle yapsın şöyle yapsın...

Arkadaşlar, hangimiz kadının işini yapabiliriz. Kadın, bizim bütün işlerimizi yapar. Gerçekten yapar. Hangimiz doğurabiliriz? Neden Amerika bize doğum kontrol hapi veriyor da, sıtma hapi vermiyor. Arkadaşlar, bunları bilmek için çok akıllı olmaya lüzum yok. Yalnızca ortam lazım. Bu ortam da hazırlanmıyor. Hazırlansın hazırlanmasın, bir insan 5 kişinin, 10 kişinin, özür dilerim böyle konuştuğum için, ters konuştuğumu bu düzeyde biliyorum. Ama çok etkileniyorum ve çok üzülüğüm için söylüyorum. Bu bir toplum meselesi ve bu sizin meseleniz; işçi sınıfı bilimi doğrultusunda çalışacaksanız bu sizin meseleniz, meseleleri doğru öğrenelim, doğru anlatalım.

Hiç bir zaman aç insan, güneşten enerji transfer edemeyen insan ateş olsa, cürmü kadar yer yatar. Hakikaten birşey yapamaz, gevezelikle meselenin üstesinden gelemeyiz. Teşekkür ederim.

BESLENME, SAĞLIK VE EĞİTİM İLİŞKİLERİ

Süleyman KAYNAK
(Ankara Tabib Odası)

Eğitim, daha önceki kuşakların yarattığı birikime, yeni kuşakları hazırlarken kullanılan, düzenli, bilinçli ve amaçlı bir uygulama sürecidir. Sağlık ve onun önkoşulu olan beslenme olgusu da, bu bireylerin, biyolojik varlıklarının mümkün olduğunca kusursuz olmasına hizmet eden ve bir anlamda insanları organik olarak yeniden üretmeyi amaçlayan hizmetlerdendir.

Eğitim, beslenme ve sağlık olgularının ve bunlar arasındaki ilişkileri, soyut ve düzenin altyapısal öğelerinden kopuk olarak ele almak olanaksızdır. Bunun nedeni, altyapının, bu tür olguların biçimlenmesinde çok belirgin etkilere sahip olmasıdır. Hiç kuşkusuz burada, düzenin hangi amaca yönelik olduğu ve bu amaçım gerçekleştiriyken kutlandığı yöntemler önemlidir. Böyle düzen, altyapısal özellikleri nedeni ile gereksindiği insan tipini de, sağlık eğitimi gibi hizmetlerle biçimleyip 'yaratmayı' deneyecektir.

O halde, bu hizmet biçimi de, düzenin kendi varlığını sürdürmek için altyapısal öğelerin amacına uygun insan üretmek anlamındadır. Gerçekten de bireyi, biyolojik bir varlık olarak üretmenin ön koşulu olan sağlık ve onun temel gereği olan beslenme ile insanı sosyal, ekonomik ve siyasal açıdan daha önceki kuşakların birikimine, hem de düzenin altyapısal özelliklerine uygun olarak biçimleme süreci olan eğitim, düzenin sömürüye dayanıp dayanmadığına göre nicelik ve nitelik değiştirmektedir.

Bu nedenle, sömürüye dayanan düzenlerin, kendi varlıklarını sürdürmede, başlıca eğitim, beslenme ve sağlık gibi hizmetleri araç haline getirdikleri izlenirken, sömürsüz düzenlerde de bireyin daha-bilincii ve verimli olarak kendi düzenine katkıda bulunması, yine eğitim ve sağlıkla onun ön koşulu olan beslenme olgularının aracılığı ile gerçekleşmektedir.

Sonuçta mevcut düzenin gereksinmelerine ve koşullarına göre topluma nitelikli bir beslenme olanağı, yeterli bir sağlık hizmeti ve gerçekçi bir eğitim sistemi verilebilmekte ya da düzenin gereklerine uygun olarak, bu olanakların tümü kısıtlanabilmektedir. Hiç kuşkusuz, bu olguların hep birlikte nitelik kazanmaları ya da yitirmeleri, hem doğrudan doğruya aralarındaki sıkı ilişkiler sonucunda, hem de tek tek düzenin altyapısından etkilenmeleri sonucunda ortaya çıkmaktadır. Şimdi öncelikle beslenme sağlık ve eğitim olguları arasındaki yoğun ilişkilere kısa bir bakış getirelim.

BESLENME-SAĞLIK-EĞİTİM İLİŞKİSİ :

Öteden beri de dediğimiz gibi beslenme, sağlıklı olmanın en önemli önkoşullarından birisidir. Biyolojik varlığın normal gelişmesi ve işlevlerinin yetire getirilebilmesi için, besinlerin organizmaya yeterli dengeli ve nitelikli olarak alınması gerekmektedir. Beslenme kavramından söz ediyorken, bir yandan hücre ve dokuyu oluşturacak yapıtaşlarının karşılanması, bir yandan da normal yaşamın sürdürülmesi için organizmaya gerekli enerjinin karşılanmasını sağlayacak besinlerin alınmasını kastediyoruz. Çünkü bu düzenlemenin yapılmaması, organizmada, beslenme bozuklukları ve sonuçları diye özetlenebilecek istenmeyen .bir çak sağlıksızlık göstergelerinin ortaya çıkmasına neden olur. Ayrıca beslenme ile sağlık arasındaki ilişkiler, besinlerin üretimi, nakli, depolanması, pazarlanması ve muıctan organizmaya alınincaya dek çeşitli düzeylerde yoğun şekilde sürer, vs bu örgütlenme, temelde, düzenin toplumsal beslenmesine verdiği önemi yansıtan bir ölçü, olarak da kabul edilebilir.

Beslenme yetersizlikleri insan organizmasında hemen her yaşta, ortaya çıkabilir. Ama bu beslenme yetersizliklerinin en beliregin olarak görüldüğü dönemler bebeklik ve okul öncesi çocukluk çağlarıdır.

Beslenme bozuklukları karşımıza kimi kalori eksikliği, kimi protein eksimiği, kimi zaman da her ikisinin birlikte olması ile çıkmaktadırlar. Beslenme bozukluğunun göstergesi olarak kabul edilen ölçülerden birisi çocukların ağırlıklarının incelenmesidir. Bu konuda toplumumuzun durumunu yansıması açısından Tablo 1 oldukça anlamlıdır.

Beslenme ile sağlıklı gelişim arasındaki ilişkinin varlığı öteden beri bilinmektedir. Beslenmenin sağlık üzerine etkilerini şöyle sıralayabiliriz.

1. İnfeksiyona yakalanma oranı düşer. Ayrıca iyi beslenmiş organizmada hastalıklar daha hafif seyreder. Örneğin kızamık; iyi beslenmiş, iyi gelişmiş bir çocukta mortalitesi (ölüm oranı) çok düşük bir hastalıktır. Oysa yurdumuzda kızamık salgınından ölümler hâlâ büyük bir sorun kaynağı durumundadır. (Tablo 2). Bunun bir diğer kanıtı da diğer bazı hastalıklardan ölen çocukların da, aslında, beslenmelerindeki yetersizlik nedeni ile bu hastalıklara dirençsiz hale gelmeleridir. (Tablo 3).

2. İyi beslenmeme veya beslenme bozukluklarının, gelişimin en hızlı olduğu çocukluk çağlarında en geniş etkiyi yaratması kaçınılmazdır. Bugün bilimsel olarak ortaya konmuş gerçekler şudur ki, bebeklikten itibaren iyi beslenmemiş veya beslenme bozukluklarına yakalanmış çocukla -

ra, ileri yaşlarda boy kısalığı, kafa çevresinin küçük olması gibi durumlar saptanmıştır. Bunlar çocukluk döneminde geçirdikleri beslenme bozukluğunun izlerini yaşamları boyunca taşımaktadırlar (Tdblo.4). Ayrıca bunlarda kemik gelişim geriliği de ortaya çıkmaktadır.

Bütün bunların dışında, hastalıkların topluma yükleyeceği yük; ekonomik kaynakların harcanması (Örneğin ilaç, hastane yatakları) ve işgücü ile işgünü kaybı da burada sayılmalıdır. Gerçekten de beslenme yetersizliğinin belirgin olduğu ve sağlık hizmetlerinin yetersiz görüldüğü ülkemizde 1976 yılında 2.787.219 işgünü kaybedilmiştir. Ayrıca sağlıklı ve beslenmemiş kişilerdeki verim düşüklüğü de kayda değer ölçülerdedir.

Beslenme ile sağlık arasındaki ilişkiler: ve iyi beslenmenin, sağlık için önkoşul olduğu kanıtlanabilir pek çok bulgudan söz edilebilir.

Bu nedenle beslenmenin, sağlıklı olmanın bir koşulu olduğunu kabul ederek, daha önemli bir ilişki üstünde durmayı uygun görmekteyiz. Bu ilişki, beslenme ve sağlık arasındaki bütünlüğün, eğitime olan etkileri ve eğitim olgusunun da bu bütünlüğe etkileri olarak ortaya konulabilir.

Son yıllarda yapılan araştırmalar, merkezi sinir sistemi ve davranış şekilleri ile, beslenme yetersizliği arasında belirgin bir ilişkinin varolabileceğini göstermektedirler. Bazı beslenme bozukluklarında nörolojik (sinirsel) ve psikolojik aksaklıkların görülmesi, bu konuya eğilinmesinin gerekli olduğunu ortaya koymaktadır.

Örneğin protein yetersizliğinde görülen optai (uyku hali), peleganın (vitamin pp eksikliği) ileri dönemlerinde görülen demans, (bunama) pridoksin (bir vitamin) yetmezliğinde çocuklarda görülen epileptik (sara) nöbetler ve hiperritab'flite (aşırı duyarlılık) ile anormal EEG görüntüleri, folik asit (bir vitamin) eksikliğinde ortaya çıkan zekâ geriliği, hatta proteirj-kalori yetmezliği ile A - avitam'inozu (A vitamini eksikliği) geçirmiş olan çocuklarda zekâ geriliğinin bulunması, beslenme ile zekâ arasında varlığı ileri sürülen ilişki için somut kanıtlar olarak gösterilebilir.

Bu bulgularla, dengesiz ya da yetersiz beslenme ile vücuda alınamayan besin unsurlarının, aslında, merkezi sinir sistemini etkileyen bazı biyomoleküler olaylarda payı olduğu ve böylece beyin işlevlerinin salt bir çevresel algılanma ve bu algılarla bir bileşime varma dizisi gibi düşünülme-yeceği ortaya çıkmıştır.

Beslenme ve beyin dokusunun gelişimi ana rahminde başlar ve bu gelişim hızı, doğumdan önceki iki ayda en yüksek düzeye varır. Beyin geli-

simi doğumdan sonra da devam eder ve bir araştırmacının bulgularına göre, 4 yaşındaki bir çocukta % 80-90 oranında tamamlanır. Hayvanlarda yapılan çalışmaların sonuçlarına göre, beyin hücrelerinin sayısı, doğumdan sonra ilk 14-21 günlük devrede, belirli bir sayıya ulaşmakta ve daha sonra bu artış durduğu izlenmektedir.

Beyin gelişme döneminde özellikle protein ve mielin sentezi artmaktadır. Mielin, beyin hücrelerinin oluşması için gerekli bir elemandır. Bir araştırmacı da «Bellek ve öğrenme gücü, aslında, kimyasal olaylardan meydana gelmektedir» der. Öğrenme ve belleğin DNA ve RNA ile protein kompleksleri aracılığı ile olduğunu ileri süren yazar, bazı protein sentezini engelleyen ilaçlarla (Ör. Aatinemisin-D) hayvanlarda öğrenme yeteneğini körelterek bu savını kanıtlamıştır. Bundan çıkarılacak olan sonuç, beyin dokusunun gelişmesi ve daha da önemlisi, normal işlevini sürdürebilmesi için proteinlerin mutlak bir gereklilik olduğu ve bunların besinler içinde alınmasıının zorunluluğudur. Gerçekten de, beslenmenin bozuk ve yersiz olduğu toplumlarda, sadece bedensel gelişimin değil, aynı zamanda öğrenme, algılama ve kavrama gibi beyinsel işlevlerin de hem geç, hem de yetersiz olarak geliştiği bilinmektedir.

Bütün bunlar, beslenmesi yetersiz toplumların sadece bedensel açıdan sağlıklı olduktanTM, değil, aynı zamanda, bilinç kazanıma¹ ve eğitim olgusundan yararlanma bakımından da büyük kayıplara uğrayageldiklerini gösterir. O halde, bir toplumun sömürüye açık, kolay güdülen ve başkaldırmaya eğüinrsiz bir yapıya sahip olmasındaki temel etmenlerden birisi de yetersiz beslenmesi olmaktadır.

Burada üstünde durulması gereken bir nokta da eğitimin zekâ gelişimi ve öğrenme yeteneğini etkilemesidir. Gerçekten de sosyo-ekonomik olarak düşük bir düzey göstermekte olan toplum kesimlerimde, beslenme yetersizliğinin daha sık olarak görüldüğü bilinmektedir. O halde, beslenme o'aymda bir yandan besinleri satın alma gücü etkili oluyorken, bir yandan da besinlerin seçimi ve kullanılma biçimleri gibi konularda da kültürel düzeyin ve eğitimin de belirgin etkiler olduğu bilinmektedir. Kimi bilim adamları, çevresel uyarların, sosyo-ekonomik düzeyi düşük olan kesimlerde az olmasından ötürü, bu kesimlerde öğretmenin olumsuz yönde etkilendiğini belirtmektedirler. Yapılan bir çalışmada, beslenme koşulları bakımından, farklı koşullarda yetiştirilmiş olan kardeşlerim zekâ düzeyleri arasında da anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Bu kardeşlerin zekâları arasındaki bu farklılaşmanın 2 ile 5 yaşlar arasında geçerli olduğu bildirilerek, bu çocuklara bir yandan yeterli çevresel uyaran veriliyorken, bir yandan da beslenme koşulları düzeltilirse bu yaşlardan sonra, diğer kardeşleriyle aralarının

da oluşmuş bulunan zekâ farklılığının ortadan kalktığı gösterilmiştir. C;I da göstermektedir ki çevresel faktörler ve bu arada çocuğun çevresini; s yaratılan kültürel ortam, zekâ gelişiminde etkili olmaktadır. O halde, L-o- cuğun eğitime önem verildiği takdirde, zekâ bölümlenmesinde somut yükselmeler elde etme olanağı vardır.

Sonuç olarak, beslenme olgusunun, verilen eğitimi en iyi bir şekilde alabilecek biyolojik bir zemin yarattığı; buna karşılık, eğitimin de hem beslenmede etkili olan üretim-tüketim zincirinin sağlıklı kurulmasında, hem de biyolojik zeminin daha da etkinleşmesinde çok belirgin etkileri olduğu söylenebilir.

Aynı zamanda eğitim beslenme üzerinde de etkisi vardır. Bireyler besinlerini seçerken değişik etkilerin altındadırlar. Bu etkiler içgüdüsel ola- bildiği gibi toplumun alışkanlıkları, inançları, gözlemler ve de çevre koşul- ları olabilmektedir.

Gerçekte iyi bir beslenme bilgisi ile ucuz, uygun ve yeterli bir bes- lenme sağlama olanağı vardır. Önemli olan, toplumda yaygın olan bazı yanlış değer yargılarının düzeltilmesi ve gerekli olan beslenme bilgisinin toplum bireylerine verilmesidir.

Ülkemizde tüketilen hayvansal proteinin kaynağı olarak bilinen köy- lerde, bu tüketimin en az oranda bulunması Tablo 5 de gösterilmiştir. Su, gerçekte tüketim toplumlarının bünyesinde yatan, ürünün pazara çıkarak değer kazanması ve bazı gereksinimlerin besinden kesilerek yapılması ol- gusunu doğurur ki, bu da hayvansal protein tüketiminin köylerde az olma- sının bir nedenidir. Ama bir nedeni de, hayvansal proteinin gerekliliğinin bilinmemesidir.

Eğitimin sağlık üzerinde etkisinden söz etmek de yerinde olacaktır. Bireyin sağlığının devamı için, kişisel hijyen (temizlik), çevre koşullarının düzeltilmesi, beslenme ve benzeri pek çok etken rol oynar. Bunun yanısıra tedavi açısından *da* kişinin eğitim'i olup ohnması, sağlık hizmetlerinden yararlanma derecesini belirlemektedir. Öyle ki, kişinin eğitim düzeyi ile hastalıkların algılanması ve değerlendirilmesi arasında belirli bir ilişki *varö*r. Kitle taramalarından elde edilen sonuçlara göre, eğitim düzeyi yükseldikçe hastalıkları ciddiye alma, daha doğrusu küçük bir belirtinin büyük bir hastalığın habercisi olma olasılığı bilinci yerleşmektedir. Bu ko- nuda bir örnek üzerine yapılan anketin sonuçları anlamlıdır. Bir olgudan söz edilerek, Beşikdüzü köylülerinin düşünceleri sorulmuştur. Bu hastalı- ğın nedeni olarak, korku (% 56), üşütme (% 8), cin çarpması (% 8), ay

çarpması (% 8), midesinde sancı var (% 8) gibi nedenler gösterilmiştir. Yine aynı köylüler, hastalıkların nedenleri üzerine şu yanıtları vermişlerdir. Soğuk olgınlığı (%41.3), Alton bilir-(% 12,7), -kaza, yaratanıma, köpek ısırması (%9.4). Bütün bunlar gösteriyor ki, hastalığın oluşu ve nedenleri üstüne gerçekçi bir bilgiye sahip olmayan köylüler, bu hastalıkları tedavi açısından ciddiye almak eğiliminde de değildirler. Gerçekten de Yozgat'ta yapılan bir çalışmada, hastanın hastalığının devam ettiği gün sayısına göre kime götürüldüğü yüzde olarak saptanmıştır (Tablo 6). Bu istatistik sonuçları şunu gösteriyor ki, kişiler ne denli hasta olurlarsa olsunlar büyük çoğunlukla hastalığının ne olduğunu dahi bilmiyorlar ve onu önemsememektedirler. Bu bir anlamda, biyolojik 'bakımdan sağlıklı koşullar içerisinde yaşamaya tutsak edilmiş kitlelerin eğitim bakımından da ilkel ölçülerde tutulmaları, giderek onları ölüme marvûm etme anlamına gelmektedir. Gerçekten de, eğitimle sağlık arasındaki sıkı ilişkiler, bu konuda devletin sorumsuz davranması sonucunda büyük emek yığınlarının kaybolmasına yol açmaktadır. Eğer, bu sıkı ilişkiler, gerekli hizmeti yeterli bir biçimde vererek olumlu yönde işletilmiş olsa, eğitilmiş ve sağlıklı bir toplum yaratılması mümkün olabilir.

EĞİTİM, ÜCRET SESLENME İLİŞKİLERİ :

Eğitim içerik olarak değilse, yalnızca biçim olarak ele alındığında bile, bu olanaktan yararlanma organının gelir düzeyi ile koşut bir yükselme gösterdiği ortadadır. Gerçekten de eğitimin doğrudan doğruya paralı olduğu ileri kapitalist ülkelerde olsun, yada parasız olarak verildiği söylenen Türkiye tipi ülkelerde olsun, eğitim olanağından yararlanmak, bir gelir sorunu olmaktadır. Bunun nedeni örgüt eğitimin öğrenciyi gelir sağlamaktan alıkoyması ve ailesinin desteği ile uzun yıllar okuyabilir olmasıdır. Bunun ilginç bir göstergesi eğitimin uzunluğu ile baba mesleklerindeki ilişkiyi gösteren tablo 7'dir. Burada gelir düzeyi düşük olan aileler bu düzeyi yükseltmek için çocuklarını, mümkün olduğunca erken olarak emek ordusuna katmayı tercih etmektedirler. Bunun ötesinde, devletin nicel olarak bile toplum talebini karşılayamaması, ayrıcalıklı eğitim kurumlarının ortaya çıkmasına ve sonuçta devletin eğitime yapmış olduğu yatırım yapabilecek ölçüde olan kesim bu olanaklardan yararlanabilmekte, bunun dışındaki büyük yığınlar eğitim dışı kalabilmektedirler.

Konuya yalnızca örgün eğitimin nesnel yapısı açısından bile yaklaşıldığında; gelir düzeyinin, eğitim olanağından yararlanma şansını belirleyen en önemli etken olduğu söylenebilir.

Ücretin, beslenme olanaklarını belirleyen temel faktörlerden birisi olduğu bilinir. Kişinin yeterli beslenebilmesi için gerekli besinlere, aldığı üc-

retin yeterli bir kesimini verebilmesi gereklidir. Burada, İrem ücretin mutlak miktarı, hem de beslenme dışındaki harcamaların miktarı etkindir. Örneğin ülkemizde konut masrafları ücretin büyük bir bölümünü götürüyorken, tüketim alışkanlıkları da toplumun çarpık yapısına uygun olarak gerekli ve yararlı ilkesinden kopuk bir şekilde oluşturmaktadır. Bunun sonucunda geniş yığınlar zaten düşük olan ücretlerinin büyük bölümünü, toplumun koyduğu tüketim kuralları doğrultusunda bitirince, beslenme olayı önce nitelik, sonra da nicelik olarak kayıplara uğramaktadır. Hiç kuşkusuz alınan ücretlerle beslenme için zorunlu olan besin maddelerinin fiatları arasındaki dengesizlik, bu konuda en önemli etken olmaktadır. O halde, ücret-beslenme ilişkisi ele alınıyorken, buradaki sömürünün iki boyutlu olduğu unutulmamalıdır. Bir yandan artı değeri geniş tutmak için ücretler kısıtlanırken, bir yandan da aşırı kârlar elde eden bir kesimin, besin örgütlenmesini istedikleri gibi biçimleyebilmesi sözkonusu olmaktadır. Sonuçta beslenmeyen, bu nedenle sağlığı kolay bozulan, üstelik eğitim konusunda yatırım yapılmamasından ötürü mevcut potansiyelinden gereken biçimde yararlanmayan ve bütün bu nedenlerle de kolayca sömürülebilen, sömürüye açık kitleler yaratılmış olmaktadır. Burada, Türkiye’de uygulanan asgari ücret uygulamasından da söz etmek gereklidir. Tablo 8’de görüldüğü gibi asgari ücretlerle, günün koşullarına göre verilmesi gereken ücretler arasında giderek artan farklılık dikkati çekicidir. Ayrıca Tablo 9’da da bir işçi ailesinin yeterli beslenmesi için gerekli olan besinler ve bunların Ağustos-1977 fiyatları ile tuttıkları miktar gösterilmiş ve asgari ücretle bir karşılaştırması yapılmıştır. Bütün burada ortaya çıkan bulgular beslenmenin en bilinçli biçimde uygulanması halinde bile, elde edilen ücretlerle yeterli besinlenilemeyeceğinin anlaşılmasıdır.

Eğitim, bir anlamda emeğin nitelikli hale gelmesi demektir. Nitelikli emeğin elde edilebilmesinde yapılan yatırımlar ve bu yüzden de nitelikli emeği yerine koyma güçlükleri bu emeğin karşılığı olan ücretin yüksek tutulmasına yol açar. Nitelikli emeğe gereksinmesi olmayan ilkel teknolojinin uygulandığı ülkelerde bile emeğin niteliği ile ilgisiz bir şekilde istihdam edilmesine karşın, kural olarak, ücretin yüksek tutulması benimsenmiştir. Bu Türkiye’de, personel yasası uygulaması ile somutlaştırılmıştır. Aynı ilişki çok sınırlı ölçüde de olsa işçi kesiminde de geçerlidir.

DÜZENİN ALTYAPISAL ÖZELLİKLERİLE BESLENME, SAĞLIK, EĞİTİM OLGULARININ ETKİLEŞİMİ :

Beslenme, sağlık ve eğitim arasında yukarıdan beri sözünü edegeldiğimiz yoğun ve karmaşık ilişki, bilimsel kanıtlarla gösterilebilir. Ancak üstünde durulması gereken çok önemli bir sorun da, burada sözkonusu olan

olguların, düzenin altyapısına göre biçimlenebilir olmasıdır. Bunun anlamı, kapitalist sistemde bu olgular birer sömürü aracı haline getirilirken, sömürünün kaldırıldığı düzenlerde, insanın daha insanca, daha verimli ve mutlu yaşaması olanağını yaratan hizmetler hâline getirilebilmesidir. Bu nedenle konuya, sömürü ölçütü ışığında ve farklı altyapısal özelliklerle açısından da yaklaşımlar gereklidir.

Gerçekten de, yalnızca' ileri kapitalist düzendeki beslenme, sağlık ve eğitim olgularıyla, sosyalist düzenlerdeki'beslenme, sağlık, eğitim farklılaşmıyor, geri kalmış kapitalist düzendekiler bile belirgin farklılıklar gösteriyor.

Kapitalizmde asıl amaç, sermaye birikimini olabildiğince sağlamaktır. Yani kâr ya da en yüksek artı değer, düzenin işletilmesindeki temel amaçtır. O hâle üstyapısal kurumlar da en geniş artı değeri yaratma yönünde biçimlenecektir.

İleri kapitalist ülkelerde artı değeri en geniş tutma yöntemi, mümkün olan en ileri teknoloji ile, bu teknolojiye uyum gösterecek, onunla karşılıklı etkileşim içine girebilecek ölçüde nitelik kazanmış emekten yararlanmaktadır. Böylece, «Gerekli Emek Süresi» mümkün olduğunca kısaltılarak, yoğun bir artı değer yaratımı anlamına gelen «ek süresi» uzatılmış olacaktır.

O halde, ileri kapitalizmde gereksinilen insan emeği, bir yandan ileri teknoloji ile etkinleşerek onun gelişmesini sağlarken, bir yandan da ulaşılan teknolojik aşamada onunla uyum gösterecek olan yüksek nitelikli bir emektir.

İşte sağlık ve onun önkoşulu olan beslenme ile eğitim hizmetleri, bu tür emeği biçimleme ödevini üstlenmişlerdir.

Yaratılan artı değerın küçük bir oranına denk olmasına rağmen, mutlak değer olarak, bireyi, istediğince tüketebilecek yetenekle donatan ücret iyi bir beslenime olanağını kişiye verecektir. Beslenilme örgütlenmesinde kullanılan teknoloji ile topluma verilen eğitim biçimi beslenme olayını en uygun koşullara getirebilmiştir. Açıkçası, ekonomiye nitelikli emek olarak girmesi *to&ki&nen* bir bireyin, biyolojik varlığını en iyi şekilde oluşturması için her türlü olanak yaratılmıştır. Yani hem beslenme olanakları, hem de koruyucu ve tedavi edici sağlık hizmetlerini en iyi düzeylerde vermeye çalışan düzen, nitelikli emeğin, en sağlıklı olması amacıyla, bu konudaki uygulama ve örgütlenmelere özel bir özen gösterim iştir.

Nitelikli emek, belli bir doğrultuda, yoğun olarak yapılmış eğitimin sonucu olarak oluşacaktır. İleri kapitalist düzen, bu konuda da bireye her türlü olanağı hazırlayacak şekilde davranmıştır. Böylece ekonominin gereksindiği emek tipini kalıplayabilmek için, mükemmel bir nesnel dünya yaratılmıştır.

Böylece doğumdan itibaren bireye, hem biyolojik varlığını, hem de emeğinin niteliğini geliştirebilmesi için, her türlü olanak sağlanmış olmaktadır. Ancak bütün bunlar, aynı zamanda, bir yandan düzenin kendi ölçülerinde işlenmesini sağlarken, bir yandan da kendini korumasını kolaylaştırmaktadır.

Düzenin işlenmesini kolaylaştırmaktadır. Çünkü bu hizmetler sonucunda ortaya çıkan, emek, hem amaç olan en geniş •arılıfı yaratırken hem de teknolojiyi daha ileri noktalara taşıyabilmektedir.

Düzenin sürmesini kolaylaştırmaktadır, çünkü verilen beslenme de, sağlık da, eğitim de soyuttur.

Beslenme soyuttur, çünkü iyi beslenerek sağlıklı bir beden gelişmesine sahip kılınan bireylerin bu sağlığı, ne sömürdüklerini kavramaları ve toplum sorunlarına eğilmeleri için zemin olabilmektedir, ne de yaşadıkları düzenin çarpıklıklarını algılayabilmelerine bir temel olabilmektedir. İyi beslenerek geliştirilen beyinler, san'ki daha kolay inandırılıp, daha çok sömürülebilmek üzere sağlıklı hale getirilmişlerdir. O halde, verilen nitelikli beslenme hizmeti ve onun yanı sıra verilen uygun sağlık hizmetleri yalnızca işleyen ekonominin gereksindiği sağlıklı emeği oluşturmaktadır. O halde, bu beslenme ve bu sağlık, toplum sorunlarının kavranması, sömürünün kaldırılması ve sistemin çarpıklıklarının ortaya konarak çözülmesi için bir zemin olamadığına göre soyut olarak nitelenebilir.

Eğitim de soyuttur, çünkü verilen eğitim son derece modern yöntemlerle ve büyük yatırımlarla toplumun her katına ulaştırılıyor olsa da, içerik olarak, düzenin çarpık yanlarını gizleyen, onu eleştirebilecek bilincin gelişmesini önleyen ve giderek, sömürüldüğünü kavramayan, kolayca güdülebilen ve başkaldırmaya insanlar yetiştirmektedir. Açıkçası düzen, kendi varlığını sürdürürken eğitim aracılığı ile kendini korumakta, üstelik bu yolla altyapının gereksindiği nitelikli emeği oluşturup, eğitimi iki yanlı olarak kullanabilmektedir.

Bunun ötesinde, verilen bu yoğun sağlık ve eğitim hizmetleri giderek bireyin düzene güven duyabilmesini de kolaylaştırmakta ve kendisine bu olanakları sağlayan düzene karşı sevgisi pekişmektedir.

ileri kapitalist ülkelerde uygulanan modern sağlık hizmetleri, belli bir yatırım sonucunda elde edilmiş olan, ve yitirildiği takdirde yerine konması pahalı olan nitelikli emeğin korunması ödevini üstlenmiştir. Bu uygulama özel ya da resmi sigortalar aracılığı ile tekelci bir aşamaya getirilmiş, böylece yaratılan sağlık ekonomisi de ayrı bir sömürü zemini haline getirilmiştir.

Sonuçta, soyut nitelikli sağlık, beslenme, eğitim ve benzeri olanaklarla biçimlenen bireyin yaşamı, zorunlu olarak bir tek boyuta indirglenmiştir. Mümkün olduğunca emek üretmek ve bunun karşılığı olarak aldığı ücreti tüketmekten ibaret olan bu boyut, zaman içerisinde «Yabancılaşma» sorununu yaratmaktadır. Yabancılaşma sorunu, bu boyutun dışında yeni bir düzen arayışının nedeni olmaktadır ve bilinçsiz olan, sınıf mücadelesi ve toplumsal sorunlardan soyutlanmış olan birey, bu arayışını çoğu kez bireysel ölçekte yapmayı deneyecektir. Alkolizm, uyuşturucu madde kullanımı, küçük yaşlarda suçluluk, anormal seks, ya da infihara kadar uzanan bunalımların kaynağında, her halde insanı biçimliyorken kullanılan yöntemlerin, düzen tarafından soyut hale getirilmesinin bir payı vardır. Yaşamı algılayarak kendine sunulmuş tek boyutla yaşama yabancılaşmaya başlamış olan birey, o çağa dek ne kadar iyi beslenirse beslensin, ne kadar mükemmel sağlık hizmetinden yararlanırsa yararlansın ve ne kadar diploma sahibi olursa olsun, bu noktadan ötede kendisini sifıra indirgeyebilmektedir.

O halde, bu bireylerin yaptığı şey, ya da bu düzeyde nitelik kazanmış emeklerini ileri teknoloji ile birleştirip, bu dünyaya yığıp gitmek olmaktadır. İnsan, amaç olan artı değerın bir aracı haline getirilmiş ve bir emek makinası durumuna sokularak, en yoğun şekilde sömürülmüştür. Bu sömürü de eğitim, beslenme, sağlık ve benzeri hizmetlerde en temel araçlar haline getirilmiş olmaktadır.

Geri kalmış kapitalizmde ise sözünü edegeldiğimiz olguların işlevi ileri kapitalizmdekine oranla daha farklı olmaktadır. Hiç kuşkusuz, bu farklılıkta dış sömürünün önemli bir payı vardır. Geri kalmış kapitalizmde de asıl amaç artı değerın mümkün olduğunca yüksek tutulmasıdır. Yalnız bunun yapıyorken kullanılan yöntemler, ileri kapitalizmden daha farklıdır. Zira kullanılan ilkel teknoloji ve niteliksiz emeğe bir yandan ek emek süresi arttırılırken, öte yandan da ücretlerin düşük tutulmasıyla, artı değerın genişletilmesi yolu seçilmiştir. Ek emek süresinin arttırılması ve ücretlerin düşük tutulması, ancak talebe oranla çok yüksek bir emek arzının varlığı halinde mümkündür. Bu 'ise, işgününün uzatılması, 'bir kişiye daha çok

işin yaptırılması, çocukların üretime çekilmesi, küçük üreticilerin yıkımı ve işsizleştirilmesi gibi yöntemler kullanılarak yaratılan büyük bir «Yedek Sanayi Ordusu» ile sağlanır.

O halde, burada, altyapının gereksindiği emek niteliksiz emek olduğuna göre, beslenme sağlık ve eğitim gibi hizmetler buna göre biçimlenir. Yani yapılan eğitim yalnızca biçim açısından ve o da yetersiz ölçülerde olmak üzere uygulanır. Zira, nitelikli emek gereksinmesi büyük değildir. Sağlık hizmetleri de niteliksiz emek, yedek sanayi ordusu nedeni ile kolayca yerine konabilir özellikle olması yüzünden niteliksiz emeği koruma amacına yönelemez. Burada sağlık yalnızca belli bir kesimin yararlanabildiği ve belli kesimin kazanç kaynağı yapabildiği bir meta haline gelir. Ayrıca beslenme, konut, giyim, ulaşım vb. gibi, örgütlerden yararlanma gibi pek çok olanak da, doğrudan ücretin fonksiyonu durumuna sokularak altyapının gereği olarak belli standartlarda tutulan, ücretlilerin yararlanamayacağı yada yeterince yararlanamayacağı hizmetler haline getirilir.

Anoak bütün bunlar bir tesadüf değildir. Zira bu hizmetlerin yetersizliği sermayeye bir kayıp değil, tam tersine yatırımları bu konularda azaltmış olduğu için yarar sağlamaktadır.

Eğitim ve sağlık hizmetleri hem sermayenin bu konuda örgütlenme yapabilecek güçten yoksun olması nedeni ile hem de altyapı için gereksiz olması nedeni ile henüz tekeli aşmaya varmamıştır. Gerçekten de açılan ayrıcalıklı okullar belli varlıklı kesimlerin rekabet gücünü belirlerken, tamamen özel seiktörcü özellikler taşıyan hekim de sağlık alanındaki rekabetin temel ögesi olmaktadır. Hekim, rekabet gücünü çoğaltmak amacıyla sürekli bir şekilde ihtisaslaşmakta ve hatta kariyerize unvanlara özenmektedir. Doğal olarak, daha iyi eğitimi alabilmek nasıl daha fazla masrafı gerektiriyorsa, daha iyi sağlığı satın alabilmek de daha yüksek ödemelere neden olmaktadır. Sonuçta, geri kalmış kapitalizmin yapısına genel olarak bakacak olursak, sanki geniş yığınlar hiç bir yatırım yapılmaksızın büyük bir emek potansiyeli olarak kabul edildiği anlaşılır. Yapılan tek şey, artı değeri arttırmak ve geniş bir sermaye birikimine yol açmak için bu geniş yığınların araç olarak kullanılmasıdır.

Ancak sonuçta hem biyolojik varlıkları son derece sefil koşullarda bulunan ve hem de sosyal, siyasal bakımdan yetersiz bilinçte ve böylece kolayca sömürülen, sömürüldüğünü kavramayan, başkaldırmayan büyük kitleler yaratılmakta ve bol bol sömürülmektedir. Görüldüğü gibi eğitim, beslenme, sağlık da bu kitleleri belli kalıba sokarken kullanılan temel araçlar olmaktadır.

Oysa özlenen sömürüşüz bir altyapı; beslenme, eğitim ve sağlık gibi olguları kapitalist sistemdeki gibi en yüksek artı - değer amacına yönelik araçlar haline getirmek yerine, amaç olan insanın daha bilinçli, daha mutlu bir yaşam ve düzen oluşturmasında temel öğeler haline getirilmesini sağlayabilecektir. Bireyin, en geniş bir şekilde bilinç, kültür ve yeteneklerini geliştirebilmesi amacıyla, onun sağlıklı bir biyolojiye ve yeterli bir eğitime sahip olması yine sömürüşüz dayanmayan altyapı tarafından gerçekleştirilebilecektir. Bu öğelerle elde edilen nitelikli emek, bir yandan teknolojiyi geliştirirken, bir yandan da toplumun temel gereksinimlerini karşılamak amacına yönelik üretimi, ileri teknoloji ile bütünleştirmek suretiyle oluşturabilecektir. Gerçekten de sömürüşüz bir altyapı kendi varlığını sürdürebilmek için gereken yoğun bilinci oluştururken, insanı biçimleyen öğeleri, kapitalist sistemden farklı olarak olabildiğince soyutluktan kurtarmaya çalışacaktır. O halde altyapının sömürüşüz olması, gerçek bir beslenme, eğitim ve sağlık olayının önkoşulu olacaktır.

Tablo 1 - A; 0-60 aylık çocuktan oğırhk yönünden degerleridi-ilimesi (% olarak)

Sınıflar	Normal	Zayıf	Çok Zayıf
Büyük Kentler	89.5	10.1	0.4
Kentler	77.7	19.5	2.8
Kasabalar	81.4	15.8	2.8
Köyler	77.4	19.8	2.8
Genel Toplam	80.0	17.6	2.4

(Kaynak : Koksal O.; Türkiye'de Beslenme - Sağlık ve Gıda Araştırması, 1974) (Uni'cef Yayını)

Tablo -1 - B : 1973 yılında Etimesgut Bölgesinde beş sağıık ocağında yapııcsn taramaya gö?e 0-3 yaş çocuklarda malnutrisyon araştırma sonuçları. (% olarak)

Araştırmanın yapıldığı Sağlık Ocağı Bölgesi	Çocuk Yüzdesi	
	Boy	Kilo
Kazan	22.0	21.5
Ortabereket	27.0	18.0
Sincan	17.7	12.6
Ergazi	13.7	19.8
Yen iken t	14.7	14.1

Kaynak : Hacettepe Ünıvarsııssi Tıp Fakültesi Toplum Hekimliği. Bölümü Etimesgut Sağlık Bölgesinin 1973 -1975 Yılları Çahşma Raporu. 1977

Tablo. 1 : Etimesgut Sağhk Bölgesinde yıllara göre kızamık vak'a ve ölümlerinin hızları.

	1967		1973		1975	
	Morbidite Hızı	Ölümler	Morbidite Hızı	Ölümler	Morbidite Hızı	Ölümler
Kızamık	415.0	1.3	458.0	0.6	181.7	0.4

(Kaynak : a.g.e.)

Tablo. 3 : Çeşitli yaş gruplarında en önemli 5 ölüm nedeni. 1974 ve 1975 Etimesgut Bölgesi

Yaş Grubu	1974		1975	
	ÖNEM	SIRASI	ÖNEM	SIRASI
0-1	1.	pnömoniler	1.	pnömoniler
	2.	perinatal hastalık	2.	perinatal hastalık
	3.	enterit ve diare	3.	enterit ve diare
	4.	beslenme yetersizlikleri	4.	beslenme yetersizlikleri
	5.	doğuştan olma bozukluklar	5.	Doğuştan olma bozukluklar
1-4	1.	pnömoniler	1.	beslenme yetersizlikleri
	2.	beslenme yetersizlikleri	2.	pnömoniler
	3.	trafik kazaları	3.	trafik kazaları
	4.	enterit ve diare	4.	suda boğulma kazaen
	5.	kızamık	5.	enterit ve diare
5-14	1.	trafik kazaları	1.	pnömoniler
	2.	endüstriyel kazalar	2.	trafik kazaları
	3.	barsak tıkanması/fıtık	3.	enterit ve diare
	4.	beslenme yetersizlikleri	4.	beslenme yetersizlikleri
	5.	kızamık	5.	menenjit

Kaynak : A.g.e.'den düzenlenerek.

Tabo. 4 : Türkiye'de 12-17 yaş erkek ve kız grubundaki gençlerin ağırlık ve boy ölçülerinin ortalama ve standartlara göre değerlendirilmesi (% olarak)

Yaş Grubu	Ağırlık				Boy			
	Erkek		Kız		Erkek		Kız	
	Normal	AZ (%80 altı)	Normal	AZ (%80 altı)	Normal	AZ (%80 altı)	Normal	AZ (%80 altı)
12	73.0	17.0	81.8	18.2	95.8	4.2	95.1	4.9
13	75.4	14.6	80.7	19.3	97.6	2.4	96.8	3.2
14	91.2	8.8	87.6	12.4	96.0	4.0	99.2	0.8
15	85.9	14.1	79.7	20.3	96.4	3.6	95.1	4.9
16	87.4	12.6	79.1	20.9	95.5	4.5	95.2	4.8
17	85.0	15.0	74.8	25.2	94.7	5.3	86.9	13.1

(Kaynak : Koksall O. ; Türkiye'de Beslenme - Sağlık ve Gıda araştırması, 1974.) (Unicef yayını)... düzeltilerek

Tablo. 5 : Tüm Bölgelerde Yerleşim Yerlerine Göre Hayvansal Protein Tüketimi. (% olarak), (gr./T.Ü./Günde)

	10 ve daha az	11-15	16-20	21 ve üstü
Büyük Kent	10.2	12.5	13.2	64.1
Kent	27.4	15.7	14.9	47.0
Kasaba	24.5	16.0	13.0	46.5
Köy	44.3	18.4	13.6	23.7

(Kaynak : Koksall O. ; Türkiye'de Beslenme Sağlık ve Gıda Araştırması, 1974.) (Unicef yayını)

Tablo. 6 : Hastanın, hastalığının devam ettiği gün sayısına göre kime götürüldüğü (% olarak)

Hastalığın devam ettiği gün sayısı	Kimseye	Eşe-Dosta	Eczacıya	Yardımcı sağlık per.	Doktor özel	Doktor kamu
3 gün ve daha az	84.3	2.0	2.9	2.0	5.9	2.9
4-6 gün	75.0	1.8	—	3.6	19.6	—

7-9 gün	68.2	—	0.Ö	1.9	28.0	0.9
10-21 gün	57.1	2.0	2.0	0.7	32.0	6.2
22-30 gün	45.2	1.9	—	2.9	35.6	14.4
31 gün üzeri	34.2	0.3	3.6	2.3	39.0	20.6

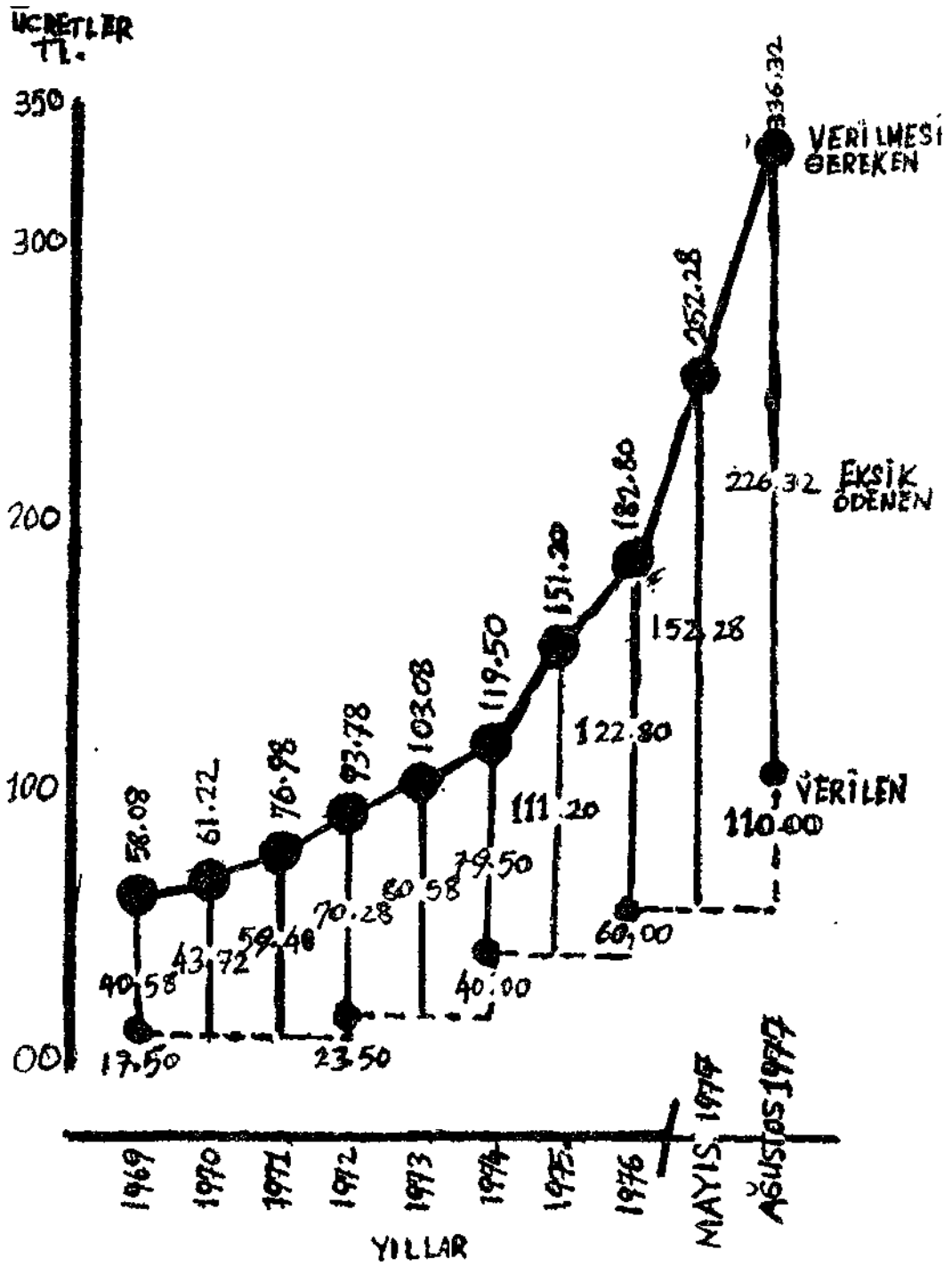
(Kaynak : Ypzzat : Proje başlangıcında Ana-Çocuk Sağlığı, Aile Planlaması, ve Sağlık Uygulamalarında Genel Durum. 1976)

Tablo. 7 : İlk - Orta - Lise ve Üniversite Öğrencilerinin Mesleklerine Göre Dağılımı (% olarak)

Okul	Bu çağda okuyan	Tarım	İşçi	Serbest	Memur Bürokrat
İlkokul	73.0	59	19	15	7
Ortaokul	19.0	—	—	—	—
Lise	9.0	—	—	—	—
Üniversite	3.0	17	8	33	42

(Kaynak : Sosyalizme giriş - Julies Motch'dan çeviri. S. Hilav ve D. Avcıoğlu. 1974 S/11 -12)

TABLO. 8 : TÜRKİYE'DE SEKİZ YILLIK ASGARİ ÜCRET UYGULAMASI



Tablo. 9 : Ağustos 1977 Ayında İstanbul'da Üç Çocuklu, Beş Nüfuslu Bir Ailenin Asgari Geliri Ne olmalıdır? Beslenme Harcaması Ne Kadardır?

A. BESLENME GEREKSİNİMİ :

Besinlerin Cinsi	Gereksinim (Gr./gün)	Fiyat (TL)	Tutarı (TL)
Ekmek	1275	5.00	6.38
Sığır eti	720	80.00	56.60
Kuru fasulye	95	17.50	1.66
Yumurta	4	1.75	7.00
Süt	2100	12.50	26.25
Beyazpeynir	120	50.00	6.00
Margarin	85	17.13	1.46
Zeytinyağı	85	30.00	2.55
Ekmek .	1275	5.00	6.38
Pirinç	250	35.00	8.75
Taze meyve, elma, armut	825	15.00	12.38
Taze sebze	1200	12.50	15.00
Patates	1375	4.00	5.50
Şeker	215	8.16	1.75
Kuru meyve	20	30.00	0.60
T O P L A M			152.88

% 10 Taşıma - Pişirme	15.28 TL
Beslenme dışı harcamalar, barınma, ısınma, aydınlanma, giyim, temizlik, taşıt, eğitim, sağlık, konuma, dinlenme... vb.	168.16
GENEL TOPLAM.	336.32

NOT : Ağustos 1977 fiyat verileri piyasada gözlenmiş yaklaşık geçerli fiyat ortalamalarıdır.

TARTIŞMALAR

Bedirhan ÖZDEMİR : Bu broşürdeki görüşleri ele alırken, Sayın O. Nuri KOÇTÜRK'ün önsöz halinde broşürün baş kısmına konulan sözlerini eleştirmek gerekiyor. Şöyle diyor yazar :

«Biz geri bırakılmış toplumların ilerici aydınları, bilim ve teknoloji gereksinmesinden çok, toplumumuzun gerçek istek ve anlayışını, karşı karşıya bulunduğu sorunların öncelik sırasını iyi bilemediğimiz için, acı çekiyoruz».

Dikkat edilirse, burada sınıf ayırımına gidilmeden toplumumuzun gereksinmelerinden bahsedilmiş ve bir öncelik meselesi ortaya konulmuştur. Qysa tüm toplumun çıkarından sınıflı toplumlardan bahsetmek, mümkün değildir. Kapitalist bir toplumda, kapitalist sınıfla proletarya ve onun müttefiklerinin çıkarları birbirleriyle uyum halinde değil, çatışma içerisindedirler. Bu nedenle toplumda ele alınacak öncelikler de karşıt sınıfların çıkarlarına ve iktidarın kimin elinde olduğuna göre belirlenir. Bu noktadan hareket ettiğimizde sayın yazarın belirttiği şekilde toplumun bilim ve teknolojik gereksinmesi, toplumun sorunlarının öncelik sırasını tesbit etmeyle çelişmez. Burada çelişen şey burjuvazi ve diğer sömürücü güçlerin gereksinmeleri ile, emekçi sınıflarının çelişmesi ve burjuvazinin elindeki bilim ve teknolojinin emekçi kitlelerin ve halkların çıkarlarına, ters bir biçimde uygulanmasıdır. Eğer bilim ve teknoloji, işçi sınıfının iktidarı elinde olsa o zaman toplumun bilim ve teknoloji gereksinmeleriyle ihtiyaçların öncelik sırası çelişmez, uyum içerisinde olur.

Gene broşürün diğer bir yerindeki şu görüşlere katılmıyoruz :

«Bugün bile 'bilemediğimiz ve daha uzun süre kavrayamayacağımız yöntemlerle toprağımız çoraklaştırılmakta, bitkilerimiz ve hayvanlarımız aç bırakılmakta, dayandığımız kaynaklar bu durumda olunca, insanlarımızı kurtarmak, gereksinme duyduğumuz kol ve kafa gücünü üretmek mümkün olamamaktadır».

Sayın yazar burada bugün bile bilemediğimiz ve daha uzun süre de bilemeyeceğimiz nedenlerden bahsediyor. Oysa her türlü sömürünün, baskının geri kalmışlığın sebebini Türkiye'de bilinçli kitleler, sosyalist ve demokratlar bilmektedirler. Burada bilinmeyen bir yön yoktur. Emperyalizm ve onunla birlikte ülkeyi sömüren yerli ortakları ve feodal unsurlar bun-

dan sorumludurlar. Türkiye halklarını ezen emperyalistler, sömürgeci güçler ve ağalar, şeyhler artık bilinip tanınmaktadırlar. Yani düşman bellidir. Burada bilinmeyen bir yön mevcut değildir.

Broşürün bir diğer yerinde Petrol üreticisi ülkelerin örgütü OPEC'ten bahsedilirken, şunları söylemektedir yazar: «Ekonomik ve sosyal yapıları da hızla değişmeye başlayan bu topluluk, davranışı ile üçüncü dünya ülkelerine örnek olmuştur».

Bu önemli konuyu ele alırken, sayın KOCTÜRK gibi düşünmek mümkün değildir. Bahsedilen ülkeler bir örgüt çatısı altında birleşip ortak bir politika (sınırlı alanlarda) izlemelerine rağmen, çoğu emperyalizmin tahakkümü altındadırlar. Yani OPEC ülkelerini anti-emperyalist olarak görmek olanaksızdır. Hatta İran ve Suudi Arabistan gibi emperyalist sisteme en çok bağımlı olan ülkeler de vardılar bu örgüt içerisinde. Dolayısıyla bu ülkelerin elde ettikleri petrol gelirlerini kendi haklarının çıkarlarına kullandıklarını savunmak mümkün değildir. Bunlar kaynaklarına sahip çıkmıyorlar. Hele sayın yazarın ileri sürdüğü gibi, bu ülkelerin elde ettikleri petrol gelirleriyle halklarını doyurdukları görüşüne katılmaya hiç imkan yoktur. Tam tersine bu ülkelerin hemen tümünde açlık hakimdir ve petrol gelirleri hiç de 'bu açlığı gidermek yolunda kullanılmıyor.

Bu yapılarıyla bu ülkeleri, üçüncü dünya ülkelerine örnek gösteremeyiz. Çünkü üçüncü dünya ülkelerinde mevcut sistemler, aynı değildir. Örneğin tüm işçi sınıfını, Kürt ve Azeri halklarını ezen İran, koyu bir despotizm ve jenosid uygulayarak Kürt halkına yiyecek yerine napalim bombaları yağdıran Irak, yıllık otuz milyarlık petrol gelirlerini bir avuç vurguncunun harcadığı ve ortaçağ karanlığının hakim olduğu Suudi Arabistan, devrimci, anti-emperyalist, anti-sömürgeci olan Vietnam, Laos, Küba ve Angola'ya örnek teşkil edebilir mi? Kuşkusuz bunun cevabı hayırdır.

Ayrıca sayın yazar üniversite ve mesleki kız okullarındaki beslenme eğitimi programının savsaklandığını eleştiriyor ve bu derslerin konulmasını temel bir çözüm olarak sunuyor. Elbette bu eğitimin yapılmasının sisteminde insanlara neler kazandıracağını da gözönüne almak lazımdır. Bu nedenle de sorun üretim ilişkilerine dayanmaktadır. Üretim biçimi sömürüye dayandığı sürece, getirilecek eğitsel faaliyetler sorunu çözemez. Çözüm sömürüyü ortadan kaldırmaktır.

Bunların dışında broşürde gördüğümüz bir temel eksiklik vardır. Yazar beslenme sorununun çıkmazını sürekli olarak emperyalizme bağlamış, fakat iç sömürü ilişkilerini hep gözardı etmişti. Oysa emperyalizm ile ona göbek bağı ile bağlı olan sömürü çevreleri bundan birlikte sorumludurlar.

Ekonomik yapı sömürçülerin çıkarlarına hizmet ettiği için, beslenme çıkmaza girmiştir. Tıpkı sistemin kendisi gibi.

Ayrıca beslenme sorunu ele alınırken, 'kanımızca beslenme ile işsizlik sorununun bağlantısı kurulmalıydı. Bunun yapılmaması büyük bir eksikliği teşkil etmektedir. Egemen güçler sömürü düzenini sürdürmekle; ekonomik ve sosyal geriliğin sorumlularıdır. İşsizlik onlar var olduğu için vardır. Bunun ötesinde doğu halkı üzerinde uygulanan katmerli baskıların ve doğuda oluşturulan sömürgeci uygulamaların yarattığı katmerli gerilik, doğu emekçilerinin, açlık oranını daha da arttırmış, işsizliği çok daha yüksek boyutlara ulaştırmıştır. Sömürgeci güçlerle birleşen yerli gerici güçlerin baskı ve sömürüsü de, hayatı büsbütün yaşanamaz hale getirmiştir. Bu nedenle doğu emekçileri başını alıp gurbet ellere koşmakta, büyük kentlerin, sanayi bölgelerinin ve zengin tarım alanlarının en düşük ücretle çalışan, en çok açlık çeken ve en çok ezilen proleter kesimini oluşturmaktadırlar. Türkiye genelindeki en büyük sömürü oranını, en büyük açlığı ve en kötü sağlık koşullarını oluşturan bu ekonomik politikayı görmek, işçi sınıfı bilimi doğrultusunda çözüm önermek tartışmanın tayin edici yönlerinden birini oluşturmaktadır.

Hasan Basri AYDIN : Arkadaşlar eleştiride bulunmak için değil, önerge yanlış anlaşıldı galiba, onu söyleyeceğim. Ben önergemini şunun için vermiştim. Tüm DEK delegelerinin sayın Osman Nuri KOÇTÜRK'ü dinlemelerinde yarar gördüğüm için ve bugün geç olduğundan üyelerin çoğu gittiği için yarına ertelenmesi isteğinde bulunmuştum, o da mümkün olmadı. Bunu açıklamak için çıktım. Teşekkür ederim.

Kenan COŞAR: Sayın başkan, değerli delege arkadaşlarım. Osman Nuri KOÇTÜRK hocamızın şöyle bir sözünü saptadım, sözlü konuşmasında. Diyor ki, açlık meselesi önlenmeden hiç birşey yapamayız. Belki Osman Nuri KOÇTÜRK hocamızın mantığı ile hareket edersek, böyle bir soruyu sormam aç olmamdan, hele şu sıralarda da aç olmamızdan şimdiye dek belkide aç olmamdan bağışlasınlar beni, acaba bu sorunun arkasından da ben şunları sormakta haksız mıyım aca'ba? Osman Nuri KOÇTÜRK hocama soruyorum.

Şimdi açlık meselesi önlenemeyince hiç birşey yapılamıyacağına göre, o 'halde biz elimizi kolumuzu bağlayalım, açlık meselesi halledildiği zaman birşeyler yapmaya çalışalım. Kaldı ki, açlık meselesinin, açlık sorununun çözümlenmesi için, herşeyden önce kitelerin aşına ekmeğine göz koyanların ortadan kaldırılması zorunlu. Yani açlık sorununun çözümlenmesi, böylesine bir sonuca varmakta açlık sorununun çözümlenmesi olanaksız.

Osman Nuri KOÇTURK hocamız, şöyle bir örnek de verdi : «Asgari olarak bir işçinin alması gereken, 336 lira olması gerekirken, 40 lira 60 lira almakta olduğu bir durumda fiili açlık vardır». Gerçek anlamıyla vardır ama, bu fiili açlığın ortadan kalkması böylesine bir düzenin de ortadan kalkmasına bağlıdır. Yani böylesine bir düzen var olduğu sürece, böylesine bir fiili açlık da kendiliğinden olur.

Osman Nuri KOÇTÜRK hocam konuşurken duygulandılar, başışlasınlar. Ben de konuşurken duygularını paylaşarak duygulandım. «Onlar yılanlar vs çayanlar gibi aşımıza ve ekmeğimize göz koyanlardır». Kendisine diyorum ki, işte bu aşımıza, ekmeğimize göz koyanlar ortadan kaldırılmadığı sürece, aşımıza ekmeğimize göz koyanların bütün varlığı ve bütün etkenliği kırılmadığı sürece, emekçi halklardan yana bir düzen kurulmadığı sürece, gerçek anlamda açlık sorunu da ortadan kalkmaz. Çünkü açlık sorununun ortadan gerçek anlamıyla kalkması, sömürünün gerçek anlamıyla ortadan kalkmasına bağlıdır. Saygılar sunarım.

Atilla ÇAĞLAR : Sayın başkan, sayın delege arkadaşlar. Bu konuda arkadaşlarımız açık bazı şeyleri getirdiler. Amacımız içinde bulunduğumuz somut durumdan hareket ederek, ülkemizin şu anda içinde bulunduğu durumda beslenme, eğitim ve sağlık sorunuyla bağlı olan belli açmazları getirmek ve bu konuda ivedi önlemler alınmasına yardımcı olmaktır.

Biliyorsunuz, birçok konularda 20 yıldan bu yana beslenme eğitimi adı altında, ABD emperyalizminin ilkokullarda uyguladığı, ve sonucunda süt tozu öyküleriyle biten bir uygulaması vardır. Bu uygulama bugün renk değiştirmiş, ilkokullarda eski diye tanımlanan yapısından, soya* fasulyesinde una karıştırılmış bir biçimi olan, yeniden bir beslenme eğitimi söz konusudur. Şu anda belli bölgelerde uygulanan bu beslenme eğitimi, giderek tüm yurttan uygulanır duruma getirilmek istenmektedir. Tıpkı süttozu uygulamasında olduğu gibi. İşin ilginç yanı, bu program çerçevesinde halkımızın alın terinden biriktirilen milyonlarca lira bu işi ülkemizde örgütleyen her birine 'bir örgüte ödenmek durumundadır.

Bu konuda bizim açık önerilerimiz şunlar: Bir kere tümüyle sağlık hizmetlerinin devletleştirilmesi sözkonusudur. Bu genel amaca varma yolunda yapılacak uygulamalarda Milli Eğitim Bakanlığı şu anda ülkemizde demokrasi savaşımında saf tutmuş belli bir yerde. Örneğin Sağlık Bakanlığı personelinde, TÜS-D'ER, TOB-DER gibi örgütlerle el ele ortak çalışmalar yapmalıdır. Şu anda varolan ve sürdürülmek istenen bir programla ilgili, yani süttozu ve soya fasulyesi ile ilgili programı, tüm anlaşmaları çıkarılmalıdır.

Ulusal baskının sürdüğü, doğu anadoiu, güneydoğu anadolu, sağlık ve beslenmesiye çok yakından - ilgili olan ve bu sağlık sorunlarının çözümlenmesi adı altında sosyalizasyon denen rezalete, bir an önce yeniden gözden geçirip el koymak durumundadırlar. Ana sağlık ve çocuk sağlığı ile halk sağlığını gerçekten yürütebilecek hastahane, dispanser, poliklinikler ve yeterli sağlık elemanı bağlarıyla kurulmalı ve devlet eliyle yürütülmelidir. Bu uğurda çaba sarfedilmelidir.

Doğu ve Güneydoğuda sağlık ve beslenmeyi yakından ijjüendiren, alt-yapı kurumları tezelden ele alınmalı, yol, konut ve özellikle içme suyunun bir an önce bir çözüme bağlanması söz konusudur. Bu alanda emekçi halkımızın çalışma alanlarında gereksindikleri beslenme, sağlık merkezleri çalışanların ayağına götürülmelidir. Tüm çalışanları en azından sosyal sigortalar kapsamı içerisinde ele alınmalı ve bu hizmetler yerleştirilmelidir. Büyük kentlerde hava kirliliği, .büyük ölçüde hava kirliliğinin ölümlere neden olacağı yolundaki bilimsel araştırmalar yoğunlaştırılmalı, ancak bunlar fiili yöntemlerle yalnızca bir -avunmadan öte bir anlam taşıyamaktadır.

Bu Konuda yine demokratik örgütlerin oluşturacağı komitelere işin üzerine ciddi olarak gidilmesi durumu vardır. Ayrıca sayın Nuri KOÇTÜRK hocamızın, getirdiği doğum kontrolü ile ilgili belli yerden katılmadığımız bir görüşü var. Bu konu aslında, Türkiye'de içinde bulunan somut şartların zorladığı bir olgu olarak ortadadır. Bu şartlar ortadan kalkmadığı sürece, bunun önüne geçmek bağırarak çağırmakla olmaz. Bu, kaldı ki kırsal kesimde, doğu ve güneydoğu Anadolu bölgesindeki 'belli ilişkileri, bırakınız doğum haplarını, kökten bir aile yapısı içerisine girmişlerdir.

Bu da, Türkiye'nin somutundan hareket edilmediğinin bir örneği olarak ortadadır. Saygılar sunarım.

Muharrem ERDEM : Değerli arkadaşlar, bir. iki konuyu hatırlatıp bir tavsiyede bulunacağım. Türkiye'de tavukçuluk, Türkiye'de bağcılık, Türkiye'de arıcılık, özellikle 1950 den sonra ne duruma geldiğini, sayın Osman KOÇTÜRK hocamız eserlerinde belirtmişti. Özellikle biyolojik planı olan ABD emperyalizminin Türkiye'ye uyguladığı bir gerçekliktir.

Kırsal kesimde emperyalizmin, ajitasyon ve propogandasını yapma açısından bağcılığın, tavukçuluğun, arıcılığın ve bunun gibi birçok şeyler gerçekten ölçekleriyle doludur. 1956 da Hasanoğlan'a girdik, girdiğimiz yıllarda çok az bağ üzüm veriyordu. Fakat tarım öğretmenleri «ağaçtan atma anacı» diye her derste, her tarım dersinde aşağı yukarı öve öve

bitiremediği, Amerikan bağı'nın bir iki sene içerisinde kocaman bir bağı, hastalıklardan dolayı söküldüğünü ibretle gördük. O bağı biz girmeden bir kaç sene önce okulun o kadar çok mevcutlu öğrencisini meyveleriye doyurabilecek kadar verim veriyordu. Ama 1956-1958 yıllarında bağı söküldü. Böyle gerçekler çoktur, özellikle tavukçuluk Türkiye'de 1950 den sonra, şimdi halen devam ediyor. Köylerde, tavuk hastalıklarından ölümler.

Eskiden küçük yaşlarda çok fakir olmamıza rağmen .sürüyle tavuğumuz ama, hiçte ağrı falan gelmediğini, biliyoruz. Köylere bu şekilde gidilmesi, emperyalizmin özellikle bu şekilde kavratılması çok önemli. Saygılar.

Cevat GEZGİN : Değerli arkadaşlarım, bazı konuşmacı arkadaşlarım sanıyorum meselenin özünü kavrayamadılar, yahut bütün içerisinde görmek istemediler. Meseleye tek tek değişik yanlarıyla eleştiri getirmeye kalktılar. Aslında sayın hocamızın burada vurgulamak istediği çok açık ve nettir. Beslenme sorununun ülkemizdeki insanların nihai hedefe varmada, verecekleri mücadeleye hemen faktör olacağı konusunu işlemeye çalıştılar. Düşünen bir beyinin beslenmeden geçeceğini vurgulamaya çalıştılar. Acaba çocuklarımız ana rahminde iyi bir beslenme ile zekâ düzeylerinin gelişebileceğini biliyormuyuz. Bunu kaç kişi biliyor. 0-6 yaş arasındaki çocuklarımızın iyi ve dengeli bir beslenmeden geçirildiği zaman, o küçük 'beynine ne katkılar getirebileceğini biliyor muyuz.

Tüm bunlar, beslenme sorunlarıyla ilintilidir. Bunu bilmek gerekiyor. Hocamın görüşlerine ben de katılıyorum. Doğum kontrolü, emperyalizmin usta bir taktiğidir. Gelişen, güçlenen, uluslararası işçi sınıfı hareketinin dünya sosyalist sistemini ve ulusal kuruluş savaşları karşısında, dünya uluslarını emperyalizmin baskı ve tahakkümüne alması için yürüttüğü mücadelelerden birisidir, beslenme sorunu. Buna çok değişik açılardan, çok değişik boyutlardan birtakım engeller getirmektedir. Bunu vurgulamak istedi sayın Osman Nuri KOÇTÜRK. Beslenme sorununa biz iki aşamada cevap veririz.

Bugün demokrasi mücadelesinin hayati önem arzettiği ülkemizde, demokrasi mücadelesinde beslenmenin önemli bir payını vurgularız. Emperyalist toplum insana değer vermeyen bir toplumdur. İnsanın insanca yaşamasına değer vermeyen bir toplumdur. Sosyalist toplum, insana gerçekten değer vermesini bilen bir toplum. İnsanlara değer vermeyen bir toplumun, insanları güdükleştirmesi, kendi'boyunduruğu altına alması doğaldır. Sosyalist toplumda insan yüceliyor, sosyalist toplumda insan değer kazanıyor. Bu açıdan sosyalist mücadeleye, yani nihai hedefe vara-

bilmek için bu beslenme sorununun demokratik yanını çok önemli bir biçimde koymak zorundayız. Hocam da ülkemiz için buna zaten özele indirgedi.

Demokrasi mücadelesi açısından, gelişebilmemiz açısından, güçlü olabilmemiz açısından beslenmenin önemini burada vurgulamaktan yarar gördüm, düşüncelerine katılıyorum. Yalnız doğum kontroluna karşı olmakla birlikte, insanlarımız ekonomik güçlüklerle karşı karşıya kaldıkları için, emperyalizmin bu tuzağına düşmektedirler. Buna bir çözüm, demokrasi mücadelesinin her alanda geniş boyutlu ekonomik mücadeleyi de içermek, geniş saflar olmakla doğum kontrolü silahını, geriye teptinmektir. Saygılar.

Tayyip SARIKAYA : Değerli arkadaşlar, ben Osman Nuri KOÇTÜRK hocamızın yaptığı çağrının, açlıkla mücadeleye çağrısının, daha başka kesimlere ve örgütlere maledilmesi kanısında olduğumu belirtmek için buraya çıktım. Bugün en büyük sömürü alanlarından biri de, ilaç sömürüşüdür. Bugün tarımda uygulanan toprakların çoraklaşmasına neden olan, erazyon ve benzeri şeylerin yanında en fazla olanlar ilaçla mücadele yöntemidir. İlaçla mücadele edilip de ne olmaktadır, kurtlar ölmektedir, bakteriler ölmektedir, yararlı yararsız hepsini öldürüyoruz. İnsanlarımızı da her seen dara fazla bir zehirle zehirliyoruz.

O halde ilaçla mücadele yöntemleri bırakılmalı, bunun yerine başka mücadele yöntemleri bu alanda geliştirilmelidir. Kimlere görev düşmektedir? Ziraat mühendislerine, kimya mühendislerine ve benzeri örgütlere de burada çok büyük görevler düşmektedir. Birde ekoloji konusunda sayın hocamızın kendi eserleri dışında ingilizce fransızca ve benzeri eserlerin yanında, kaynak önermelerini diliyorum, saygılar sunuyorum.

SUNUCULARIN ELEŞTİRİLERE VERDİĞİ YANITLAR

Ramazan GÜNGÖR: Değerli arkadaşlar, sosyalizasyon konusunda bir arkadaşımızın burda yaptığı bir konuşma oldu. Ben sosyalizasyonda 3 sene çalıştım bir hekim olarak. Gerçekten halk tedirgin oluyor, sosyalizasyonun uygulamasından. Ancak, sosyalizasyonun bu şekle getirilmesi, sağlık hizmetlerinin bu şekle getirilmesi sosyalizasyonun Türkiye'den kaldırılması için sistemli bir mücadele konusu oluşmuştur. Patron hekimlerin ve diğer ilaç sömürsünden payı olan kişilerin, ilaç tekellerini sistemli uygulamalarıyla 1961 anayasasının kazanımlarından olan sosyalizasyon, tahrip edilmiştir.

Bir noktayı daha hatırlatacağım. Bugünkü hükümetimiz de maalesef bir sağlık politikası olarak genel sağlık sigortasını ortaya sunamıyor. Biz buna tabib odası olarak, TÜSDER olarak karşı çıktık. Genel sağlık sigortası diye bir yasanın çıkması, kamu oyunca yapılan çalışmalar, oluşturduğumuz kamuoyu neticesinde getirdik. Ancak değişik bir isim altında, sağlık personeline full-time çalışma esasları içerisinde, buna benzer bir uygulama getirilmekte ve genel sağlık sigortasına toplum alıştırmak istenilmektedir. Zannedilmektedir 'ki, genel sağlık sigortası uygulandığı zaman herkese hekim, herkese ilaç; bu mümkün değil arkadaşlar.

Bir kere sonun herkese hekim, herkese ilaç sorunu değil, Sorun, insanların hasta olmalarını engelleyecek koşulları belirttik. Onların ortadan kaldırılması sorundur. Bu da koruyucu hekimlik sorundur. Bu genel sağlık sigortası veya buna benzer sağlık personelinin tam gün çalıştırılmasıyla, koruyucu hizmetlerin geliştirilmesi sorunu bir biriyle çelişir. Ya insanların hasta olmasını engelleyecek önlemleri almalıdır, insanlara daha çok besin, daha çok hekim, çevre koşullarının düzeltilmesi, bebek ölümlerinin yüzdesini düşürecek tedbirler, aşlamak gibi çalışmalar, ya da tedavi hekimliği.

Biz özellikle şunu ısrarla belirtelim ki Türkiye'nin bugünkü mevcut koşullarında, sağlık sorunlarının çözümü sosyalizasyondan geçer. Ancak şu koşulla, sosyalizasyonun aksayan kısımlarının düzeltilmesiyle mümkün olur, bunu vurgulayalım. Bir de şöyle bir gerçeği belirtmek istiyorum Daha önce belirtmiştim belki dikkatinizden geçti. Yani bu geri zekâlılıkla beslenme arasındaki ilişki, yani bir insan veya bir ulus kötü beslendi diye insanları veya ulusları geri zekâlı olmakla veya biyolojik yönden tükenmekle suçlamanın bence biraz daha dikkatli yapılması gerekiyor.

Çünkü bu, dünya sağlık teşkilatının yaptığı bir araştırmada, insanların bu kötü beslenmeyi gören çevre, aynı zamanda kötü bir eğitimi ve kötü

bir çevre ile eşdeğerdir. Yani geri kalmışlık koşulu içerisinde bir insan kötü besleniyorsa, o insan aynı zamanda kötü bir eğitim görüyordur. O insan aynı zamanda kötü sağlık koşullarından, kötü çevre koşullarından etkileniyordur. Yoksa toplumların değişimi, yani devrimlerin olması için, birtakım iyi beslenmeler ve şu veya bu şekildeki koşullar getiremeyiz. Kaldı ki şairin de söylediği gibi «Dünyanın sivri tepelerini aç çocukların çılgılığı dümdüz etmeye yeter».

Osman Nuri KOÇTÜRK : Çok güzel bir halk şarkısı var, demiş ki «Sevsem azarlar, sevmesem azarlar». 20 dakikalık süre içerisinde 15 dakikasını kullanmışım. Beslenme, sağlık, koruyucu hekimlik gibi, eğitim gibi yıllarca sürececek bir konuyu, düzenli bir şekilde hata yapmadan anlatmak mümkün değil. Konuyu bizden daha iyi ve başka açıdan saptayan arkadaşların fikirlerine saygılıyız. Ancak ihtiyarlık da var, unuttuğum- şeyler varsa sorulardan kaçtığım zannedilmesin. Önce sorulan soruları unuttum, alabildiğim kadarını aldım. Herşeye hazırım, dinlediğim kadarıyla sorulan sorulara cevap veremeyeceğim bir konu yok.

Sınıflı toplum, sınıfsız toplum meselesine gelince, ben eğer bu üç ana konuyu sınıflı ve sınıfsız toplumu, kapitalizm, emperyalizm, sosyalizm açısından ayrı ayrı değerlendirseydim, hiç kimsenin soru sormasına cevap kalmayacak şekilde ayrıntılı bir biçimde kalkışsaydım, tahmin ettiğime göre 2-4 gün konuşmam gerekirdi.

Çok kısa bir zaman içerisinde meseleyi ana hatlarıyla anlatabilmek için, hızla anlatmaya çalıştım. Bu arada bazı yanlışlarım olmuş olabilir. Yahut benim söylediklerim bazılarının yanlış düşmüş olabilir. Bu demokrasinin gereğidir. O arkadaşların görüşlerine saygılıyız, bildiri yayınlamalarını da hoşnutlukla karşılıyoruz, fikirlerimiz herkese açıktır ve eleştiriye açıktır. Üçüncü dünya ülkelerinin aldıkları tavır üzerinde durdular. Arkadaşlar, ben bunun üzerinde şimdi 2 saat konuşabilirim. Fakat istismar etmek istemiyorum. Üçüncü dünya ülkelerinin ve petrol üreticisi ülkelerin, yaptıkları hareket çok anlamlıdır. Bunların içinde kapitalizmin uşağı olanların kimler olduğunu, sağladıkları çıkarları halklarına sızdırmadıklarını hepimiz biliyoruz, ben de biliyorum.

Yalnız bunların başlattıkları hareket birtakım gerçeklerin de ortaya çıkmasına sebep olmuştur. Bu hareket o zamana kadar 3. dünya ülkelerinin ve petrol üreticisi ülkelerinin mamul maddeleri pahalı satıp, ilkel maddeleri ucuz alarak, oynanmakta olan emperyalist ve kapitalist ülkelere bir tokat olmuştur.

Pakât hareket, Amerikd devletleri başkanına siz eğer petrolü silah olarak kullanırsanız biz de size karşı besin maddelerini silah olarak kullanırız diyecek kadar, bir itiraza, bir açıklamaya götürmüştür. V© yine p 3. dünya ülkeleriyle, bazı sosyalist ülkelerin işbirliği ve ilkel maddeye ambargo konması, yani kapitalist ve emperyalistlerin devamı için gerekli olan ilkel madde, mesela bakırı kısıtlaması, aynı şekilde kapitalizme büyük bir darbe olmuştur. Ve bu suretle başlayan bu hareketler o zamana kadar BM'in ihtisas organları diye yutturulan ve BM'in bünyesinde bulunan ve hegemonyayı ellerine geçirmiş olan kapitalist ülkelerin sonuçlanan bazı teşebbüslerden fakir kalmasına sebep olmuştur. Bunlardan bir iki örnek vereyim. Meselâ PAO'nun zaman zaman Roma'da yaptığı ve açlık korkusu yaratmak için, araç gibi kullandığı kongrelerden birinde bu 3. dünya ülkeleri oylarını ters yönde kullanmışlar ve, kongreyi karar almadan dağılmaya zorlamışlardır. Ondan sonra Bükreş'te yapılan dünya nüfus konferansında doğum kontrolü uygulamalarını 3. dünya ülkelere yansıtmak isteyen kapitalist ülkeler, bu ülkelerin tepkisiyle karşılaşmış ve bu da bir fiyasko ile sonuçlanmış ve o fiyaskolar o gün bugün devam etmektedir.

Şimdi arkadaşlar, konu çok geniş. Görüyorsunuz, beslenme ile bağlıyorsunuz. Roma'daki kongreye, Bükreş'teki kongreye kadar açılmak lazım. Ben size bu kadar ayrıntılı konuşma, aklınıza böyle bir soruyu getirebileceği için bu ve diğer ayrıntıları da kapsayan bir konuşma yapsaydım, belki de biraz zaman alırdım. Onun için bu konulara değinemedim. Zaman çok dardı ve hepiniz çok yorgunsunuz, ben de görüyorum vaziyeti meseleyi anlaşılabilir yapmak için bu şekilde hareket ettim.

Şimdi arkadaşlarımın görüşleri muhteremdir. Madem ki bildiri verecekler, kGyda do geçecektir, kamuoyunda diikkate alınacaktır ve değerlendirilecektir. Kamuoyunu en yanılmaz hakem olduğuna inandığım için bilhassa burdaki aydın kitlenin en doğru kararı bu görüşler altında vereceğine kâniyim. Eğer ben yanlışsam etkileyici bir sonucu düzeltereklerdir. Bilmiyorum birşey unuttum mu Bedirhan ÖZDEMİR arkadaşımızın konuştuklarında.

Kenan COŞAR arkadaşımız dedi ki «Elimizi kolumuzu bağlayalım, açlığın çözümünü mü bekleyelim.» Arkadaşlar ben böyle birşey demedim. Yani mesele varsa ortada, biz çözümleneceğiz. Ben size meselenin önemini vurgulamak için, açlık meselesinin çözümünün gerektiğini söyledim.

Önce düzenli bir işbölümü, sonra açlık meselesi geliyor, önce açlık meselesini çözelim de sonra düzeni değiştirelim. Bunu da deneriz. Demok-

ratik düzen içerisindeyiz, oylarımızla parti programlarını inceleyerek çıkarabilirsiniz Yahu' başka bir yöntem öneriyorsanız, onu önerebilirsiniz. Hepsi benim sorunum değildir, hepimizin sorunudur. Ben hoca olarak buraya davet edildiğim için konuşmak üzere meseleyi vurgulamak için, basılmak için, böyle söyledim. Burada bir hikâyeye anlatmamız gerekiyor, biraz daha açtım, nasıl olsa acudük açtığımız kadar.

Karadeniz'de manevra yapılıyormuş, bir Karadenizli Mehmed'in başına paşa gelmiş dikilmiş. —Mehmet demiş, «surdan bir düşman askeri çıktı ne yaparsın?», «Vurdum onu komutanım» demiş. «Aferin» demiş komutan. «Bir manga çıktığı zaman», «taradım onu» demiş. «Bir bölük çıktı» demiş, «taradım onu», «tank», «patlattım onu» «uçak», «düşürdüm onu» paşa bakmış ki hepsini düşürüyor falan, «oğlum Me'hmet bir tümen geliyor ne yaparsın», «Paşam» demiş «burda bu kadar adam var, niye hepsini benim üstüme yolluyorsunuz.»

Şimdi ben bu işin uzmanı değilim arkadaşlar, ben bir beslenme uzmanıyım. Beslenme uzmanı olduğum halde birşeyler katmak istedim. Karadeniz hikâyesinden bahsettim, daha önce bir halk şarkısından bahsettim, renkli olmaya çalışan bir insanım. Tabii insan bu kadar geveze olursa hatalarda yapar. Bu da diğer arkadaşlarım düşünsün aslan gibi, sırım gibi, ben yoruluyorum, yokuşu çıkamıyorum, biz numaramızı yaptık, bizden şüphe etmesinler, biz onların hepsini biliyoruz. Bir işçi ile, işçi sınıfının haklarını falan savunmak vardır böyle kürsüden çıkıp, bir de 10 sene gidip, üniversiteden kovulup orada çalışmak vardır. Şimdi soya fasulyesinden yapılmış beslenme eğitimine gelince; bu beslenme eğitimi bir yutturmacadır. Ben senelerce çalıştım, buna 'karşı koydum.

Soya fasulyesi insan gıdası değildir, hayvan yemidir. Soya fasulyesi hayvan uzviyetinden geçerek ete, süte, yumurtaya ve bizim halkımıza soya fasulyesi yedirmek istemelerinden çok anlamlı, çok derin, anlatılması çok uzun hesaplar vardır. Soya fasulyesi havanın nitrogenini toprağa teslim eder. Bu esnada da %45 nisbetinde yüksek değerli protein depo eder. Soya fasulyesinin Türkiye'de yetiştirilmesi için, ben eski yıllarda olduğu gibi Türkiye soya birliğinin kontrolünü kurdum. Türkiye soya birliğinin. Amerikan soya birliğine karşı savaşa geçmesini, çıkarlarımızı savunmasını önerdim. Tabii yasalara uygun olarak çalıştım. Bir dernek kurdum.

Bu derneğin başkanı Amerika'ya davet edildi, döndü, geldi ve iş yaptı. Bunları da anlatacak değiliz, pek çok gerekçesi var. Türkiye'de soya yetiştirmek için teşebbüse girdiğimizde 0 ila 800 rakam arasında soya yetiştir ve 21 türü vardır. Denize yakın olarak yetişeceği dağın, başına yol-

ladılar. Dağın başında yetişecek olanı da Ordu'da işte fiyaskoya çıktı, ve deri Her ki görüyorsunuz Türkiye'de soya olmuyor. Bağırdık, bağırdık sesimizi 'kestiler, ev kirasını veremedik, avukat tuttuk, maaşı verdik!...

Bugün soya fasulyesini çocuklara yediriyorlar, bunu görüyoruz. Ben size şikâyet ediyorum. Hadi aslanlar hadi. İnsan dediğin süt içer, yumurta yer, et yer. Soya fasulyesi Amerika'da hayvan yemidir. Çocuklarımıza hayvan yemini yediriyorlar. Ben istemiyorum o kadar aşağılanmasını. Bu ülkede benim söylediğim, anlattığım prensipleri değerlendirerseniz, bu ülkeye yansıyan gün ışınları eğer yapraklara yansırsa hepimizi doyuracak ve 3. dünya ülkelerini de doyuracak kadar çok fasulye yetişir, biz onu değerlendiremiyoruz. Biz birbirimizin sözlerinde çelişki arıyoruz, nasıl sırtını yere getiririz diye. Arkadaşlar kolay kolay gelmez, biz de biliyoruz. Bu dik-kati tarımsal ürünlere çevirin, uzun müddet anlamadığımız ve anlayamayacağımız dediğimiz zaman, benimde insan olduğumu kabul edin.

Benim yanıtlarım olabilir, düzeltin. Mao ne dedi, Lenin ne dedi onları pek çok okuyamadım. Bu şartlar altında bilimsel doğrulukla konuların üzerine gidiyorum. Eğer ideolojik bir yamum varsa, genç arkadaştanım ilgili arkadaşlarım düzeltsinler. Arkadaşlar doğum kontrolü için de büyük bir yanılığ içindeyiz. Demin bana söylenen sözü, aynen bu konuya uyguluyorum. Devrim yapmak için açılığın geçmesi™ mi 'bekleyelim? Yoksa devrim yapalım, açılığı sonra mı giderelim? Ben de size sorayım soruyu, bakın soru sormak ne kolay. Do'jum kontrolünü önleyelim mi? Ekonomik olarak güçlenelim mi? Devrim mi yapalım? Yoksa çocuklar dünyaya gelsin ama yarım yamalak besleyelim mi? Kendi yiyeceğimizi azaltalım onlara verelim güçlü insanlar olarak mücadele etsinler.

Bu bir kişinin verebileceği bir karar değil. Bunun üzerinde uzun uzun düşünün. Fakat size şunu soruyorum. Bir işe Amerika girdi mi ben ondan şüphelenirim. Kararım budur. Bunu genç kızlarımızla, kadınlarımızla tartıştık bana buna karşı gelme diye neler söylediler. Mesele TÖB-DER'in 8 günlük kadar bir kurultay yapabileceği kadar bir meseledir, kozumuzu orda paylaşalım. Onu savunan kişileri de çağıralım,.o kişilerin nerede çalıştıklarını kaç lira maaş aldıklarını kaç lira prim aldıklarını da. soralım.

Arkadaşlar, meseleler böyle silahın şarjörü gibi kafaya şak diye sokulacak meleler değil. Onların yüzlerce üniversitesi, araştırması,yar, bunları gördüm yaşadım. Bizim iç yapımızı da bilerek, eğilimlerimizi de bilerek, öyle projeler oluşturuyorlar 'ki, biz birbirimize çatmaktan, meselenin köküne girmeye vakit bulamıyoruz. İkiye ayrılıyoruz, doğum kontrolünü sevenler, doğum kontrolünü sevmeyenler derneği gibi birşey.

Arkadaşlar mesele o değil, o akli oluşturmanın yolunu da söyledim. Güney doğu hududunda kasaplık hayvanlarını ihraç eder de düğme boncuk getirirsen, halkına et yedirmezsene, kendi ürettiğini yedirmezsene ve bunlara göz yumar, bunları konuşmaz da birtakım kitaplarda okuduğumuz sloganlarla, biraz böyle kelimeler değişince benim kolay kavrayamadığımız konulara girersek o işin içinden çıkabilirmiyiz? Arkadaşlar bilim hakikaten gerekli, bilim burjuvazinin süsünde değil. Bilim hepimizin başvuracağı danışacağı bir konu. Beni içinizden falan olmayan biri farzetmeyin. Yani buraya bir hoca gelmiş de, üniversiteden değil. Ben- sizle haşır neşir olmuş insanım. Çoğunuzun babası, bir kısmınızın ağabeyisi yaşındayım. Ben sizdenim, sizin 'kusurlarınızı da söylerim, hepinizi de bilirim.

Öğretmen kitap okumaz, bu bana denmiştir. Eğer düz anlatırsan dinlemez, orada hikâye de anlatacaksın, yalan mı? Arkadaşlar iyi dertleşelim samimi olalım. Diyorsunuz ki, sınıf bilinci önemlidir. Evet önemlidir, inkâr eden kim? Ona inandığımız için orda çalışıyoruz. 'Ben 6 senedir bir işçi sendikasında danışmanım. İthalat firmasında değil. İşçinin bilinçlenmesinin çok lüzumlu ve gerekli olduğuna inanıyorum. Onu yaşıyoruz. Sizin içinizde yaşadım daha önce, sizin gibi sizle beraber. Et Balık Kurumunda 2 derece üst maaşımı bıraktım gittim. İlköğretim Genel Müdürlüğü'ne danışman oldum. Orda ismi lazım gelmeyen bir genel müdür bana gerdan kırdı razı oldu.

Çünkü bu kitlenin aydınlanması gereğine inanıyorum ve hâîâ o inancımı koruyorum. Arkadaşlar kitap okuyor. Okumadığını iddia etmiyorum. Son günlerde çok değiştik, artık belki gereğinden fazla da okuyoruz. Güzel bir gelişmenin içindeyiz, mutluyuz. Ama arkadaşlar, hakikaten şu ekoloji bilimini, yabancı dil bilmeyenler okuyamaz bunu, yok dilimizde böyle bir kitap. Küçük bir bürosur yazdım. 14-15 sayfalık. Ben veterinerim aslında, Veteriner Fakültesine bu dersin konmasını önerdim, profesörler kurulu reddetti.

Beslenme dersinin konmasını önerdim, görevim değil bunlar, ben fakültelerin falan dışındayım. Yazdım 10-15 sayfa önerdim, reddettiler. Şimdi bu arkadaşlara da kızmıyorum. Çünkü konunun önemini daha bilmiyorlar. Bunlara anlatmak için sizin ele almanız lazım. Ben her zaman söylerim, ilkokuldaki öğretmenimin kafama çaktığı çiviler 60 yaşındayım 'hala yerindedir. Ama üniversitede çok palavra dinledim, hepsi geçti gitti, uçtu. Siz birşeye inanırsanız, Türkiye inanmış demektir. Eleştirin, hepimizi eleştirin. Biz dünyanın en büyük peygamberleri değiliz. Biz yanlış yaparız. Kendi fikir yapımıza' göre iki, bu da' değişik olabilir; eleştirin, yerden yere vurun. Fakat bilimsel doğrulara saygılı olun.

Arkadaşlar ilaç meselesine de değinelim. İlaç, tarım ilaçları ve diğer ilaç meseleleri; çok yazılmış ve 'Söylenmiş' meseleleri burda tekrar ge-reği görmedim. Dikkat ederseniz Türkiye'de kasap dükkânından çok ec-zane vardır. Eğer hasta olur da. Sosyal Sigortalar Kurumu hastahanesine giderseniz, size bir çuval ilaç verip çıkarıyorlar. Çünkü o ilacı verenlerin de o ilacı satan firmalarda payları var. İlaç ne kadar satılırsa, kâr o kadar yüksek oluyor, düzen ise kapitalist düzen. İnsan ilaçla beslenmez, insan etle, sütle, yumurta ile beslenir.

Niçin hiçbir hastaya evine giderken sende beslenme noksanlığı var diye, bir dana budu vermiyorlar da, bol bol ilaç veriyorlar. Arkadaşlar bun-lar hep düşünülecek meselelerdir. Niçin okullarda, beslenme eğitiminde soya fasulyesini yutturuyorlar. Kimse buna karşı çıkamıyor, karşı çıktı-ğın zaman 5 maddeden mahkeme 20 maddede de idari kavuşturma açı-lıyor. Arkadaşlar bunları uzun uzun düşünün. Hepiniz düşünün, o Kara-denizli er gibi yalnız kalmayın. Arkadaşımız benden önce yaptığı konu-şmada bütün meselelerin beslenme ile ilgili olmadığını, çevrenin de zekâ seviyesine etkili olduğunu söyledi.

Ben beslenme uzmanı olarak tanındığım için ve zaman da çok kısa olduğu için, konumda beslenme ile sınırlı olduğu için, yalnızca beslenme-den bahsettim. Arkadaşımızın dediği doğrudur. İnsanı tarif ederken, dik-kat Ederseniz İnsan biyolojik, sosyal, siyasal, ekonomik ve kültürel yanı ağır basan bir yaratıktır dedim. Biyolojik eserlerini söyledim insanın, iki iç-güdüden bahsettim. Sosyal, siyasal ekonomik ve kültürel konuları bir yana bıraktım. Bu konular toplumda çok tartışıldı. O konular ihtisasım dışın-daydı, zaman da dar, arkadaşımın söylediği çok doğrudur. Beslenme ile başlayan bozukluk, toplumun siyasal, sosyal ve ekonomik ortamında daha körleştirüebüir, daha da kötü hale getirilebilir, daha da kötü hale getirile-bilir.

Zekâ geriliği tek bir mesele değildir. Onun üzerinde durmam ve onu vurgulamam bu ihtiyaçtan, bu zaman darlığından doğmuştur. Hakikaten mesele çok geniştir. Şu izahatı vermiş olduğum halde yine de eksik ko-nuşmuş olabilirim. Fakat eğer eksik konuştuysam da bu defa bu zamanın çok ilerlemiş olması ve unutmuş olmamdan kaynaklanıyor. Yın© de bilhas-sa aydınlatmamı istediğiniz bir konu olursa sayın başkan izin verirse, lütfen hatırlatınız, taze taze cevap verelim.

Ekoloji konusunda maalesef kaynak yok. Eğer genel kurula karar alabilirsek, benim halâ elim ayağım tutuyor, isterseniz size bu son gün-lerimde, ekoloji konusunu öğretmenin bilmesi gereken biçimde yazar, parasız olarak telif hakkı almadan kuruluşunuza veririm. Bassınlar size ilet-sinler.

SAĞLIK, BESLENME VE EĞİTİM PANELİ KOMİSYONU RAPORU

İnsan varlığını biyolojik anlamda biçimleyen, geliştiren ve yeniden üreten beslenme olgusu ile sosyal, siyasal, ekonomik ve kültürel planda biçimleyen ve geliştiren eğitim olgusu birbirinden ayrı olarak düşünülemez. Bu sorunlardan herbiri diğerini etkilemekte, kendisi de diğerinden etkilenmektedir. İnsanın sağlıklı bir yaşama sahip olabilmesinde etkili olan etmenlerden en önemli birisi de beslenme olayıdır. Beslenmenin insanın biyolojik anlamda uyumlu ve dengeli olmasındaki önemi ana karnından itibaren başlar ve tüm ömür boyunca da önemini koruyacaktır.

Beslenmenin yanısıra, çevre koşullarının düzenliliği, örneğin sağlıklı bir konut, sağlıklı kentleşme ve temiz bir doğa, bedensel, ruhsal ve toplumsal olarak tam bir iyilik halini ifade eden «sağlıklı yaşamsın diğer önemli önkoşulları olarak kabul edilebilir.

Gerçekten sağlıklı bir yaşamı yaratabilmek, ısıtması, aydınlatması, su, hela ve diğer altyapısal öğeleri ile sağlıklı bir konut gereksiniminin karşılanması, bunun ötesinde sağlıklı bir kentleşme ve yerleşim düzeninin oluşturulması gereklidir. Geniş yığınların çalışma koşullarının düzeltilmesi ve işyeri koşullarının insan sağlığı ile çelişkiye düşmeyen niteliklere sahip olması gerekliliği vardır.

Çevre koşullarının düzenlenmesine insan sağlığını bozacak etkenlerden ve teknoloji artıklarından arınmış temiz bir doğa ve kitlelerin yeterli, dengeli beslenmesini sağlayacak bir besin örgütlenmesi de sağlıklı bir yaşamın ön koşulu olmak gerekir.

İnsanın hem ruhsal, hem de bedensel anlamda sağlıklı yaşamını sağlayabilmek üzere hem koruyucu, hem de tedavi edici sağlık hizmetlerinden ve örgütlerinden yararlanma olanağı çağdaş ölçülere ve insanlık onuruna yakışır biçimde olması gerekmektedir. Tıbbi donatım ve ilaç konuları da bu örgütlenmenin özellik taşıyan önemli öğeleri olarak sayılabilir.

Tüm bu olanaklar ve koşullar geniş yığınlar sunulabildiği sürece, gerçek anlamda sağlıklı bir yaşamdan söz etme olanağı vardır.

Sınıflı toplum yapısında üretim araçlarının mülkiyeti belli kesime ait olduğu için üretimden dengeli pay alma düzeninin yaratma olanağı gerçekleşmemektedir. Sağlıklı yaşam ve bunun ön koşulu durumundaki beslenme ve diğer olanaklar, üretimde elde edilen payla oranlı olarak değişmektedir. Gerçekten de gelir düzeyi ve üretimden aldığı pay yüksek olan

kesim daha iyi konut, daha iyi beslenme ve diğer olanaklara sahip olabilmekte ama gelir düzeyi düşük olan yığınlar sağlıklı konut, kötü beslenme, kısacası sağlıklı bir yaşam biçimi içerisine hapsedilmektedir.

Açıkçası sağlıklı yaşam, doğrudan doğruya ücret düzeyinin fonksiyonu durumundaki kurallarla sağlanabilmektedir. Yani sınıfsal yapı doğrudan doğruya insanın biyolojik varlığını geliştirip oluşturmada da kesin bir belirleyici rol oynayabilmektedir.

Eğitim olayı da herşeyden önce biyolojik anlamda sağlıklı olan birey ve toplumlara sosyal, ekonomik, siyasal ve kültürel planlardaki varlıklarını oluşturup üretme, sürdürme ve yeniden üretme eylemi olduğuna göre, biyolojik zeminden ayrı olarak düşünülemez. Öyle ki, biyolojik anlamda belli sağlıklılık koşullarına sahip olmayan yani biyolojik varlığını geliştirmeyen kitlelerin verimli bir şekilde eğitilmesi olanaksızdır.

İnsanın, biyolojik, sosyal, ekonomik, siyasal ve kültürel anlamda varlığını geliştiren, bilinçli ve düşünen bir varlık haline gelmesine hizmet eden beslenme ve eğitim olguları, ne yazık ki emperyalizme ve sömürüye araç edilmiştir. Böylece geniş insan yığınlarına, bir yandan yatırım yapmaktan kaçınılırken, onların daha kolay sömürülüp, daha kolay güdülebilen topluluklar haline getirilmesi planlanmıştır. Bu nedenle beslenme, sağlık ve eğitim gibi birbirinden soyutlanamayan bu hizmetlerin hem iç sömürüye hem de emperyalizme araç haline getirilmesi önlenip tam tersine sömürünün kaldırılmasına hizmet eden olgular haline getirilmesi gerekmektedir.

Sağlık beslenme ve eğitim üçlemesi gerçekte düzende türemiş olan diğer sorunlarla bir bütün teşkil etmektedir. Bu sorunların tümü işçi sınıfının öncülüğünde kurulacak demokratik halk iktidarı ile çözümlenecektir. Ancak bu günkü koşullarda bu sorunlara demokrasi güçlerinin ortak müadelesi ile kısmen de olsa çözüm getirilebileceği inancındayız.

ÖNERİLER :

1) BESLENME VE SAĞLIK POLİTİKASI

- a) Merkezi bir beslenme politikasının saptanması,
- b) Bir besin örgütlenmesinin gerçekleştirilmesi,
- c) Sağlık hizmetlerinin tümünün devletleştirilmesidir. Bu konuda yapılacak girişimlerin de desteklenmesi gereklidir. Ancak bu

koşullar gerçekleşinceye kadar alınması gereken önlemler de-
şunlar olmalıdır :

- i) Çevre sağlığı koşullarının düzenlenmesi.
 - A) Konut, alt yapı düzenlemeleri; sağlığa uygun, alarak yapılmalıdır. (Ör. Isınma, aydınlatma)
 - B) Sağlıklı bir kentleşme sağlanmalıdır,
 - C) Doğa kirlenmesini önleyici önlemler alınmalıdır,
- ii) Ana-Çocuk Sağlığı
 - A) Tüm devlet memurlarını kapsayan eşleriyle, bakmakla yükümlü oldukları kişilerle, hastalık, analık, görevden doğan kaza ile mesleki hastalık gibi konuları kapsayan diğer emekçilere getirilen haklardan az olmamasını gözleyen Genel Sosyal Sigorta Yasası çıkarılmalıdır.
 - B) Kreş sonunu en kısa zamanda ve yaygın biçimde tüm çalışanların çocuklarına bakacak kreşler açılmalıdır.
 - C) Tüm çalışanlara çocuk zammının verilmesi.
- Hi) Tüm çalışanların sağlık başvuru, tedavi ve kom-tollerinde meydana gelen «BÜROKRATİK» engellerin kaldırılması.
- iv) «İş sağlığı» konusunda gerekli olan önlemlerin alınması.

2) ÜCRET POLİTİKASI

- a) Asgari ücret, günün fiat indekslerine bağlı olarak ayarlanmalıdır.
- b) Asgari geçim indirim yasaı çıkarılmalı ve asgari ücretler vergiden muaf tutulmalıdır.
- c) İşsizlik sigortası çıkarılmalıdır.

3) EĞİTİM POLİTİKASI

- a) Beslenme konusu üzerine, kitleyi bilinçlendirecek yayınlar (radyo, tv, seminer, gazete .dergi, kitap vs. ile) yapılması.
- b) Okullarda «BESLENME»nin bir ders olarak ele alınması.

- c) Kaynak kitap olarak bir EKOLOJİ kitabının yazılması.
- d) Demokratik kitle örgütlerince bir beslenme konseyinin oluşturulması.

Osman Nuri KOÇTÜRK
(İmza)

Güner GÜLER
(İmza)

Erdinç FİGAN
(İmza)

Hüseyin MUTLU
(İmza)

Süleyman KAYNAK
(İmza)

Ramazan GÜNGÖR
(İmza)

Nejat AKAR
(İmza)

Hüseyin BEYSULEN
(İmza)

HALK (Yaygın) EĞİTİMİ
(PANEL)

Ali KORKMAZ
(HALKEVLERİ)

Sayın Başkan, Değerli Delege Arkadaşlarım, Sayın Konuklar.
Konuşmama başlamadan önce hepinize saygılar sunarım. Bundan önce Halkevleri adına bir broşür yayınlanmış ve sizlere Hetilmişti. Bu broşürümüz daha sonra Merkez Yürütme Kurulu kararıyla iptal edilerek, bu konuda yeni bir metin hazırlanmış olup, bu metni gerekli olanakları bulup yetiştiremediğimiz için sizlerden de ayrıtca özür dlerim, Bunun için Halkevleri adına yayınsal eğitim konusunda gerekli olan konuşmayı sizlere yapacağım.

Arkadaşlar, Halkevleri bilindiği gibi 1932 senesinde ATATÜRK'ün emriyle kurulmuş olup, çeşitli halk kesimlerini bünyesinde örgütleyerek eğitim, kültür ve sanat çalışmaları, gericiliğe ve cehalete karşı mücadele vermek amacıyla büyük bir örgüt olarak ortaya çıkmıştır. Halkevleri kurulduğu günden bu yana ülkemizde eğitim, kültür ve sanat politikası olarak zaman zaman ileriye dönük çalışmalar yapmakla beraber, işçi sınıfımız ve emekçi halkımız yararına daha somut ilerici çalışmalar yapamamıştır.

Bugüne kadar geçen süre içerisinde, yaygın eğitimle azçok ilişkisi olan ve demokratik kitle örgütleri ve ilerici kuruluşlarla ilişkilerde yeterli olmayışı demokratik halk hareketi açısından da bir talihsizlik. Ülkemizde gericici güçlerle faşist güçler arasında kıyasıya bir mücadele yıllardan beri sürmektedir. Devrimci ve demokratik güçler ilericiler ve yurtseverler, toplumumuzun demokratikleşmesi ve halkımızın sömürü ve baskıdan kurtulması uğrunda mücadelelerimizi, yılmadan, inançla, kararlılıkla ve kârlılıkla sürdürüyorlar. Emperyalist mihraklarla işbirliği halindeki egemen politik sömürücü güçler, tekeli burjuvazi ve yandaşları ise toplumumuzun ve ülkemizin ileriye dönük gelişimine, halk kitlelerinin uyanışına, bilinçlenmesine engel olmak için her yola başvuruyorlar. Bu gelişmenin her aşamasında kaçınılmaz sonlarının biraz daha yaklaştığı bilinciyle hareket ediyorlar. Bir yandan emekçi yığınları karanlıkta ve cehalet içinde bırakmak için ellerindeki bütün araçları kullanırken öte yandan da devrimci ve demokratik güçler üzerindeki baskı ve zulümlerini koymaktan geri durmuyorlar. Bu durum eğitim alanında da yansımalarını buluyor. Gerek siyasî iktidarlarca değerlendirilen örgün eğitim, gerekse egemen sınıfların ellerindeki çeşitli araçlar var. Hoş, kitlelere empoze etmeye çalıştıkları yaygın eğitim, genç kuşakları ve halk yığınlarını bu sömürünün korunması için baskı edecek şekilde şartlandırma amacını güdüyor.

Eğitim genel olarak emperyalist mihrakların etkisi altında yenileniyor. Barış, demokrasi ve özgürlük düşmanı, ırkçı şoven talepler taşıyor. Halk kitlelerinin bilincini uyuşturmaya, onları kendi sorunlarından uzaklaştırmaya ya da doğrudan doğruya gerici güçler doğrultusunda sekilendirmeye yarıyor. Yaygın eğitimin genel bir tanımını yapacak olursak yaygın eğitimi şu şekilde tanımlıyoruz: Yaygın eğitimin, örgüt eğitim dışında yapılması gereken yani okul içinde yapılması gereken eğitim çalışmalarının bütünlüğüne biz yaygın eğitim diyoruz.

Halkın ekonomik, kültürel ve sosyal sorunlarının çözümüne yardımcı, işçi sınıfı ve emekçi halk tabakalarının yararına dönük olmalıdır şeklinde algılıyoruz. Yaygın eğitim alanında, kitle ulaşım araçlarını yapım ve pazarlama olanaklarını ellerinde tutan, egemen güçler pazarlama olanaklarını ellerinde tuttuklarından dolayı, kültür sanatların yaygınlaşıp kitlelere malolmasına engel oluyorlar. Bunun yerine geniş yığınlara, sanat ve kültür ürünü olarak emperyalizmin ve gericiliğin dikte ettirdiği, yoz, ofyon görevi yapan kitlelerin uygar, kültür ve sanat ürünlerini sömürüyorlar. İlerici devrimci ve gerçekten kaliteli eğitim kültür ve sanat ürünleri ise kitlelere ulaşma olanağı bulamıyor. Dar bir aydınlar zümresi çerçevesini aşmıyor. Halk üzerindeki her türlü baskı yöntemlerini uyguluyorlar, eğitim kültür ve sanat konuları üzerinde. Bütün bunlardan ötürü, örgütümüz Halkevi, kurulmuş amaçlarına uygun olarak ve yurt çapında örgütsel ağlara sahip olması bakımından;

- a) Toplumumuzun demokratikleşmesi ve ileriye dönük gelişimi,
- b) Geniş yığınların bu doğrultuda eğitilmesi,
- c) Halk eğitim kitlelerinin ilerici, devrimci, kültür ve sanat ürünlerinden yararlanmalarının sağlanması, kültür seviyesinin yükseltilip zenginleştirilmesi şeklinde, birbirini tamamlayan bir görevler yüklenildiği ile karşı karşıyayız.

Bu olgudan hareketle kültür ve sanat çalışmalarını, şu ilkeler doğrultusunda yönlendirilmesi gerektiği görüşündeyiz. Ülkemiz ve toplumun demokratikleştirilmesi, ileriye dönük gelişmi doğrultusunda halk hareketlerinin güçlendirilmesini esas kabul ederek barış, bağımsızlık, demokrasi ve özgürlük mücadelesinde eğitim, kültür ve sanatsal çalışmalarla yaşam arasındaki bağları güçlendirmek; eğitim, kültür, sanat çalışmalarında, halk kitlelerinin gerici gruptan çıkarılarak aktif katılımını sağlamak.

Emperyalizmin empoze ettiği, egemen sömürücü güçler, halk düşmanı amaçlarına hizmet edecek emekçi yığıntarın gerici, faşist, düşünce ve inanç doğrultusunda şartlandırarak türden kültür ve sanat ürünlerine karşı mücadele etmek, halkçı bir eğitim kültür ve sanat politikası izlemek,

çağdaş eğitim, kültür, sanatın gerekli uluslararası, gerek ulusal planda verilmiş bulunan ileri eserlerinin halk yığınlarına ulaştırılmasında rol oynamak.

Dünya halklarının kültür ve sanat ürünlerini halkımıza, halkımızın eserlerinin dünya halklarına tanıtılması için çaba harcamak. Kültür ve sanat çalışmalarının ulusal sınırlar içerisinde hapsolmesinden kurtararak uluslararası boyutlara ulaştırılmasına hizmet etmek. Bu çalışmaları gerçekleştirebilmek için gerek ulusal, gerekse uluslararası planda ilerici örgüt ve kuruluşlarla işbirliği yapmak, halk yığınlarının eğitilmesi doğrultusunda UNESOO-TÖİB-DER-TÜMÖD-TÜNTAS demokratik bir yapıya kavuşturabildiği takdirde halk eğitim merkezleri ve demokratik eğitim merkezleriyle ortak çalışmalar yapılmalıdır.

Örgüt birimlerini nete olanakların elverdiği ölçüde, başta okuma yazma kursları olarak çeşitli eğitici ve öğretici kitle seferberliği düzenlenmelidir. Örgüt birimleri ve kitaplıkları büyük merkezlerde, büyük kütüphaneler kurmak için çaba harcamaya, özellikle gecekondu ve köy halkına hizmet götürmek üzere, bu kütüphanelere bağlı gezici kütüphaneler oluşturularak bunun çeşitli olanakları araştırılmalıdır. Bağımsızlık, demokrasi, barış ve özgürlük sorunlarıyla, halk eğitimi, kültür ve sanat konuları üzerine, gerek merkezlerde, gerek örgüt bilimlerinde konferans, seminer ve paneller düzenlenmeli, bu alanda uzmanlaşmış Meric'i, devrimci düşünür, bilim adamı, yazar ve sanatçıların öğretim üyelerinin, üniversite öğrencilerinin çalışmalarına konuşmacı ve tartışmacı olarak katılmaları da sağlanmalıdır.

Ülkemizde gerçekten halk eğitim konusunda yapılan tüm çalışmalar şu anki görüşü itibarıyla emperyalizmin empoze ettiği egemen sınıfların yönlendirmesinde bulunmaktadır halk eğitimi, burtun için biz demokratik kitle örgütlerine büyük görevler düşmektedir. Ayrıca halk eğitimi konusunda gerekli çalışmalar yapabilen planlı kurumlar da söz konusudur.

Bu kurumlar şu şekilde özetleyebiliriz: Bunların bir kısmı bakanlıklar bünyesinde örgütlenmektedir. Örneğin, Kültür Bakanlığı bünyesinde örgütlenen kültür hizmetleri, Spor Bakanlığı bünyesinde örgütlenmiş bulunan spor merkezleri, ayrıca Köy İşleri Bakanlığı bünyesinde örgütlenmiş olan köy hizmetleri. Bütün bunlar yaygın eğitim kapsamına giren eğitim çalışmalarıdır. Planlı olarak düzenlenen yaygın eğitimin emperyalist öz taşıyan programları değiştirilerek bu kurumların sağladıkları çeşitli olanakların halk çocuklarının yararına kullanılmaları sağlanmalıdır. Bu konuda görev, biz demokratik kitle örgütlerinin, bu kurumlar üzerinde baskı unsuru olma görevi mutlaka yerine getirilmelidir.

Demokratik kitle hareketinin başarıya ulaşması için işçi sınıfımız başua olma'k üzere emekçi halk kesimlerinin bilinçli ve öngütlü birlikte ve-recekleri mücadele ile olmaktadır. Ülkemiz, gerçekten başarılı çalışmalar yapam Ast, Dostlar Tiyatrosu, Birlik Sahnesi gibi çeşitli tiyatrolarla, devrimci tiyatrolarla işbirliği yapılarak, örgüt birimlerinin bulunduğu merkezlerde, şubelerimiz yararına ve onlar kanalıyla halk kesimlerine ulaşacak biçimde sağlamalıdır. Ayrıca, böylesi bir işbirliği onların örgüt birimleri üzerinde süren amatör tiyatro çalışmalarına dg yardımcı olmalarını sağlayacaktır.

Yerel amatör tiyatro çalışmalarının yaygınlaştırılması ve geliştirilmesi olanaklarının araştırılması için çaba harcanmalı, tiyatro çalışmalarının en geniş yığınlara ulaşması için yöntemler geliştirilmelidir. Sinemateklerle İlerici Sinemacılar Derneği ile işbirliği yapılarak örgüt birimlerinde sinema gösterileri düzenlemelidir. Bu çalışmalar film ve slayt gösterileri ile zenginleştirilmelidir. Kısa metrajlı film belgesel film, ve slayt çalışmaları teşvik edilmeli, fotoğrafçılık üzerine çalışmalar yaygınlaştırılmalıdır.

Bilim ve sanat çalışmaları için gösteri, fotoğrafçılık için de dergileme olanakları artırılmalıdır. Bu çalışmalar geliştirilmiş bölgelerde ve özellikle köylerde halk kitlelerine ulaşabilmek için hareket edebilen sahne, perde ve sergileme olanakları getirilmelidir. Bugün ülkemizde halk kitlelerine en az ulaşan kültür ve sanat çalışmaları olan resim, grafik ve afiş alanlarındaki çalışmalardır. Karikatür çalışmaları ise bir ölçüde yayın organlarımızdan yararlanılarak kitlelere ulaşabilmektedir. Ancak okur yazar oranının kültür ve sanat seviyesinin ne denli olduğu gözönüne alınırsa, görsel sanatların halk kitlelerine ne denli etkili olabileceği anlaşılır.

Bu bakımdan, örgüt birimlerinde bu alandaki çalışmalar teşvik edilmeli ve geliştirilmelidir. Bu alandaki usta ve uzmanların yardımları sağlanmalıdır. Sergileme olanaklarını geliştirebilmek için örgütümüzün önemli merkezlerinde bir Halkevleri olarak bunları yaratmayı düşünmekteyiz. Ayrıca müzik çalışmaları, Klâsik Türk Müziği çalışmaları, Klâsik Batı Müziği çalışmaları olarak sınırlandırılmamalı, bu konudaki müzik çalışmaları daha detaylı» bir biçimde araştırılarak bu konuda çeşitli araştırmacı komisyonları kurulmalı ve geniş bir müzik çalışmasına da girilmelidir.

Devrimci güçlerin gelişimi için, şarkı, türkü ve marşların dünya halklarının demokratik ve devrimci mücadelelerini, bu alandaki sanat ürünlerini bellemek gerekir. Örgüt birimlerinde bu konuda çalışmalar yapan kollar oluşturulmalı ve bunlar konserler vermelidir. Ayrıca bu eserler kitap halinde bastırılarak ve kasetlere doldurularak yaygınlaştırılabilir. Halkevleri olarak biz bu işi örgütleyeceğiz ve bunun da çabasındayız. Yere! folklor ekipleri çalışmaları merkezi olarak planlanmalı ve geliştirilmelidir. Bu-

gün bu konuda ülkemizde kurulmuş olan birçok folklor derneği görülmektedir.

Bu folklor dernekleri gerici ve yoz derneklerdir. Halkevleri olarak biz bu konuda folklorla ilgili bir enstitü kurmuş bulunuyoruz. Bu kültür ve sanat çalışmalarımızı halkımızın iyice tutması açısından bu çalışmaların detaylandırılmasını ve programlandırılmasını gerekli görüyoruz. Ayrıca yaygın eğitim konusu bütün demokratik kitle örgütlerinin kapsamına giren bir konudur. Bütün demokratik kitle örgütlerinin eğitimine az çok ve yakından ilgisi vardır. Bu konu daha geniş planlanmış ve örgütlenmesi gereken bir konu olarak tüm demokratik kitle örgütlerinin ödevleridir. Bunun üzerinde önemle durmak isteriz.

Ülkemizdeki sınıfsal çelişkilerin belirginleştiği günümüzde, bu görevler çok büyük önem taşımaktadır. Biçimde ulusal, özde emekçi halktan yana eğitim, kültür ve sanat politikasının işçi sınıfımız ve emekçi halk yığınlarına yaygınlaşması ve yararlı olabilmesi, ancak, özünde, uzak ve yakından ilişkisi olan örgütlerin ortak çabalarıyla başarıya ulaşabileceğine olan inancımız sonsuzdur. Bizim inancımız bütün demokratik kitle örgütlerinin bu çabada üstün gayretlerini ortak seferber edebilmesi ve ortak çalışmalar yapabilmesidir.

Yoksa biz Halkevleri olarak bu toplumda, yalnız başımıza ne herhangi bir şeyiz, ne de bir fonksiyonuz. Bu örgütümüzün tabanı aynı zamanda siz öğretmen arkadaşlarımızla doludur. Öğretmen arkadaşlarımızın örgütümüze olan katkıları burada şükranla anmak isterim. Örgütümüzün bu çabalarının yığınsal bir başarıya ulaşabilmesi ve daha geniş halk kitlelerine ulaşabilmesi için geniş kapsamlı olan, özellikle öğretmen arkadaşlarımızın mesleki kitle örgütü TÖB-DER'le köylere kadar bu çalışmalarını ortak olarak beraber götürmemiz bir zorunluktur.

Bu konuda arkadaşlarımızın bize olan güvenlerine inanmak istiyoruz. Ve bu konuda özellikle TÖB-DER'le ve öğretmen arkadaşlarımızla daha kapsamlı bir çalışma yürütmek de bizim temel çabalarımızdan birisidir. Yaygın eğitim konusu, toplumda kitlelerin bilinçlendirilmesi açısından hakikaten önemli bir yer tutmaktadır. Bu yer, bugün burjuvazi tarafından doldurulmakta, burjuvazi bu yaygın eğitim meselesini yönlendirmektedir. Bunun da ülkemizde çeşitli olanakları vardır. Bu olanaklar da bulunmaya, araştırılmaya ayrıca muhtaçtır. Biz demokratik kitle örgütleri olarak ancak bir araya gelebildiğimiz ve bu çabayı ortak olarak bütün güçlerimizi birlikte seferber edebildiğimiz müddetçe hatamızın bilinçlenmesi uğrunda yaygın eğitim meselesini ancak devrimci bir şekilde ulaştırabiliriz, ancak o zaman kitlelere maledebiliriz. Bunun dışındaki bir çaba ise bizim için sözkonusu değil, başarıya ulaşmasını da düşünmüyoruz. Fakat bunun en son çözüm şekli ise işçi sınıfının iktidarı ite mümkündür. Saygılar.

Mehmet KOÇ
(TÖB-DER)

Benim TÖB-DER adına hazırladığım broşür yazın basılmıştı. Bu, şubelere dağıtıldı sanıyorum, şubelerde okundu ve tartışıldı; Zamanı da dikkate olarak, ben bütünlüğünü değil, TÖB - DER'e düşen görevler konusunu okuyacağım burada. Ve süremin bütününe kullanmayacağım.

Yaygın eğitim konusunda örgütümüze düşen görevler; kitle eğitim araçları ve yaygın eğitim: Dünya eskiye oranla çok data küçük, bugün Amerika'da bir olayı elektro-manyetik dalgaların yardımıyla bulunduğu yerden anında izleyebilmekteyiz. Bir Siyasal gösteri, bir sanat olayı ya da bir moda festivali dünyanın neresinde ortaya çıkarsa çıksın, aslında odamızın içindedir. Oturduğumuz koltuk, kullandığımız kalem, araştırdığımız kitap kadar bize yakındır, bizimle içli dışlıdır.

Basım tekniğinde ortaya çıkan gelişmeler sonucu bir gazete aynı anda dünyanın bir kaç yerinde birden basılabilmekte ses duvarını aşan uçaklar kısa bir sürede bu gazeteleri geniş okuyucu kitlesine ulaştırabilmektedir. Basılan çeşitli renkli dergilerin baskı ve sayıları milyonları bulmaktadır. Kitle iletişim araçları bugünkü egemen sınıfların elinde korkunç bir silâh haline gelmiştir. Bir yandan tüketim ekonomisinin üretim artışları bu araçlar yoluyla kitlelere sevdirmekte, bir yandan da kitleler yine bu araçlar yoluyla ninnilenmekte, uyutulmaktadır.

Şimdi bu araçların işlevlerine kısaca bir bakalım; yurdumuzdaki kitle ulaşım araçlarının en etkili, kuşkusuz Türkiye Radyo Televizyon kurumdur. Bugünkü işleyişi ile TRT egemen sınıfların keyiflerince öttürdükleri bir düdüktür, TRT sadece 1 Mayıs 1964-22 Eylül 1971 tarihleri arasında, yani özerk olduğu zaman düdüklükten kurtulabilmiş ve kısmen de olsa tarafsızlığına koruyabilmiştir. Günümüzde ise tüketim endüstrisinin reklâm panosu ve egemen sınıfların ninni plağıdır. Son bir yıl içinde kuruma atanan 3 bin faşist eliyle bu görevler egemen sınıfların elinde daha da başanlı şekilde yürütölmeye başlamıştır.

Özellikle son yıllarda bu uygulamalar sonucu TRT'de yüzlerce devrimci eleman cezalandırılmıştır. TRT'nin düdüklüğüne bir örnek: TRT özerken yayınlaam programlarını bazıları şöyle; köy odası, mahkeme dosyası, kitap saati, sanat dünyası, köyden gelen mektup, türkülerin dili, altın zincir, savaş ve barış, gençlik sorunları. Günümüzde yapılan bazı program-

lar: Tarih ve biz Türkler, biz'üç-kıtada iken, üç kıtada söylenen türkülerimiz, Türk tarihini ve Türk tarihinden seçmeler, aslında TRT'ran son yıllardaki yayıncılığı konusunda çok şeyler söylemeye gerek yok.

Herşey gözler önünde devam ediyor. Özellikle haberler için, haberlerin tarafsızlık ve doğruluğu için durum, tartışma götürmeyecek kadar gözler önünde. Biz bu • konudaki önerilerimizi sıralıyoruz:

1 — TRT özerkliği, onu gaspeden egemen sınıflar elinden geri alınmalıdır. Bunun için başta TRT danışmanları olmak üzere tüm kitle örgütleri aktif bir politik çabanın içine girmelidir.

2 — TRT yönetim kurulunda eğitim işkolunun en büyük temsilcisi olarak TÖB-DER'den bir kişi bulunmalıdır.

3 — TRT yayımlarının tarafsızlık, bilimsellik, çağdaşlık ve demokratiklik ilkesi için de kamuoyunda bir tartışma açılmalı, bu tartışmaya TÖB-DER katılmalıdır.

4 — TÖB-DER, TRT konusunda geniş bir inceleme yapmalı, bu inceleme Türkiye'ye dağıtılmalıdır.

5 — İşgalci Şöban KARATAŞ döneminde kuruma doldurulan faşistler atılmalı, bunun için örgütümüz bir mücadele açmalıdır.

6 — TRT'de Danıştay kararları -uygulanmalıdır.

7 — TRT eğitim yayınlarından ve bu yayınların puanlanmasından tüm eğitimcilerle birlikte TÖB-DER de haberdar edilmelidir ve danışman olarak bir TÖB-DER temsilcisi çalışmalıdır.

Gazete ve Dergilere gelince; bütün gazeteler yalan kusuyor. Tüketim endüstrisinin özelliği, ortalama insanı eleştirmenin yalanı bu. Reklamların, ırkçı şoven baskıların ve sömürenleri tutan haberciliğin yalanı, veya cinsel sömürünün yalanı. Reklamlar yalan üstüne kurulu, çocuklar için yapılan yayınlar serüven sömürücülüğü yapmakta. Onların körpecik beyinleri, sınıflı toplumlarda, «çalışanların kazanacağı» yalanlarıyla yoğrulmakta. Gençliğe eğitim yapan yayınlar, en aşağılık cinsel sömürüyü sürdürmekte. Bu örnekleri uzatmak mümkün.

Bizim önerilerimiz şöyle; temel çözüm, tüm basın emekçi sınıfların denetimine geçmesidir. Ne var ki toplumun demokratikleşmesi süreci içinde, TÖB-DER'in ve diğer demokratik kuruluşların alabildiği önlemler var.

1 — TÖB-DER ve tüm- demokratik kuruluşlarımız kitleler© seslenen ortak bir günlük gazeteye kavuşmaları sözkonusu olabilir.

2 — Bu gerçekleşmediği takdirde, tarafların parasal olanakları elde edildiğinde, toplumun demokratikleşme sürecine katkıda bulunması için TÖB-DER tek başına bu eylemi gerçekleştirebilir. TÖB-DER'in çıkaracağı bir günlük gazete, kendisini finanse edebilir. Yine parasal olanaklar elverdiği ölçüde tüm yurt çocuklarına seslenen ve onların gereksinmelerine cevap veren bir dergi çıkarılabilir ve çocuklar için ayda bir 'kitap yayınevi kurutabilir.

Şimdi yayınlamakta olduğumuz aylık dergimiz Yeni Toplum'un ve TÖB-DER gazetesinin kitlelere ulaştırılması için yeni önlemler alınabilir. Sadece kazanç ve sömürü için yayınlanan dergi ve gazetelere tüm halkımızın boykot etmesi için çalışmalar yapılabilir. Toplumun demokratik özelemlerine cevap veren çağdaş, tarafsız ve gerçekçi haber veren gazetelerin yurt ölçüsünde yaygınlaştırılabilmesi için çalışmalar yapılabilir. Bu önlemler burjuvazinin basın gücü karşısında bir attemafl değildir. Ancak başarılı olduğu takdirde hiç değilse toplumun bir kesiminin burjuva yayınlarına karşı konulmasıdır.

Güzel sanatlar yaygın eğitim ve bu konudaki bize düşen görevler: Edebiyat, tiyatro, resim, sinema ve benzeri güzel sanat dallarının kitle eğitimindeki yeri vs etkimiği önemlidir. Biz burada bu ürünlerim geniş bir eleştirisine girecek değiliz.

Ancak bu konuda bazı önerilerimiz var:

1 — TÖS zamanında uygulanan öğretmen tiyatroculuğu yeniden canlandırılabilir. Olanaklar ölçüsünde merkezi ve etkin öğretmen tiyatrosu kurulabilir. Bu tiyatro kazanç ve siyasi ajitasyon amacıyla değil, kitlelerin sanatsal eğitimi ve kitlelerin demokratik yaşama katılmalarına yardımcı olabilir.

2 — ilerici halkçı tiyatroların yurt düzeyine dağılması için çalışmalar yapılabilir.

3 — Mülki amirlerin sansürüyle etkili mücadeleye girilebilir.

SİNEMA :

Sinema, bugün oldykça kazançlı bir sanayi dalıdır. Bu yüzden sanatsal özelliğini gittikçe yitirmektedir. Egemen sınıflar bir yandan kitleleri bununla kendisine yabancılaştırmakta, bir yandan da gerici sanatı kullanmaktadır. En aşağılık seks filimleri kitlelere maiedilmekte, devrimci filimler ise, daha işin başında sansüre takılıp kalmaktadır. Bu yüzden;

1 —• Sinemadaki sansür mutlaka kaldırılmalı ve bunun için demokratik bir İkovigo verilmelidir.

2 — Şimdilerde ipotekli görünse de TÖB-DER, gelecekte halkın gereksinmelerime karşılık vermek için bizzat filmler yapabilir. Arkadaşlar, bir filmin piyasa maliyeti bir milyon liradır. Bir milyon liraya yapılan bir film, iyi bir film olursa, kazanabilir. Öğretmenlerin ve halkımızın görmesinde yarar umulan filmler, yaygın organlarımız yoluyla halka tanıtılmalıdır.

EDEBİYAT :

TÖS zamanındaki ödüller yeniden canlandırılacak, ilerici, devrimci kitlelere tanıtılacak ve yazarlar TÖB-DER tarafından ödüllendirilecektir.

Kitlelerin okutmasında yarar buluncun kitaplar yayım organlarımız eliyle tanıtılmalıdır. Ayrıca bu tür kitapların yurt ölçüsünde dağıtılmasına yardımcı olunmalıdır.

DEMOKRATİK KİTLE ÖRGÜTLERİMLE İLİŞKİLER :

Demokratik kitle örgütleri bu kurultayda bildiriler sundular. Bu yüzden de kitle eğilimleriyle ilgili görüşlerini belirttiler. Ancak, bizim de bazı önerilerimiz var. Demokratik kitle örgütleri yaygın eğitim için ortak bir program çerçevesinde toplanabilirler. Biz TÖB-DER olarak böyle bir çağırımı yapıyoruz. Programa katılmaya çağırıyoruz. Özetle, yaygın eğitim konusunda iletebileceklerimiz bunlar. Saygılarımla.

Ahmet KAHRAMAN
(KÖY-KOOP)

Sayın Başkam,

Değerli Arkadaşlarım,

Kır yoksullarının en demokratik ve ekonomik örgütü olan KÖY-KOOP. adına tümünüzü saygı ile selâmlarım.

Değerli arkadaşlarım, bizi bu birliktelik içinde olan olgu azımsanmamalıdır. Bu olgu, üretici yoksul köylüler, emekçiler, işçiler ve dar gelirli memurlar arasında yaklaşım sağlamak suretiyle ezilen halkın sorunlarını yaygın eğitim açısından tartışma ve çözüm yöntemlerini saptama olanağı yaratacaktır.

İşte bu nedenle ezilen halk katmanları arasında birliktelik sağlayacağına inandığımız bu kurultay «Demokratik Halk İktidarı»nın kurulması açısından da yararlı olacaktır. Çünkü bu ve buna benzer kurultaylarla ülke sorunlarının tartışılarak açıklık kazanması ulusumuz için de, halkımız için de, insanlık için de geniş boyutlu yararlar sağlayacaktır.

Bu tür kurultaylarla emekçi sınıf ve tabakalar ülke sorunlarını! karşılıklı tartışma ortamı bulabilirler. Bu durumda emekçi halkın bütünleşmesine ve böylece emekçilerin, işçilerin, üretici yoksul köylülerin, dar gelirli esnaf ve memurların birliği içerisinde birbirlerinin sorumluluklarını daha; *yakından* öğrenmelerine olanaklar sağlanacaktır.

Böylece, birbirini tanıyan; işçi sınıfının, topraksız ve az topraklı köylülerin, kırsal alanlardaki küçük üreticilerin .kentlerdeki esnaf, sanatkâr ve memurların sömürü ve baskı düzenimi sona erdirmek için' birlikte uğraş vermeleri daha kolay olacaktır. Böyle bir yaklaşımla emekçi sınıf ve tabakaların birbirlerine yabancılaşması yerine yakınlaşması olanak bulacaktır. Böyle bir yaklaşım ve güçbirliği ise, emekçi sınıf ve tabakaların- sömürücü hakim ittifak (emperyalistler, emperyalistlerle bütünleşmiş yeri* tekelci burjuvazi ve onlarla işbirliği halindeki büyük tefeci-bezirgan ve toprak ağaları karşısında güçlü ve başarılı olmasını olası kılacaktır.

Böyle bir başarı ise halkın üretime dönük eğitimi ile olanak bulur. Eğer böylesine bir eğitim modeli saptanmamışsa, halk hareketinin başarıya kavuşmasından da söz edemeyiz.

Günümüz Türkiye'sinde işçilerin sendikal, üretici köylülerin kooperatif örgütleri aracılığı ile verdikleri uğraş bu nedenle yeterince başarıya kavuşamamıştır.

Değerli Arkadaşlarım;

Eğer ülkemizde geleneksel toprak mülkiyeti çözümlenmemişse, üretim araçlarının özel mülkiyeti bir avuç egemen sınıfın yönetiminde ise ve de, konumuzun gereği kooperatiflerin örgütlenmesine nitel bir ağırlık verilmemişse, tüm bunların nedenini kitlelerin inandırılmamış olduğunda aramak gerekir.

Inandırılmış olmak da yine eğitimle özdeştir. İnanişin kaynağı eğitim değilse, bu eğitim de sınıfsal bir içeriğe dayandırılmamışsa, o inaniş ya yarı yolda kalacaktır, ya da yola çıkmadan bitecektir. Çünkü evrenden, toplumdaki ve politikadan ayrı bir eğitim düşünülemez.

Eğitim politikasını, demokratikliğini ya da gerici niteliğini baştaki siyasal iktidar belirler. O nedenle eğitim niteliği ile, siyasal iktidarın niteliği bir yerde özdeşlik kazanmıştır. Kısacası siyasal iktidarda burjuvazi oturuyorsa, eğitim ona göre içerik kazanacaktır. İktidarda emekçi sınıf ve tabakalar oturuyorsa, ona göre nitelik kazanacaktır. Başka bir deyişle, burjuvazinin eğitimi, sermayenin örgütlenmesine, sömürüye, sınıf çelişkilerini gizlemeye ve her türlü bağımsızlığa karşı dayandırılırken, devrimci bir eğitim bunun tam tersine sömürüye, zulme, düşmanlığa ve bağımsızlığa değil, emeğin üstünlüğüne sevgiye, barışa ve bağımsızlığa dayandırılır.

İşte kırsal alandaki eğitim de, kentteki eğitimin bir uzantısıdır. Hatta daha yabancılaşmış ve gerici olanıdır.

Aslında ülkemizde kentte olsun, kırdaki olsun eğitim ve öğretim kurumları halk iktidarının bir aracı haline dönüştürülmelidir.

Kırsal alandaki eğitimin kentlerde aynı anda yaşama geçirilecek emeğin üstünlüğüne dayandırılan, devrimci bir eğitim olması kaçınılmazdır. Çünkü, kırsal alanda da emek sermayeden kurtulmadıkça, ne eğitim, ne de diğer üstyapı kurumlarını uyuştürmek olasıdır.

Yasalarımızdaki sözü edilen olanak eşitlikleri, gerçek yaşamda, eğitimde de yoktur. O özgürlükler ve olanak eşitlikleri ancak kâr etme, sömürme ve her türlü alanda burjuvazi için geçerli olmuştur.

Değerli Arkadaşlarım,

Eğitim düzeyinin düşük olduğu Türkiye'de örgün eğitimin yanı sıra yaygın eğitimin önem ve gereği büyüktür.

Planlı dönemde yaygın eğitim konusunda beklenen gelişme sağlanamamıştır. Birinci planda yaygın eğitim bir sistem içinde ele alınmamıştır.

İkinci planda yaygın eğitim, yetişkinlere okuma yazma öğretmek, en son devam ettikleri öğretim kademesinde edindikleri bilgi ve becerileri geliştirme veya yeni beceriler kazandırmak üzere verilen okul dışı eğitim olarak nitelendirilmiştir. Ayrıca ikinci planda yaygın eğitim, örgün eğitim toparlayıcı* olarak düşünülmüş ve örgün eğitimden soyutlanmayacağı belirtilmiştir. İkinci plan döneminde yaygın eğitim içinde en çok ağırlık kazanan konu okuma - yazma eğitimi olmuştur. Plan, okuma-yazma öğretmeyi hedef alarak, yaygın eğitim çalışmalarını bu nokta çevresinde toplamıştır. Bu durumda, iş hayatına olan yakınlığına karşın, yaygın eğitimin üretime dönük, fonksiyonel bir içerik kazanması sağlanmamıştır.

Ayrıca okuma-yazma sorununun çözümünde, kazandığı büyük ağırlığa karşın anlamlı bir gelişme sağlanmamış, yapılan çalışmalar sonunda 1968-1970 yıllarında toplam 317 bin kişiye okuma-yazma öğretimi verilmiştir. Bu durum, plan hedeflerinin çok gerisinde kaldığını açıkça göstermektedir.

Planlı dönemde hizmet içi eğitim, sistemli bir şekilde yaygın eğitim, yalnız sanayi içinde eğitim otarık ele alınmış, ikinci planda yalnızca¹ sanayi için değil, aynı zamanda hizmetler sektörü ve sevk idareciler için gerekli eğitimi kapsayacak bir biçim kazandırılmıştır. Ancak hizmet için eğitimin nitelik ve nicelik gelişimi, kapsadığı alana oranla çok düşük bir artış göstermektedir.

Sanayi içi eğitim, gereği olan ağırlığı kazanamamış ve insangücü gereksinmelerinin karşılanmasında çok yetersiz bir gelişim göstermiştir. Sanayi içi eğitim programlarının düzenlenmesi, uygulanması ve kuruluşlararası koordinasyon ve işbirliğinin sağlanması amacıyla yapılan çalışmalar kısır bir döngüden kurtulamamıştır. Millî Eğitim, Sanayi, Çalışma, Köy İşleri ve Sağlık bakanlıklarınca nitelik ve nicelik yönleriyle mevcut gereklere cevap vermeyen ve 'birbirini bütünlemeyen yaygın eğitim çalışmaları yapılmaktadır.

Üçüncü Plan döneminde saptanan ilkeler ve öneriler, önlemler ise dönemin sonuna gelinmiş olmasına karşın hayata geçirilememiştir. Kaldı ki

üçüncü plan döneminde de, yaygın eğitim, daha önceki dönemde de yaygın eğitim daha önceki dönemlerde belirtildiği gibi mesleki ve teknik yaygın eğitim olarak ele alınmış. Olaya toplumsal açıdan, üretken açıdan ve emeğin üstünlüğü ilkesinden hareketle yaklaşım sağlanmamıştır.

Değerli Arkadaşlarım;

Ülkenin genelde eğitim, özelde yaygın eğitim sorununu ülkenin diğer sorunlarından soyutlama olanağı yoktur. Ülke sorunlarının çözümü ise halk kesiminin demokratik yöntemlerle örgütlenerek vereceği sosyal-ekonomik, politik mücadeleye yakından bağlıdır.

Bugüne dek çözümlenemeyen eğitim sorunu nedeniyle, bilinçli bir şekilde örgütlenmeyen emekçiler, işçiler, yoksul üretici köylüler, küçük esnaflar, öğretmenler ve diğer kamu görevlileri etkin (mücadeleden yoksun) bulunmaktadır.

Emekçiler, işçiler, emeğin üstünlüğünü kabul eden, sermaye (işveren) ile uyum içerisinde olmayan ve artı değerın işçide kalmasını hedef alan yurtsever, ilerici toplumsal, sendikalarda örgütlenme olanağını yeterince bulamamaktadırlar. Kapalı oy açık tasnif yöntemiyle (referandum) örgütleneceği sendikayı saptama olanağından günümüz koşullarında yoksun bulunmaktadır. Yasal yönden sendikal hareket kısıtlanmış olduğundan işbirlikçi (sarı) sendika, işveren ve kamu görevlileri arasındaki işbirliği, ülkemizdeki sendikal hareketin gelişimini engellemektedir.

Değerli arkadaşlarım : Üretici köylülerimizin büyük bir kesimi işlediği toprağa sahip olamamaktadır. Büyük bir kısmı da yeterince toprağa sahip değildir. Buna karşılık işlenebilir tarım arazilerinin büyük bir kısmı az sayıdaki tarım kapitalistinin elinde bulunmaktadır. Toprak dağılımının yanı sıra ülkemizdeki banka kredilerinin tarımsal krediye ayrılan kısmı diğer sektörler için ayrılan kısmından daha azdır. Banka kredilerinin sektörler itibarıyla dağılımında görülen adaletsizlik tarımsal kredilerin, tarım işletmeleri arasında dağılımında daha da belirginlik arz etmektedir. Banka kredilerinden az topraklı ve topraksız köylüler yararlanamazlarken, az sayıdaki büyük toprak sahipleri tarımsal kredilerden aslan payı almaktadırlar.

Devlet olanaklarından yararlanamayan yoksul üretici köylüler, gereksinimlerini aracı ve tefeci tüccarlardan karşılamaktadırlar. Gün geçtikçe soygunu kistlere olan borcu artan üretici köylüler, varlıklarını satarak (bonolarını ödemektedirler. Bu süreç sonucu topraksız olan köylü, kırsal kesimde tarım işçisi olarak kalmakta, ya da kentlere veya yurt dışına göç

ederek işsizler ordusuna katılmaktadır. Bu süreç sonucu köyden kente göç giderek artmakta işsizlik sorunu hızla büyümektedir.

Topraktan ve devlet olanaklarından eşit koşullarda yararlanamayan köylü üretici köylüler giderek yoksullaşmaktadır.

Yoksulluğa giderek daha yoksul bırakıldığı, varsılın giderek daha varsıl yapıldığı bozuk düzene karşı durmak isteyen üretici köylüler biraraya gelerek örgütlenmek gerektiğini duymuşlardır.

Ancak ne var ki belirli çevreler önceleri kırsal kesimde demokratik kooperatifleşme hareketini önlemek istemişlerdir. Bu istemlerimizde başarılı olamayınca, bu kez kooperatifleşme hareketini yozlaştırma yöntemini uygulamışlardır.

Günümüz kooperatifçiliğine kısaca göz atacak olursak; kooperatiflerimizin mevzuat - örgütlenme - denetim - sermaye ve kredi, eğitim gibi çeşitli sorunlarla karşı karşıya bulunduğunu görürüz.

Konumuz gereği, biz bu sorunlardan eğitime değinmeyi zorunlu görmekteyiz :

Türkiye'de kooperatifçilik faaliyetlerinin başarısında en büyük engeli, temel eğitim düzeyinin yeterli olmaması meydana getirmektedir. Bu nedenle Türkiye gibi az gelişmiş ülkelerde eğitim ve öğretim 'programlarımızın'¹¹ kooperatiflerce geniş ölçüde uygulanması görüşünü benimseyip savunanlar gittikçe artmaktadır.

Bir kooperatifin kurulabilmesi ve başarı ile yönetilebilmesi için, yeterli, bilgi ve yönetim tekniği alanında tecrübe gerekir. Gelişmekte olan ülkelerde nüfusun büyük bir bölümü ancak ilk öğrenim kademesini tamamlamıştır. Böyle durumlarda, kooperatifler için yönetici olarak bilgide insan bulmak çok zor olmaktadır. Sorun, kooperatifler için yetenekli yöneticiler bulmakla da bilmemekte, ayrıca karşımıza kooperatif ortaklarının gerekli bilgilerden yoksun olmaları sorunu çıkmaktadır. 'Bu gibi üyelerin kooperatif ilkelerini ve çalışmalarını anlayabilecek ve ortağı bulunduğu kooperatifin geleceği ile ilgilenmesini kolaylaştırabilecek yollarla yakın bir ilgisi yoktur.

Bir kooperatif kurmak ve başarıya ulaşabilmek için, kooperatif prensipleri, metotlar ve amaçları hakkında bilgi sahibi olmak gerekir. Zira, üyelerin kooperatiflerin yönetiminde hak ve sorumlulukları vardır. Bunları kullanmayan ve sorumluluk taşımayan ortaklar kendilerini hazırlamalıdır.

Türkiye'de kooperatif hareketin bir yoksul köylü hareketi olmasını sağlayıcı eğitime önem verilmemiş ve bu konuda yapılan çalışmalar etkisiz, dağınık olmuştur. Bu nedenle, mevcut kooperatiflerimiz kulaktan dolma bilgilerle yönetilmekte dersek hata etmemiş oluruz.

Bu sorunun çözümü büyük ölçüde üst örgütlenme sorununun çözümüne bağlıdır. Yine bu sorunun çözümü için devletin de birtakım önlemler alması gerekmektedir.

Bu maksatla :

- a) Kooperatifçilik eğitimi için kooperatifçilik kursları açılmalıdır.
- b) Tarımla ilgili meslek okulları ve fakültelere kooperatifçilik dersleri konulmalıdır.
- c) Tarımsal kooperatifçilik konusunda bilimsel inceleme yapmak üzere KOOPERATİFÇİLİK ENSTİTÜLERİ açılmalıdır.
- d) TRT ve diğer halk eğitimi organlarında kooperatifçilik konusu işlenmelidir.
- e) Çeşitli kuruluşlarca yapılmakta olan kooperatif eğitim çalışmaları, birbirleriyle koordineli bir şekilde daha etkin ve yaygın hale getirilmelidir.
- f) Tarımsal amaçlı kooperatifler ve birliklerinin üst örgütü olan Merkez Birliği (KÖY-KOOP) üretici köylülerin, kooperatif ortak ve yöneticilerinin eğitimi için gerekli çalışmayı yapmalıdır.

Değerli arkadaşlarım; kamu görevlilerinin durumu ise işçinin ve yoksul köylünün durumundan farksızdır. Türkiye'de 1961 Anayasası ile kamu görevlileri sendikalaşma olanağını bulmuş iseler de, 12 Mart ara rejimi döneminde Anayasanın yamalı bohça haline dönüştürülmesi sırasında kamu görevlilerinin sendikalaşma hakları ellerinden alınmıştır. Egemen çevreler, kamu görevlilerinin grevsiz ve toplu sözleşmesiz sendika haklarına kavuşmalarını kendi çıkarları açısından tehlikeli görmüşlerdir. 1969 yılında yapılan öğretmen boykotu, tüm engellemelere ve yasal olanakları sınırlı olmasına karşın halk ile 'bütünleşmek suretiyle yapılmıştı. Bu boykot sırasında dile getirilen sorunlar (ders kitapları, beslenme eğitimi, öğretmenlerin sosyal ve ekonomik güvenceleri, Türkiye'nin bağımlılığı ve Amerika Sömürüsü, Nato, AET vb. gibi) bugüne dek çözümlenmemiştir. Aksine o günkü sorunlar giderek daha da büyümüş ve gelişmiştir.

Ders kitaplarında sömürü ve baskı düzenin son vererek düşünce, öğrenme, örgütlenme ve sanat özgürlüğünün sağlanması, kişilerin ean, mal

Ve iş güvenliğine kavuşarak güven içerisinde olması Ve gelişen Özgürük-ğün yanı sıra herkesin insanca yaşama olanağına kavuşması ve insanları hayata hazırlayıcı yönde toplumsal içerikli üretime dönük yapıtlar olması gerekmektedir. Ancak ne var ki, 1. MC döneminde ırk ayrımına yol açıcı şovenist duygulan abartıcı, kişinin kişiye hükmetmesi yönünde bilgiler içeren ders kitapları okullarımızda okutulmaya başlanılmıştır. Aynı ders kitaplarının bölücü, parçalayıcı ve insanları birbirine düşürücü yönü de bulunmaktadır.

Türkiye'de öğretmenler arasına nifak sokulmuş ben milliyetçiyim, ben ülkücüyüm, ben kafatasçıyım diyenler Milli Eğitimin çeşitli kesiminde görev almışlardır. Kafatasçı düşünceye sahip idareciler, öğretmenler ve öğrenciler birbirlerini kollamaktadırlar. Terfiler, atamalar, nakiller, teftiş raporları, not defterindeki ders notları, kafatasçı olup olmamaya göre değerlendirilmektedir.

Faşizmin ve emperyalizmin savunucusu 'kişiler, sokak ortasında, okullarda, okul yurtlarında, anti-faşist ve anti-emperyalist yurtsever öğretmen, öğrenci ve yöneticilere saldırmakta ve öldürmektedirler. Son 2,5 yılda faili meçhul cinayetlerin sayısı yüzleri bulmuştur.

Sömürü ve baskıya hayır diyen öğretmenler, halk ile bütünleşerek ülke sorunlarının çözümü için de uğraş veren öğretmenler, açığa alınmak, görevine son verilme, çeşitli disiplin cezaları verilme, bir başka yere sürülme, dövülme, öldürülme gibi yöntemlerle, baskı ve kıyımla karşı karşıydılar.

Öğretmenler sosyal - ekonomik ve siyasal yönden baskı altında tutulduğu sürece eğitim sorunlarının çözümünden bahsedemeyiz. Huzursuz olan öğretmenin Milli Eğitimi huzura kavuşturması beklenemez.

Eğitim kurumlarımızda devam eden yasadışı yöntemler, günlük hayatta olağan karşılanmaya başlanmıştır.

Olaylara bakış açısı doğru, toplumsal olaylara öncelik veren ve halkın aydınlanması için uğraş veren yazar, gazeteci, sanat adamları tehdit edilmekte, dövülme!©; öldürülmektedir.

Emekten yana ağırlığını koyan gazeteciler, okuyan gerçek aydınlar, emekçiler, üretici köylüler o gazeteleri okudukları için baskı ve ölümlerle karşı karşıya kalmaktadır. Bu gazeteleri basan matbaa ile satan gazete bayii ve kitabevleri çeşitli olaylara muhatap kalmaktadırlar.

TRT, sn 2,5 yılda belirli bir azınlığın sesi haline gelmiştir. İşçimim, köylünün, esnafın, dar gelirli memurun, gencin, öğrencinin öğretmenin, aydının düşüncesini ve istemlerini yansıtmak yerine, sömürü düzeninin devamını sağlayıcı programlara yer vermektedir.

Kısaca özetlemek gerekirse;

1 — Planlı dönemde yaygın eğitim konusunda yapılan çalışmalar istenilen düzeye getirilememiştir.

2 — İşçilerin, ..yoksul köylülerin ve fikir emekçilerinin sorunlarını ülkenin diğer sorunlarından soyutlama olanağı yoktur.

3 —• Demokratik halk hareketinin başarısı, emekçi halk kitlelerinin bilinçli bir şekilde, örgütlü ve birlikte verecekleri mücadele ile olanak bulur. Böyle bir mücadelenin kaynağı ise eğitimidir.

4 — Öğretmenler bazı çağdışı yöntemlerle sosyal - ekonomik ve siyasal baskılar altında tutuluyor.

5 — Kamu görevlileri ve öğretmenler Türkiye'de sendika kurma olanağına sahip değillerdir. Bu durum öğretmen ve kamu kesiminde diğer çalışanların işçi ve köylülerle dayanışma içerisinde olmalarını engellemektedir. Oysa anti-faşist ve an'ti-emperyalist doğrultuda verilen demokratik mücadele, tüm çalışmaların sendikal hakko kavuşması ile yeni bir boyut kazanacaktır.

6 — Türkiye'de okul kitapları burjuvazinin çıkarlarına, uygun olarak hazırlanmakta ve okutulmaktadır.

7 — TRT, sömürü ve baskı yöntemini arttırmak amacıyla kullanılmakta, olaylar ya hiç kamuoyuna yansıtılmamakta ya do saptırılarak dinleyiciye duyurulmaktadır.

8 — Gazete, roman, hikâye vb. gibi ilerici nitelikli kitle haberleşme araçlarının ve yapıtlarının egemen çevrelerin istemine uygun olması istenmektedir. Basının tarafsızlığı ilkesine uyulmamakta, düşün, sanat ve yazım özgürlüğü yok edilmektedir.

Yaygın eğitim sorununun çözümü,'emekçi halık kitlelerinin birlikte vereceği mücadelenin başarısı oranında olanak bulur..

ÖNERİLERİM:

1. En kısa sürede kırsal alanda okulsuz, öğretmensiz köy bırakılmamalıdır.
- 2 — Eğitim emperyalizmin artıklarından-bir an önce temizlenmeli ve ulusallaştırılmalıdır.
3. Eğitim kurumlarından faşist militanlar çıkarılmalıdır.
4. Eğitimde «fırsat eşitliği» bir an önce sağlanmalıdır.
- 5 — Her akıur-yazar kişi, her akıur-yazar olmayan kişinin akıur-yazar olması için
6. Kitle haberleşme araçları halk yararına kullanılmalıdır:-
7. Fikir emekçilerinin huzur ve güven içersinde yaşayabilmeleri için grevli ve toplu sözleşmeli sendikal, hakkına kavuşmalıdır.
- 8— Eğittin, emeğim örgütlenmesine ve sınıfsal bir yapıya dayandırılmalıdır.

Ayrıca;

KÖY-KOOP ile TÖB-DER arasında aşağıda belirtilen konularda özel olarak işbirliği yapılmasında yarar görmekteyiz.

1. KÖY-KOOP; TÖB-DER, DİSK ve diğer demokratik kitle örgütleriyle işbirliği yapmayı görev bilir.
2. KÖY-KOOP, kırsal kesimdeki demokratik halk kooperatifçiliği hareketinin gelişiminde gerçek öğretmenlerin rolünün büyük olduğuna inanır. Bu nedenle TÖB-DER üyesi köy öğretmenlerinin kendi köylerinde ve görev yerlerinde kooperatif kurup geliştirmelerini bekler. Bu amaçla; KÖY-KOOP köy öğretmenlerine kooperatifçilik ile ilgili yayınlar gönderebilir, kurslar açabilir. Açılacak kurslar ve gönderilecek yayınlar konusunda KÖY-KOOP, TÖB-DER ile ilişki kurmayı zorunlu görür.
3. Yine aynı cümleden olmak üzere KÖY-KOOP kooperatifçilikle ilgili eğitim sorunlarının çözümü hususunda yapacağı çalışmalarda TÖB-DER'den destek bekler.
4. TÖB-DER'in yayın organlarında kooperatif hareketinin gelişimini sağlayıcı yazıların yayırlanması yararlı olur kanısındayız.
5. TÖB-üERIn dar gelirli olan üyelerimi, aracı kişileri sömürsünden kurtarmak amacıyla tüketim kooperatiflerinin kurulmasını istemesi halinde;

yoksul üretici köylülerin, eri demokratik ve eköriömik örgütü öleri KOOP, TÖB-DER'e idari, nakdi ve aynî yönden yardımcı olur. Böylece KÖY-KOOP ve TÖB-DER yakınlaşması sonucu, öğretmen arkadaşlarımız üretici köylülerin tarımsal ürünün ve diğer pazar unsurlarını aracısız olarak temin etme olanağını bulacaktır. Bu süreç sonucu bir yandan da dar gelirli öğretmenleön de tüketim masrafları azalacaktır. Ve böylece anacı kârı, üretici ile tüketici halk arasında üleşilriş olacaktır. Aynı şekilde emekçiler, işçiler ve diğer kamu görevlileri ile KÖY-KOOP arasında ekonomik yaklaşım sağlanmasını da zorunlu görmekteyiz. Böyle, bir yaklaşımla ekonomik gücü belirli bir ölçüde de olsa artan halk, siyasal yönden de güç kazanacak, halk iktidarını kuracaktır.

Çok Değerli Arkadaşlarım;

Yaygın eğitim konusunda devlet ve demokratik kitle örgütleri gerekli uğraşı vererek halkı bilinçlendirmek zorundadır. Olanaklar, beyinleri yozlaştırmak, insanları uyutarak çağın gerisine götürmek yerine çağdaş yöntemlerle insanların mutluluğu ve geleceği için kullanılmalıdır.

Eğitimden nasibini alan halkımız ülkeyi karanlık günlerden kurtaracak, ak günleri demokratik halk iktidarı ile getirecektir.

Bu kurultayın emekçi halk kitleleri için yararlı olması dileğiyle saygılar sunarım.

Günümüzde sınıflı toplumlarda >kitap üretimi, genel olarak kapitalist üretim ilişkilerinin belirlediği koşullar altında çalışan kuruluşların yani yayınevlerinin hareket alanı sınırlarıyla belirlenmiştir. Demek ki kitap, bu koşullar altında yayınevinin niyeti ne kadar iyi olursa olsun, kapitalist üretim ilişkileri kurallarına bağlı olarak üretilen ve piyasaya sürülen bir metadır. Kitabın yayınevinden çıktığı anda okurlara ulaşmaya kadarki evrimini yayınevlerinin dışındaki unsurlar belirler. Yani kitle eğitiminin en önemli bilgilene aracı olan kitabın —eğer beMi kurumlar tarafından yürütülüyorsa— seçimi, hazırlanması özel yayınevlerince yürütülür ve masrafı, yasal ve parasal her türlü riskiyle ve de tabii kân bu yayınevlerine aittir. Bu açıdan bakıldığında böylesine önemli bir alanda çaba sürdüren yayınevlerinin, okuyucunun kitabı almaması dışında, kelimenin en geniş anlamında denetlenmesi neredeyse olanaksızdır. Başka bir deyişle yayınevi-okuyucu diyalogu gerçekten yoktur. Oysa kitap yayıncılığı bugün büyük sermayenin, baskı yöntemlerinden en fazla korunan ve dolayısıyla yasal baskı duvarını aştıktan sonra istediği nitelikte yayın yapma olanağına sahip bir alan olduğundan yani merkezi denetimden öteki kitle iletişim araçlarına oranla daha koay sıyrılabildiğinden işlevsel bir diyalogun kurulması kitabı bilgilenemenin ve bilinçlenemenin dolaysız aracı haline getirecektir. Günlük gazete alanında sermayenin reklâm ve dağıtım silahıyla devrimci içerikli gazetelerin geniş kitle iletişim aracı haline gelmesinin artık denetlenen bir olgu olduğu bilinmektedir. Bugün gerçek anlamda devrimci içerikli geniş kitleye seslenen bir gazetenin çıkması milyonları çok aşan bir iştir ve belirli dağıtım kuruluşları tarafından kitlelere ulaştırılması da ayrı bir sorundur. Ama devrimci alanda halen tirajı 50-60 bine ulaşan dergilerin çıkarılması ve 20-30 bine ulaşan kitapların basılması ve dağıtılması olanaklıdır. Ancak bu yolları da kapama girişimleri özellikle bir süre önce ekonomik baskı biçiminde yoğunlaşmıştır.

Bildiğiniz gibi kitabın temel hammaddesi kağıda yüzde 300 oranında bir zam yapıldı. Bunun yanı sıra kitabın Anadolu'daki Okurlara ulaşmasındaki en önemli araca yani PTT hizmetlerine yüzde 200' aşan bir zam yapıldı. Yayıncılık alanında büyük sarsıntılara yol açacağı bilinmesine rağmen yayıncılığı koruyucu önlemlerin hükümet tarafından alınmaması, bu zamlardan devrimci yayınlar alanındaki sağlıklı gelişmeyi durdurucu bir engel, olarak yararlanılmasının özellikle düşünüldüğünü gösteriyor. Yani tüm ilerici yayınların kitlelere ulaşmasını engelleyecek ülke çapında yasal

anlemler alınsaydı, bu dolaylı sansür kadar başarılı olablirdi ancak. Okuma yazma oranının bu denli düşük olduğu ülkemizde, kitabın bolluğu ve ucuzluğuyla kitlelere sürekli akacak bir yaygın eğitim aracı olması teşvik edileceği yerde bunun tam tersi başta fiyatının artmasına yol açılarak kitlelerden uzak ulaşılamayacak soyutlaşan bir araç haline getirtilmiştir.

Bildiğiniz gibi sınıflı toplumlarda üretim araçlarını denetleyen sınıf, zihinsel üretimi de denetler. Yani-ekonomik egemenliğine paralel olarak üst yapı kurum ve değerlerini belirleyen egemen sınıflar tüm kitle iletişim araçlarına da egemendirler. Halk eğitiminde çok önemli bir araç olan televizyon, her türlü yayınıyla en etkili merkezi denetim altında kitleleri aptallaştırma görevini lâyıkıyla yapıyor. Televizyon, okuma alışkanlığına set çekerken o günlerin dizi filimlerinin kitaplarının da büyük bir hızla satılmasına yardımcı oluyor. Böylece kitabın televizyona bağımlı bir hale geldiği yeni bir olguyla karşı karşıyayız. Televizyon dizilerinin en çok tutulan dizi filimlerinin kitaplarının da en çok satan kitap haline gelmesi 1977 yılında Cezayir'de yapılan I. Kültür Emperyalizmi Konferansı'nında ortaya konduğu gibi, film ve televizyon için geçerli hale getirilmiş değerlerin kitap alanına da kaydırıldığını gösteriyor. Ülkemizde Kaptanlar ve Krallar, Tefeciler gibi dizi filmler bu yeni olgunun ilk göstergeleriydi. Anlaşıyor ki bundan böyle yerli egemen sınıfların tahribatının üzerine bu tür filmlerin tüm ülkelerde gösterilirken kitabıyla, dergisiyle, fotoromanıyla, plâğı, kaseti, tişört, vs. siyle çerçevesi belirlenmiş konular üzerinde aptallaştırma yoğunlaştırılacak, birinden kaçan bir ötekine yakalanacaktır. Kitap da bu aptallaştırma zinciri içinde yer almaktan kendini kurtaramayacaktır.

Şimdi, egemen sınıfların baskısı üzerine eklenen emperyalist baskıyla adeta kuşatılmış olan kitleleri eğitebilmek, onların sınıfsal konumları dolayısıyla (bilinçlenen kesimlerini kaybetmemek ve mücadele içinde daha ileri götürebilmek için biz devrimciler neler yapmalıyız?

Aynı araçlarla mücadele etme olanakları çok sınırlı olduğuna göre eldeki en küçük olanakları bile hiç küçümsemeden değerlendirmek yoluna gitmeliyiz. İlk olarak demokratik (kitle örgütleri, tüm ilerici dernek ve örgütlerin üyelerinin mesleki sorunlarını ele alan yapıtların yanı sıra, sınıfsal bilinçlenmeyi arttıracak, dünyanın değiştirilmesi gerektiğini ve değiştirilebilir olduğunu vurgulayan devrimci içerikli her türlü yayını yapmaları ve ucuz fiyatla tabanın geniş kesimlerine yayması, okunmasını sağlayacak seminer, konferans ve benzeri gibi şeyler yapması yani kitabı yaşantıyla bütünleştirmek gibi yollar okla geliyor. Kitabın, okura ulaşmasını ve okunmasını sağlamak için kitap fiyatlarında oluşturulacak ucuzluğun yanısıra yaygınlaştırılabilme olanağı TÖB-DER'e büyük görev yüküyor. TÖB-DER'in

önündeki pek çok görevin yanısıra tam anlamıyla bir yayıncılık yapması belki de fazladan bir iş olarak görülebilir, ama özellikle çocuk kitapları alanında bizce TÖB-DER'e pek çok görev düşüyor. Özellikle son 3-5 yıldır gündemde olan çocuk kitapları alanına, ilerici yayınevleri de hem teorik açıdan, hem de pratik uygulama alanında eğildiler. Şimdiye dek büyük sermayenin tekeiindeki yozlaştırıcı ürünlerin yanısıra çocuklar için gerçekçi kitapların da yayımlandığını görüyoruz. Fakat özel yayıncıların pek çok güçlüklerle (tabii bu arada pek çok kâr edebilmie olanağı da vardır) sürdürdükleri bu çabalar çok sınırlıdır. Kitabın ilk basım sayısı bazen 3 bin olmakta, bazen 10 bine kadar ulaşabilmektedir. Ve çocuklarda okuma sevgisi uyandıracak bir kalitede çıkarmayı amaçladığımız zaman kitap fiyatları hayli yüksek olmakta, bu durum da bu kitaplardan öncelikle kent kesimindeki çocukların ve Anadolu'da da çok az sayıda çacuğun yararlanabilmesi sonucunu doğuruyor.

Biz yayınevi olarak özellikle çocuk kitaplarının, hatta¹ halk eğitiminde kullanılabilir her türden kitap, dergi, broşürün çocuklara ve geniş kitleye ulaşmasında en önemli ve etkin aracın öğretmenler olduğu gerçeğinden hareket ederek, örgütlenmesinin genişliği ve etkinliği oranında bu işi en iyi şekilde yapacak kurumun da öğretmenlerin güçlü örgütü TÖB-DER olacağına inanıyoruz.

Yalnız konuşmamızın başında da belirttiğimiz gibi: TÖB-DER kapitalist üretim ilişkilerinin belirlediği koşullar altında kitap basma sorunu işinde gerekli uzmanlaşmış bir kadro, kitapları seçecek bir komisyon gibi unsurları oluştururken, bu alanda uzmanlaşmış yayıncılarla hatta yayınevleriyle işbirliği yapabilmelidir. Biz eğitim mücadelesinin sınıf mücadelesinin bir parçası olduğunu ve genel olarak tüm eğitim sorunlarının bir sınıf sorunu olarak ele alınması gerektiğine inanıyor ve devrimci mücadelede hayati önemde bir sorun olmasına rağmen, yalnızca eğitimcilerin uğraşması gereken teknik bir «maarif sorunu» olarak ele alman bu sorunun, devrimci mücadelede yer alan öteki sorunlar kadar önem ve acillik taşıdığına bir kez daha değiniyoruz. Yani sınıfsal bir olgu olan eğitim sınıfsal örgütlerle ve sınıf mücadelesinin bir parçası olarak ele alınmalıdır. Ve egemen sınıfların baskı aracı olarak kullandığı bu aracı, yani en genel anlamda eğitimi, aynı şekilde bir karşı mücadele aracı olarak kullanmalıdır.

Bizce halk eğitimi alanında TÖB-DER'e düşen önemli bir görev de halk kütüphanelerinin var olan yapısının halk eğitimi alanında kullanılmasına çalışması olmalıdır. Bu iş için öncelikle bu kurumların yasa¹ yapısı işleyiş biçimleri ele alınmalı ve kültür bakanlığına somut önerilerle gidilmelidir.

Bilindiği gibi ülkemizde 651 Halk Kütüphanesi bulunuyor. Kültür Bakanlığına bağlı bu Halk Kütüphanelerinin ancak 286'sında çocuk kitaplıkları bulunuyor. Bizce bu kurumlarda sağlanması gereken ilk şey kütüphanelere kitap seçiminin demokratiikleştirilmesidir. Çünkü her zaman siyasa' iktidarın emrinde olan kitap seçici kurul kütüphanelere ilerici nitelikli kitapların girmesini engelleyici bir güç olarak çalışmaktadır. Yalnızca iki kişi olduğu bilinen bu sözde komisyonu oluşturan kişilerin isimleri bile bilinmemektedir. Neredeyse o gün kim bossa onun yaptığı bir iş haline gelen 'kitap seçimi Anadolu'daki Halk Kütüphaneleri'nin istek listelerindeki ilerici eserleri çizip çıkararak bazen 2-3 ciltli kitapların yalnızca bir cildinin alınmasına diğerlerinin yasaklanmasına yol açan komikliklere sahne olmaktadır. Bu yüzden her eğitimci yöresindeki Halk Kütüphanelerini işler bir hale gelmesine katkıda bulunmalıdır. Kapitalist ekonomi koşullarının kitabı metalaştırmasına karşı işlevsel bir mücadele aracı olabilecek kitaplıklara sahip çıkmak, gündemdeki önemli sorunlardan biridir. Yetersiz de olsa ülke çapında yaygın bir halde bulunan bu kitaplıkların halk eğitiminde kullanılabileceğini' gören MC Hükümeti 1976'da bunların isimlerini değiştirerek (Halk) sözcüğünü bu kurumların isimlerinden sildi. Aslında UNESCO tarafından belirlenen ölçütlere göre 10.000 nüfuslu bir yere 15.000 ciltlik 'bir kütüphane olması gerekmektedir. Yani bir insana 1,5 kitap düşmesi gerekmektedir. Oysa koca ülke için 651 olan bu kitaplıklarda 4-5 milyon civarında kitap bulunuyor. TÖB-DER bu kurumların işlevlerinin artırılabilmesi için yasal işleyiş mekanizmasını inceleyecek ve kitap sayısının artırılması, kitap seçiminin ilerici kitaplara sansür uygulamayacak şekilde olması, bu birimlerden halk eğitiminde okuma yazma kurslarında., konferans, sergi vs. alanı olarak kulanınasına kadar pek çok somut öneri getirecek ve işbirliği yapacak bir komisyon oluşturulabilir. Bu komisyon aynı zamanda; Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı sayıları 1.746 civarındaki okul kitaplıklarının da birer kitap dolabı durumundan kurtaracak öğrencinin yararlanacağı bir alan haline gelmesi için daha somut önerilende bulunabilir.

Ancak bunlardan önce demokratik derneklere başka bir görev düşüyor. Aslında çok basit gibi görünen bu iş, güçlerin birleştirilmesi ve etkinliğinin artırılabilmesi için bizce çok önem taşıyor. Gücün boyutlarının belirlenmesi ve olanak saptaması diyebileceğimiz bu iş için oluşturulacak merkezi bir komisyon, öncelikle DİSK, TÖB-DER KÖY KOOP, HALKEVLERİ ve tüm öteki ilerici örgütlerin ellerindeki olanakları saptamalıdır. Hangi örgütlerde ve hangi şubelerinde kaç sinema, konferans, vb. salonları bulunduğu, hangi örgütlerde kaç kitaplık bulunduğu ya da kaç teksir makinesi ve nasıf bir dağıtım haberleşme sistemi bulunduğu saptanmalıdır. Aslında tek tek örgütler için yetersiz olan yaygın kitle eğitimi araçları mer-

kezi bir kuruluş elinde toparlanır ve merkezi bir planlamayla çalışmalar örgütlenirse bir filmi yüzbinlerce kişi seyredebilir, bir yayın organı yine yüzbinlerce kişiye ulaşır. Önemli olan potansiyel gücü çok yüksek olan bu dağıtık güçleri bir araya toplamak ya da merkezi bir programla etkin bir hale getirmektir.

Öneelik taşıyan bu olanak saptaması yapıldığında, gerek yayınevleriyle gerekse öınema, fotoğraf, folklor vb dernekleriyle ilişkiler, planlı bir şekilde yürütülür ve bir kuruluşun olanakları ve hizmetleri sırayla tüm örgüt üyelerine kaydırılabilir.

Yayınevleri de böyle bir programlamada kendilerine düşen görevleri üstlenebilirler ve asıl görevleri alan kitabı okuma ulaştırma işini daha etkin bir hale getirebilirler. Bu işbirliği gerçek anlamda sağlandığında kitap, bütün saldırılara, pahalıtanımına ve televizyon gibi yozlaştıncı bir engelin varlığına rağmen, gerçek işlevini kazanabilir ve yaygın halk eğitiminde silah haline gelebilir. Yayınevleri de ilerici örgütlerle işbirliği yaparak kitabı hazırlayıp, ticari bir meta olarak vitrinlere sunma yolunu değiştirmeli ve bu kurumlarla eylem birliği içinde olmalıdır.

T A R T I Ő M A L A R

Mustafa VAROL: DEK için hazırlanan «Yaygın eğitim» konusundaki PANEL'de özelliMe Satılmış OAGLAR'ın hazırladığı bMdiPiyi DEK için bir şanssızlık sayıyoruz.

«Halkevlerinin yeri ve fonksiyonu» başlıklı sayfalarda eğitimin rolünü yazar, ülkenin .kalkınması için bir araç olarak almıştır. Yami yazara göre eğitimin amacı, daha iyi üretim yapmak, mükemmel katkıromaplânlarını gerçekleştirmek, insan gücünü burjuvazinin daha çok kâr yapması için kullanmaktır. Ona göre insanlar —tüm çalışan emekçiler— iyi eğitildikleri taktirde yeraltı ve yerüstü kaynaklarını çok iyi işleyebilir, çok daha verimli çalışabilirler. Bu da örgün ve yaygın eğitimin görevi, yazara göre. Burjuvazi de zaten, eğitimden, bundan başka bir şey beklemiyor.

«Halkevlerimn tarihçesi» adlı bölümde baĝnaz bir Türk Milliyetçiliği işlenmiştir. Demokratikliğin.t temel ölçütlenimden birisi alon «Ulusların kendi kaderlerini>i tayin hakiki» ilkesinin benümisenmesini bir yana bırakalım, yazar Türkiye'de sömürge, baskı altındaki doğu halkının varlığından söz etmeye taraftar değildir. Bu anlamda yazarın demokratlığı kuşku götürür.

Burjuvazinin resmi ideolojisi olan ve açık emperyalist işgale karşı tavır alan Kemafem, onun gerici, ırkçı ve uzlaşmacı yanları bir kenara bırakılarak anti-emperyalist, ilerici, devrimci 'bir ideoloji olarak değerlendirilmiş, e'bedileştirilip yükseltilmeye çalışılmıştır.

Yazar bildiride şunları söylüyor:

«Atatürkçü devrim anlayışına aykırı düşen hiçbir felsefi düşünceye, ideolojik-palitik inanca veya bunlara bağlı davranış ve eylemlere Halkevlerinde yer verilmez». Bu ve benzeri sözleri devrimciler ilk olarak duymuyorlar. Ma Carty'cilüğin Türkiye temsilcisi Turan Feyzioğlu ve benzerlerinden daha önce bu sözleri defalarca dinledik. Ama bir farkla', onlar bu milliyetçi görüşlerini DEK'e sunamıyorlar, yazarr ise bir domdkratiik Kitle örgütü adına bu hakka sahip.

Yazar «Halkevlerinin amacını» açıklarken şöyle diyor: «...Türk tarihinin derinliklerine ve toplum katlarına inerek kültür ve uygarlık değerlerimizi ortaya çıkarmaya çalışır». Burada anti-şovenist olmak bir yana, herhangi bir biçimde soruna kayıtsız da kalınmamış ve açıkça sovsurist bir tavır takınılmıştır. Aca'ba Halkevleri örneğinin —doğudakiler de— yalnız Türk halkının evleri mi?

Yönelttiğimizi eleştiriler bildirinin tümü için geçerlidir. Ancak katılmadığımız bütün noktaları burada açıklamamız zaman bakımından mümkün değildir. Bir kez daha belirtelim, böyle bildirinin DEK'e sunulması gerçekten bir şaşazlıktır. Burjuvazimin¹ ideolojisinin ülkemizdeki resmi adı olan Kemalizm! devrimci ideolojiye karşı yüceltmeye çalışan ulusunun varlığını açıkça reddeden, mevcut düzenin, aksaklıklarının giderilmesiyle ebedileştirHimesin! teme! olan bir bildirideki hiçbir görüşü paylaşmıyoruz.

KÖY-KOOP adına sunulan ve Mehmet KOO'un sunduğu bildirilere genel olarak katılıyor ve birtakım katkılarda bulunmak istiyoruz.

Genel olarak yaygın eğitimi, örgün eğitim ile birlikte emekçilerin ideolojik bakımdan egemen sınıflar yararına şekillendirilmesi olarak anlıyoruz. Pratik sanat, okuma-yazma öğretimi vb. yaygın eğitimin içine serpiştirilmiş, bu eğitimi kolaylaştıran ve kitlelere haklı gösteren yan öğelerdir. Özellikle ülkemizde beş milyon insana okuma yazma öğretmek için uygulamaya konulan yaygın eğitim; sanki sorun sadece okuma-yazma öğretmekmiş gibi gülünç uygulamalarla işe başlamış ve emekçilerin okuma-yazma öğrenmeleri açısından başladığı yerde kalmıştır. Ayrıca Kur'an kursu adıyla açılan kurslarda, emperyalizmin ve «yerli» işbirlikçilerinin nasıl feodal gericiğe sarıldıkları açık olarak gözlenmiştir. Kur'an kurslarının sayıları gün geçtikçe artmış, genç beyinlere gerici, tutucu, bağnaz düşünceler empoze edilmiştir ve edilmektedir.

Kitle yayın araçları, radyo, televizyon, 'basın, sinema ve tiyatrolar, egemen sınıfların kitleleri uyuşturma şartlandırma, hiçbir zaman gerçekleşme şansı olmayan umutlara bağlama işinde araç olarak kullanılmaktadır. Bir yandan en aşağılık seks ve polisiye filmleriyle kitleler aptallaştırılmaya çalışılırken, öte yandan belH ölçüde ilerici yan taşıyan filmler, radyo ve televizyon programları sansürde takılmakta, ilerici tiyatrolara baskı yapılmakta, ilerici demokrat basın her türlü yöntemle susturulmaya çalışılmaktadır.

1 — Halk eğitim merkezleri «Halkın genel eğitiminin» yapıldığı yerler haline getirilmesi.

2 — Kur'an kurslarının kapatılması,

3 — Radyo, televizyon ve basında ilerici yayınlara, tiyatro ve sinemalarda ilerici oyunlara karşı uygulanan baskıların kaldırılması için mücadele edilmelidir.

Nedim ŞAHİNOĞLU: 1 — Toplumun demokratikleştirilmesi ve eğitimin demokratikleştirilmesi bir programa bağlanmalıdır. Bu programın yapılması ve hayata geçirilmesi için, en geniş eylem birliği sağlaması durumunda olan, demokratik kitle örgütlerinin bir araya gelerek, bu eylem programını hazırlayıp kitle tabanlarına önermelidirler.

2 — Kırsal alanlarda yaşayan köylü yurttaşlarımızın örgütsüzlüğü bir gerçektir. Bu kesimin, ekonomik, demokratik, kültürel ve sanatsal gereksinimlerini karşılaması için, Halk Eğitim Merkezleri'yle demokratik kitle örgütlerinin ortaklaşa koyacakları somut eylemlerle çözümler bulunmalıdır.

Bunun için :

- Kooperatifçilik
- Dernekçilik
- Sendikacılık dallarında, yörelerin, özelliklerine göre biri ya da tümü birden seçilerek örgütlenme hızla sürdürülmelidir. Bu acil bir taleptir.

3 — Halk Eğitim Merkezleri'nin demokratikleştirilmesi için, bir yasa tasarısı önerilmelidir. Bu merkezlerin, henüz bir yararı yoktur. Bu yasayı demokratik kuruluşlar hazırlamalı, kabul ettirmek için uğraş verilmelidir.

Cafer AKYÜZ: Yaygın eğitim; okul dışı, geniş kitlelere yönelik eğitim faaliyetlerinin tümüdür. Türkiye gibi geri kapitalist bir ülkede halk eğitiminin önemi oldukça büyüktür. Çünkü, nüfusun büyük bir çoğunluğu okur yazar değildir. Kitle iletişim araçları; radyo, tv, tiyatro, sinema, burjuva basın ve yayını ve kurumları burjuva sınıf egemenliğini sağlayan araçlar durumundadırlar. Ayrıca, egemen burjuvazi, Türkiye'de yaşayan insanların eğitim yapmalarını, ırkçı, şoven ve asimilasyoncu uygulamalarla önlemektedirler.

Egemen burjuvazi, emekçi halk kitlelerinin eğitilmesini sınıfsal karakteri gereği engellenmekte, doğu kültürünün gelişmesini yoketmek istemekte, çalışan halkın, eğitimden yoksun kalması için ne mümkünse yapmaktadır.

Halk eğitimini, burjuvazinin sınıf egemenliğini sağlayan araçlardan biri olma durumundan kurtarmak, sınıfsız bir toplumun yaratılması, insanın insan tarafından sömürülmediği, halkların eşitliğinin gerçekleştiği bir düzenin yaratılması aracı haline getirilmesi tüm devrimci, demokratların görevi olmalıdır.

Biz şunu biliyoruz ki; halk eğitiminde köklü bir değişim yapmak ancak, egemen burjuva devletinin yıkılması ve halk demokratik iktidarının kurulmasıyla mümkündür. Bu gerçeğin böyle olması demek bu düzen yıkılana değin birşey yapmayacağımız anlamına asla gelmez. Bizlerin görevi, halk demokratik iktidarına giden yolda emekçi halk eğitimini yaygınlaştırarak, devrimin sübjektif koşullarını yaratan bir araç haline getirmektir. Demokratik halk eğitimi mücadelesi, ekonomik ve politik alanda sürdürülen mücadelenin bir parçasıdır.

Egemen burjuvaziye karşı iktidar mücadelesinin başını işçi sınıfının politik merkezi otoritesi, yani partisi çeker. Gerçek bir halk eğitimi mücadelesini de bu parti yönlendirmek durumunda olmalıdır. Ancak, bugün Türkiye'de işçi sınıfı hareketi dağınık ve tek 'bir politik merkezden yoksun olduğundan ekonomik ve politik alanda sürdürülen mücadeleye yeteri kadar ağırlık koyamamaktadır. Bu olgu, eğitim alanında da, işçi sınıfının yönlendirici olmasını engellemektedir. Bu durum, ülkemiz© özgü geçici bir durumdur.

Buna rağmen, tüm anti-faşist ve anti-emperyalist siyasi güçlerin güç ve eylem birliği nasıl ki demokrasi mücadelesini yükseltecekse, eğitim alanında da özellikle halk eğitiminde yönlendirici rol oynayabilir.

Ayrıca, DİSK, TÖB-DER, HALKEVLERİ, KÖY-KOOP, TYS, SİNEMA ve tiyatro emekçileri bir araya gelerek, halk eğitimi konusunda somut programlar ve mücadele yöntemleri oluşturabilirler, hayata geçirmek için birlikte çalışabilirler. Mevcut hükümetleri bu konuda zorlayabilirler.

Bu konuda somut önerilerimiz :

1 — Okuma-yazma seferberliği açılmalı, MEB. bu konuda çalışmaya zorlanmalıdır.

2 — Halkların, özellikle herkesin kendi anadilinde eğitim yapmaları önündeki engellerin aşılması için mücadele etmeli.

3 — Anti-faşist ve anti-emperyalist siyasi güçler, eylem ve güçbirliği yaparak emekçi halktan yana siyasi ajitasyon ve propaganda yapan günlük bir yayın çıkarmalıdır.

4 — Emekçi halkın yararlanacağı kütüphanelerin oluşturulması ve varolan kütüphanelerde mevcut gerici, ırkçı-şoven ideolojiye göre hazırlanan kitaplar ayıklanarak, emekçi halkın yararına açılmalı,

5 — Halk odaları özellikle köylerde, köyde çalışan eğitim emekçileri ve diğer ilerici güçlerin çabalarıyla yaygınlaştırılmalı,

6 — Tüm çalışanların güncel ekonomik ve politik istemleri doğrultusunda düzenli eğitim, konferanslar ve seminerler verilmeli,

7 — İlerici yayınların basımı ve geniş emekçi halk kitlelerine ulaşımı sağlanmalıdır,

8 — İlerici tiyatro ve sinema yapıtlarının oluşturulması için demokrasi güçleri işbirliği yapmalı, bu konuda ilerici sinema ve tiyatro emekçilerinin mücadelesine omuz verilmelidir,,

9 — TRT'nin özerkliğe kavuşması için mücadele etmeli, TRT yönetiminde demokratik kitle örgütlerinin temsilcileri de bulunmalı,

10 — Tüm çalışanların günün koşullarına göre, mesleki ve teknik bilgilerin geliştirilmesi için eğitim olanağı sağlanmalı,

11 — Kadınlara çocuk eğitimi Vb. istemler doğrultusunda eğitim olanağı sağlanmalı,

12 — Halk Eğitim Merkezleri ve Halk Eğitim Müdürlükleri demokratikleştirilmeli, emekçi halka hizmet götüren kurumlar haline getirmek için çaba harcanmalı (yani özerk hale getirilmeli),

13 — Kırsal kesimde emekçi halktan yana kooperatifler yaygınlaştırılmalı,

14 — Yetişkin eğitiminde görev alan eğitimciler, eğitim psikolojisini bilen ve eğitim formasyonu olan kişiler olmalıdır.

15 — Halkların ilerici kültürünün gelişimi için mücadele etmeli.

Bu taleplerimizin hayata geçmesi, eğitimin demokratikleştirilmesi yönünde önemli bir aşama ve halk demokratik iktidarına giden yolda önemli bir kazanım olacaktır.

Saygılarımla.

Zeki ASLAN: KÖY-KOOP'un hazırladığı broşürün daha birinci sayfasında yer alan şu bölüme bir açıklık getirmek gerekiyor:

«İşte bu nedenle ezilen halk katmanları arasında birliktelik sağlayacağına inandığımız bu Kurultay, «Demokratik Halk İktidarının» kurulması açısından da yararlı olacaktır.

Burada amaçlanan Demokratik Halk İktidarından nasıl bir iktidarın amaçlandığını anlayabilmek için broşürün son sayfasında yer alan şu bölüme bakmak gerekir:

«Eğitimden nasibini alan halkımız ülkeyi karanlık günlerden kurtaracak, agünleri demokratik halk iktidarı ile getirecektir.»

CHP'nin seçim bildirgelerinde ve siyasal programında «ak günler» terimine yer verdiği ve demokratik bir halk iktidarını kuracağını ilân ettiği gözönüne alındığında burada kastedilen demokratik halk iktidarından amaçlanan iktidar biçiminin bir CHP iktidarı olacağı anlaşılmaktadır. Eğer gerçekten vurgulanan bu ise, şu noktayı açıklığa kavuşturmakta zorunluluk vardır. CHP ve onun iktidarı bir «demokratik halk iktidarı» değildir. Biz, demokratik halk iktidarından işçi sınıfı biliminin getirdiği ve bu sınıfın öncülüğünde kurulacak sosyalist bir düzene varmayı amaçlayan iktidarını anlıyoruz. Bir reformist burjuva partisinin iktidarından bu anlamda bir eylem beklemek mümkün değildir. Ve bu tür bir iktidar asla gerçek anlamda bir halk iktidarı değil, sermaye sınıfının iktidarı olacaktır.

Daha sonra diğer bir bölümden alıntı yaparak eleştirilerimize devam edelim:

«Kırsal alandaki eğitimin kentlerde aynı anda yaşama geçilerek emeğin üstünlüğüne dayandırılan devrimci bir eğitim olması kaçınılmazdır. Çünkü kırsal alanda da emek sermayeden kurtulmadıkça ne eğitim, ne de diğer üstyapı kurumlarını uluslaştırma olasıdır.»

Burada üzerinde önemle durulması gereken husus, eğitim ve diğer üstyapı kurumlarının uluslaştırılmasında amaçlanan ne olduğudur. Eğer uluslaştırma burada anti-emperyalist olmak gibi alınmışsa doğrudur. Ancak bunun yanında anti-emperyalist bir eğitim ve emeğin sermayeden kurtarılmasının ancak sömürü ilişkilerine son veren bir sistemin kurulmasıyla mümkün olduğunu da bilmek gerekir. Eğer bahsedilen uluslaştırma, Türk milliyetçiliğimi geliştirmek ise emeğe zarar verir.

Bunun yanında burada 'bizim asıl açıklamak istediğimiz şudur: Eğitim ve diğer üstyapı kurumlarının uluslaştırılması, burjuvazinin egemenlik kurma, feodal yapıyı parçalama ve ulusal pazara hakim olma dönemlerinde

görülmektedir. Bu egemenlik kurulduktan sonra uluslaştırma, işçi sınıfı üzerinde baskı ve diğer halkları köleleştirme yolunda kullanılabilir. Ve ırkçılığa dönüştürülebilir. O halde, uluslaştırma hangi anjanda kullanılmıştır?

Bunun en çarpıcı örneklerinden birini kurtuluş savaşı yıllarında burjuvazinin, verilen savaşı kazanmak ve işgal edilen toprakları kurtarmak için ulusal bilinci hızla geliştirdiği, ama savaşın bitmesinden sonra da ulusallığı ırkçılığa dönüştürerek başta doğu halkı olmak üzere diğer azınlıkların baskı altına alındığı Türkiye teşkil etmektedir. Demek oluyor ki, uluslaştırmadan bahsedilirken, emeğin, sermayenin baskısından kurtulduğu bir iktidarın ulusal politikasıyla, burjuvazinininkini birbirinden ayırdetmek gerekiyor. Emeğin, sermayenin egemenliği altından çıkarılması savunulduğunda ulusal baskı ve ayrıcalıklara da karşı çıkmak ve bunların birbirinden ayıramayacağı gerçeğini bilmek gerekir.

Üzerinde duracağımız bir diğer nokta şudur:

«...Üretici köylülerimizin büyük bir kesimi, işlediği toprağa sahip olamamaktadır. Büyük bir kısmı da yeterince toprağa sahip değildir. Buna karşılık işlenebilir tarım arazilerinin büyük bir kısmı, az sayıda tarım kapitalistinin elinde bulunmaktadır...»

Burada Türkiye'nin tarım ekonomisi, homojen kabul edilmiş ve toprak kapitalistlerinden bahsedilmiştir. Oysa Türkiye'nin doğusu olarak bilinen 'nda hakim olan yarı feodal üretimi bilmek doğu köylüsünün demokratik mücadelesi ve ona götürülecek yaygın eğitim bakımından son derece önemlidir. Toprak ağalarına, feodal beylere ve şeyhlere, yani feodale, sömürüye karşı eğitim, doğu köylüsü için son derece hayati bir önem arz etmektedir,

Esasında yukardaki satırların hemen ardından yeterli destek görmeyen köylülerin aracı ve tefecilerin eline düşüklerinden bahsedilip, feodal boyunduruğa değinilmemesi de, bu eksik teşbitin sonucudur.

Broşürün bir diğerinde geçen şu cümlelerde üzerinde durulması gereken öneme haizdir:

«...Ancak ne var ki, 1. MC döneminde ırk ayrımına yo! açıcı, şovenist duyguları abartıcı, kişinin kişiye hükmetmesi yönünde bilgiler içeren ders kitapları okutulmaya başlanılmıştır okullarımızda. Aynı ders kitaplarının bölücü, parçalayıcı ve insanları birbirine düşürücü yönü de bulunmaktadıdır.»

Burada, öteden beri süregelen bir aldatmacayla karşı karşıya bulunmaktayız. MC iktidarları döneminde faşizmin tirmandırıldığı, ırkçı baskıların yoğunluk kazandığı ve işçi sınıfıyla birlikte diğer emekçi kitleler üzerinde terör estirildiği doğrudur. Ancak, ırkçılığı içeren ders kitaplarının 1. MC döneminde okutulmaya başlandığını ileri sürmek, Türkiye gerçeklerini ters yüz etmektir. TC kurulduğu günden beri ırkçılık vardır. Devletin temelleri ırkçılık üzerine oturtulmuştur. Daha ilk günden beri üstün ırk teorileri geliştirilmiş, başta doğu halkı olmak üzere, diğer azınlıklar hor görülmüş, aşağılanmış, jenosite kadar varan terör dalgaları estirilmiştir. Üstün ırk propagandası daha küçük yaşlarda çocuklara aşılanmıştır. Ders kitapları baştan beri ırkçılık propagandasına malzeme olarak kullanılmışlardır. Yalnız ders kitapları değil, eğitim, bütünüyle bu amaca hizmet edecek bir niteliğe büründürülmüştür. «Ne mutlu Türküm diyene» «Bir Türk dünyaya bedeldir» ve «Türküm, doğruyum, çalışkanım» başlıyan ders programlarıyla hayali güç haritalarının süslediği ders kitaplarının varlığının ırkçılığı yaygınlaştırmaktan başka bir amacı olmadığı, bilinen gerçeklerdir. Yani Türkiye'de ırkçılık MC ile başlamamış, MC sadece onu devam ettirmiştir.

Bu tesbitlerimizin dışında, genel olarak broşür ele alındığında bazı temel eksikliklerin bulunduğu görülmektedir. Siyasal iktidarların uygulamaları vs getirilen önerilerde bu noksanlıklar, kendilerini açıkça gösteriyorlar. Eğitimin emekçi halk kitlelerinden yana olması, kitlelerin yaygın bir eğitime tabi tutulması, okur-yazarlık oranının yükseltilmesi ve tüm kitle haberleşme araçlarının kullanılması konularına çeşitli yerlerde değinilmiş, ama Türkiye'de uygulanan eğitimin ırkçı niteliği hep gözardı edilmiştir. Böyle olduğu için de emekten yani, sömürüye tarşu imücadele ve eğitimin bu yönde geliştirilmesi şeklindeki taleplerde burjuvazinin istediği çizgiyi aşarak proleter demokratik niteliğe bürünememiştir. Yaygın eğitimden bahsedilirken doğu halkının ve diğer azınlıkların dillerine uygulanan baskılara karşı çıkmalıdır. Asimilasyonu hızlandıracak uygulamalarla mücadele edilmelidir. Doğu halkı yarım asırdan fazla bir ömre sahip olan devlet sınırları içindeki eğitimden nasıl bir yarar görmüştür? Bu halk, kendi dilinden türkü dinleyememiş, kendi tarihi ve ulusal değerlerine sahip çıkamamış, kültürünü geliştirememiş, sürekli olarak asimile edilmiş, Türkçe öğrenmeye zorlanmıştır. Şimdi sayın broşür hazırlayıcıları eğitimin yaygınlaştırılmasından, daha çok okul açılmasından, okuma yazma oranının artırılmasından bahsederlerken bunun doğu halkı ve diğer azınlıklar için nasıl olması gerektiğine değinmekten kaçıyorlar. Onun doğu halkını ve diğer azınlıkları zorla asimile etmemesi gerektiğini doğu halkının kendi dilinden öğrenim görme ve eğitim yapma hakkının bu halkın kendi kaderini kendisi belirlemesi ilkesinin bir parçası olduğu gerçeğini savunma-

mak. emekten yana bir eğitimi savunmak değildir. Túrkiye'de yapılacak eğitimin bu özelliği, yani doğu halkını eritmeye yönelik özelliğini dikkate almadan yaygınlaştırılacak bir eğitim, burjuvazinin istediği sınırlar içinde kalır. İşçi sınıfı bilimine inananların savunmaları gereken eğitim; işçi sınıfının ve ezilen ulusların çıkarları doğrultusunda olan eğitimdir. Bu da, eğitimin ırkçı, şoven baskıcı karakterine karşı olmak ve onun «özde proloter, biçimde ulusallığını» savunmak demektir.

HALK (YAYGIN) EĞİTİMİ KOMİSYONU RAPORU

Yaygın eğitim; okul dışı, geniş kitlelere yönelik eğitim faaliyetlerinin tümüdür. Başka bir deyişle, örgün eğitimden yoksun kalan kitlelere yönelik çeşitli araç ve gereçlerle yapılan eğitim çalışmalarıdır. Türkiye gibi geri kapitalist bir ülkede, halk eğitiminin önemi oldukça büyüktür. Çünkü nüfusun büyük bir çoğunluğu okur-yazar değildir. Kitle iletişim araçları; radyo, televizyon, tiyatro, sinema, burjuva basın ve yayını ve kurumları burjuva sınıf egemenliğini sağlayan araçlar durumundadırlar. Ayrıca egemen burjuvazi, Türkiye'de yaşayan insanların kendi dillerinde eğitim yapmalarını, ırkçı-şoven ve asimilasyoncu uygulamalarla önlemektedirler.

Egemen burjuvazi emekçi halk kitlelerinin eğitilmesini sınıfsal karakteri gereği engellemekte, doğu kültürünün gelişmesini yoketmek istemekte, çalışan halkın eğitimden yoksun kalması için ne mümkünse, yapmaktadır.

Halk eğitimini, burjuvazinin sınıf egemenliğini sağlayan araçlardan biri olma durumundan kurtarmak, bırsa emekçi halktan yana demokratik içerik kazandırmak için mücadele etmek tüm devrimci, demokratların görevi olmalıdır.

Biz şunu biliyoruz ki; halk eğitiminde köklü bir değişim yapmak egemen burjuva düzeninde mümkün değildir. Bu gerçeğin böyle olması demek bu koşullarda birşey yapılamayacağı anlamına asla gelmez. Tüm demokrasi güçlerinin görevi, halk eğitimini halkın ekonomik, kültürel ve sosyal sorunlarının çözümüne yardımcı, işçi sınıfı ve diğer emekçi halk kitlelerinin yararına dönük çalışmalar haline getirmek olmalıdır.

SOMUT ÖNERİLERİMİZ :

1. Yüzyıllardan beri, alfabetik bırakılan emekçi halka, okuma-yazma olanaklarının sağlanması için mücadele edilmelidir.
2. Herkesin kendi anadilinde eğitim yapmaları önündeki engellerin aşılması için mücadele edilmeli.
3. Anti-faşist ve anti-emperyalist siyasi güçler, güç ve eylem birliği yaparak emekçi halktan yana günlük bir yayın çıkarmak için çaba sarfetmelidirler.
4. Sinema, tiyatro ve ilerici basın üzerindeki her türlü anti-demokratik uygulamalara son verilmeli ve sansür kaldırılmalıdır.

5. Emekçi halkın yararlanacağı kütüphanelerin oluşturulması ve varolan kütüphanelerde mevcut gerici, ırkçı-şoven ideolojiye göre hazırlanan kitaplar ayıklanarak emekçi halkın yararına açılmalı ve gezici kütüphaneler oluşturulmalı.

6. TRT özerkliği, onu gasbeden egemen sınıfların elinden geri alınması için başta TRT çalışanları olmak üzere, tüm demokratik kitle örgütleri aktif bir çabanın içime girmelidir.

7. TRT Danışma Kurul'nda, diğer demokratik kitle örgütleriyle birlikte TÖB-DER'e de yer verilmelidir.

8. HALKEVLERİ ve Halkodaları özellikle köylerde, köyde çalışan eğitim emekçileri ve diğer ilerici kişilerin çabalarıyla yaygınlaştırılmalıdır.

9. Kırsal kesimde, emekçi halktan yana kooperatiflerin kurulup yaygınlaştırılması için çalışılmalıdır.

10. Tüm çalışanların, günün koşullarına göre mesleki, teknik bilgi ve becerilerini geliştirebilmeleri için eğitim olanağı sağlanmalıdır.

11. Kadınlara, çocuk eğitimi ve benzeri istemleri doğrultusunda eğitim olanağı sağlanmalıdır.

12. Halk Eğitim Merkezleri ve Halk Eğitim Müdürlükleri'nin işleyiş v© programları demokratikleştirilmeli, emekçi halka hizmet götüren kurumlar haline getirmek için çaba harcanmalıdır.

13. Sağlık, Spor, Kültür, Köy İşleri, Turizm vb. bakanlıkların yaygın eğitim çalışmaları demokratikleştirilerek, emekçi halkın yararlanacağı kurumlar haline getirilmelidir.

14. Yaygın eğitim alanına giren, çağdaş kültür ve sanatın gerek uluslararası, gerekse ulusal planda verilmiş bulunan ilerici eserlerinin, halk yığınlarına ulaştırılmasında rol oynamalı, dünya halklarının kültür ve sanat ürünlerinin halkımıza, halkımızın eserlerinin de dünya halklarına tanıtılması için çaba harcanmalı, kültür ve sanat çalışmalarının ulusef sınırlar içerisinde hapsolmaktan kurtarılarak, uluslararası boyutlara ulaştırılması için mücadele edilmeli.

15. Emekçi halkların, özellikle doğu halkı ve diğer azınlıkların kültür, sanat ve folklor ürünlerine karşı geliştirilen, ırkçı-şovenasimilasyoncu uygulamalara son verilmesi için mücadele edilmelidir.

Bu önerimizin hayata geçmesi için DİSK, TÖB-DER, HALKEVLERİ, KÖP-KOOP, TÜRKİYE YAZARLAR SENDİKASI, SİNEMA VE TİYATRO EMEKÇİLERİ ve benzeri demokratik kitle örgütleri ve kuruluşlar bir araya gelerek somut programlar ve mücadele yöntemleri oluşturmalarıdır. Bunları hayata geçirmek için birlikte mücadele etmeleri, emeği savunan siyasi güçlerle bu konuda diyalog kurmalarıdır.

Mehmet KOÇ
(İmza)

Bedirhan ÖZDEMİR
(İmza)

Ahmet İNCE
(İmza)

Cafer AKYÜZ
(İmza)

"Nedim ARI
(İmza)

Abdullah ÖZKAN
(İmza)

Ali KORKMAZ
(İmza)

